

Kasusformer av adjektiviske førsteledd i sammensatte stedsnavn fra Ullensvang

Wen Ge (戈文)

Masteroppgave i 4091 – Masteroppgave i Viking and Medieval Norse Studies (30 studiepoeng)

Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitetet i Oslo

Våren 2021

Tegn: 111692

Sammendrag

På Sørvestlandet kan bøyningssendelsen til adjektivet i førsteleddet i sammensatte stedsnavn formelt vise tilbake på oblik kasus i gammelnorsk, f.eks. *Djupadal*, gno. mas. nom. *djúpi*, obl. *djúpa*; *Storemyr*, gno. fem. nom. *stóra*, obl. *stóru*. Dette er et avvik i adjektivbøyning i sammensatte stedsnavn, siden adjektivet vanligvis får *-e* i hankjønn og *-a* i hunkjønn på Sørvestlandet, f.eks. *Djupedalen*, *Storaskredo*. Denne masteroppgava har som formål å kartlegge i hvilket omfang avviket i adjektivbøyning forekommer og i hvilket omfang stedsnavn med avviket står i ubestemt form. I norsk stedsnavngransking har dette tilsynelatende vært lite undersøkt så langt. Materialet for granskninga er 558 stedsnavn fra den tidligere Ullensvang-kommunen i Hardanger. Stedsnavnene er hentet fra Hordanamn, Universitetet i Bergen sin database for stedsnavn i Hordaland, og er valgt på grunnlag av ei rekke språklige og utenomspråklige kriterier.

Undersøkelsen viser at avviket i adjektivbøyning forekommer i forholdsvis liten grad i Ullensvang og at de fleste navn med avviket står i ubestemt form. Stivninga av oblike former av adjektivet i sammensatte stedsnavn kan forklares av frekvent forekomst av oblike former i paradigmet for svak adjektivbøyning i gammelnorsk og eventuelt frekvent bruk av stedsnavn i en oblik kontekst. Sammensatte stedsnavn antas å ha hatt ordintern morfologi, som er ei avgjørende forutsetning for bøyninga av adjektivisk førsteledd.

Forord

Det var vanskelig å skrive denne masteroppgava i ei tid preget av mange utfordringer. Pga. helseutfordringer har en god del ting gått annerledes enn jeg skulle ønske, men jeg er glad for at jeg er bra igjen og at jeg til slutt kunne skrive oppgava ferdig. Dette hadde jeg absolutt ikke klart uten hjelp fra følgende personer.

Først vil jeg takke veilederen min, prof. Sverre Stausland Johnsen (Universitetet i Oslo). Takk for streng rettleiding, konstruktiv attermelding/kritikk, fleksibilitet, tid og tolmod. Kunnskapar um norskt mål og prinsipp for målgransking som eg hev lært av deg, skal eg taka med meg på vegen vidare.

Botolv Helleland (førsteamanuensis emeritus ved Universitetet i Oslo) og Erlend Trones (stedsnavnansvarlig for Vestland ved Kartverket) må jeg rette en kjempestor takk til. De to sørfjordingene har vært mine private lærere i målføret og stedsnavn fra indre Hardanger over lang tid. Dette er jeg svært glad for, med tanke på hvor vanskelig det er å studere stedsnavn i Norge i dag. De ha allti vo´ svært jèlpsåmme, tålmodige og vèlvillige. Jarteleg tusen takk tē dēko!

Kjell Erik Steinbru (Universitetet i Bergen) vil jeg gjerne takke for hjelpa med å skaffe granskingsmaterialet for masteroppgava. Takk!

Jeg vil også si takk til dr. Kristin Bakken (Norsk institutt for kulturminneforskning) for at hun har tatt seg tid til å diskutere doktoravhandlinga si litt med meg og har oppmuntret meg med vise og kloke råd.

I dette arbeidet har jeg dratt også nytte av studieoppholdet ved Háskóli Íslands på Island. Her vil jeg takke dr. Emily Lethbridge, Aðalsteinn Hákonarson, prof. emeritus Svavar Sigmundsson for innføringa i islandsk stedsnavngransking og ikke minst åpenhet, tålmodighet og oppmuntring. Thank you!/ Kærar þakkir! Ég vonast til að læra meira um íslenskt mál og íslensk örnefni!!

Masteroppgava er skrevet på et fremmedspråk som jeg begynte å lære ved Universitetet i Edinburgh. Her vil jeg takke dr. Guy Puzey (钙老师) og dr. Arne Kruse for norsk opplæring og ikke minst hyggelige, inspirerende, motiverende kommunikasjon i og etter studiene.

Ei rekke venner skylder jeg også takk for deres ikke-akademisk hjelp over lang tid: Chen Di (陈迪), Chen Yuwei (陈聿玮), Knut Espen Arnesen (大和老师), Liu Chang (刘畅), Luciena Xiao (肖霄), Odd Gunnar Tveit, Per Østvold, Tian Hengyang (杨天衡), Wolfram Hoppe, Xu Xin (许鑫), Yat Nam Chung (钟逸南), Zhu Mengyi (朱梦怡) – 谢谢/謝謝 /Danke/Takk/ありがとう/תודה/ Gracias!

Jeg vil også takke Botolv Helleland, Knut Espen Arnesen og Per Østvold for at de har korrekturlest forskjellige deler av denne oppgava.

Sist, men ikke minst må jeg takke tre damer i familien min i Kina som hele veien har støttet meg på ulike måter: Liu Feifei (刘菲菲), Liu Yu (刘玉) og Liu Mingxiang (刘名香). 没有你们我根本不会有今天——谢谢!

Som man kan se ovenfor, er denne masteroppgava ikke bare et forskningsresultat, men også et bevis på vennskap og velvilje på tvers av land og grenser. Det var ikke lett for meg som stammer fra et ikke-vestlig land å komme så langt både i og utenfor studiene i Europa, så jeg får takke meg selv for at jeg aldri gir meg. 我绝不放弃! Kapitulieren? Niemals! Og jeg er sikker på at jeg skal være meg selv på veien videre og fortsette med det som jeg brenner for.

Endelig kommer aller siste setning i det lange og kanskje ukonvensjonelle forordet: Alle feil i masteroppgava er mine egne.

戈文 / Wen Ge

于挪威奥斯陆 / I Oslo, Norge / Í Osló, Noregi/ In Oslo, Norwegen/ In Oslo, Norway

2021年7月1日 / 01/07/2021

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	11
2 Begrep	13
2.1 Stedsnavn-relatert	13
2.2 Gammelnorsk-relatert	15
3 Hardanger, den tidligere Ullensvang-kommunen og hardingmålet	19
3.1 Hardanger og den tidligere Ullensvang-kommunen	19
3.2 Det tradisjonelle hardingmålet med fokus på varianten i Ullensvang	23
3.3 Utvikling av gno. trykklette <i>a, i</i> og <i>u</i> i hardingmålet med fokus på Ullensvang-målet	24
4 Tidligere forskning om oblik kasus i norske stedsnavn, med fokus på adjektivisk førsteledd og med et blikk på islandske stedsnavn	28
5 Materiale og metode	32
5.1 Hordanamn og stedsnavnsamlinger fra Ullensvang	32
5.2 Valg av navn	34
5.2.1 Grunnleggende krav	34
5.2.2 Ekskludering	35
5.3 Valg av adjektiv	40
5.4 Ekserpering: Prosess, utfordring og løsning	41
5.5 Registrering	46
5.6 Metode for problemstilling 1	47
5.7 Metode for problemstilling 2	48
6 Problemstilling 1	49
7 Problemstilling 2	54
8 Diskusjon	57

8.1 Høy alder på stedsnavn – Fennes tilnærming (1976)	57
8.2 Faktor for stivning av oblike former i nevneform av stedsnavn - Indrebøs tilnærming (1973)	58
8.3 Ordintern morfologi i sammensetning – Bakkens tilnærming (1998)	60
8.4 Flere spørsmål for senere gransking	65
9. Konklusjon	68
Litteraturkilde	70
Appendiks	74

Forkortelser

akk./A	akkusativ
akt.	aktiv
b.	bestemt
dat./D	dativ
engl.	engelsk
f./fem.	femininum
gen./G	genitiv
gno.	gammelnorsk
hard.	hardingmålet
HDM	<i>Hordanamn</i>
ind.	indikativ
m./mas.	maskulinum
n./nøyt.	nøytrum
NG	<i>Norske Gaardnavne</i>
nn.	nynorsk
nom./N	nominativ
NSL	<i>Norsk stadnamnleksikon</i>
obl.	oblik kasus
pl.	pluralis (flertall)
p.m.	personlig meddelelse
pret.	preteritum
sg.	singularis (entall)
sms.	sammensatt

ub.

ubestemt

usms.

usammensatt

Lydskrift og rettskriving av dialektord og stedsnavn i denne oppgava

Siden navnematerialet som jeg skal granske er hentet fra Hordanamn, Universitetet i Bergen sin database for stedsnavn i Hordaland, skal jeg bruke lydskrifta fra Hordanamn for hele oppgava med tanke på konsekvens. Det betyr at jeg bruker også Hordanamn-lydskrifta når jeg oppfører uttaler av dialektord og stedsnavn fra følgende verk: *Oplysninger om Bygdemaalene i Hardanger* (Vidsteen 1885), *Norske Gaardnavne* (Rygh et al. 1897-1924) og *Hardanger-målet: Ord og vendingar og stil* (Opedal 1960, 1980). Ord og stedsnavn fra disse verkene er ikke granskingsobjektet, men noen ganger nevnt som eksempel av forskjellige grunner. Samtidig er skriftformer i Hordanamn og de overnevnte verkene gjengitt slik de står originalt, dvs. ingen tilpasning etter gjeldende rettskriving. Således vil lesere kunne finne ordene og stedsnavnene igjen i verkene uten å måtte konvertere skriftformene. Lydskrifta i Hordanamn viker fra det internasjonale fonetiske alfabetet (IPA) i noen grad. Nedenfor viser tabellen avvikene. Tonem 1 er markert med ´ og tonem 2 er markert med `.

HDN-lydskrift	IPA	HDN-rettskriving	Eksempel fra HDN
/I/ eller /î/ ¹	/ɪ/? ²	<i>	Litleløo /lil`teli:è/ Litleløo /lit`lelø:o/
/ê/ ³	litt trangere enn /e/	<e> <i>	Storagjelè /sto:`rajê:lè/ Brattestitt /brat`testêtt/
/e/ ⁴	litt trangere enn /e/	<e>	Storemuren /sto:`remu:ren/
/è/ ⁵	/ɛ/	<e> <è>	Vetlestein /vèt`lestain/ Storurdè /sto:r`u:rè/
/u/	/u/	<u>	Nyabruè /ny:`abru:è/

¹ a) /I/ viser til samme fonem som /î/ i Hordanamn.

² Det er ikke helt sikkert om /î/ (HDN) viser til /ɪ/ (IPA) eller til samme fonem som /ê/ (HDN) gjør. Ifølge Helleland (1970: 14) viser de til to forskjellige fonemer, jf. *litt* (n. av *lite*) - *lêtt* (eldre uttale av adj. *lett*). Trones (2020 p.m.) stiller seg litt skeptisk til det. Problemet betyr imidlertid ingenting for adjektivbøyningsendelser som jeg skal granske, å si, siden /î/ forekommer bare i trykksterk stilling. Bøyningsendelsen forekommer i trykklett stilling.

³ /ê/ (HDN) forekommer i trykksterk stilling.

⁴ /e/ (HDN) forekommer i trykksvak stilling. /e/ (HDN) og /ê/ (HDN) viser egentlig til samme fonem, jf. Vidsteen (1885: 18, 40), Trones 2021 p.m.. Det er to grunner til at de er markert ulikt i lydskrifta (Trones 2021 p.m.): a) det var ikke en praksis å markere fonemet i trykklett stilling som /ê/ og b) i dag har fonemet utviklet seg ulikt i trykksterk og trykksvak stilling. /ê/ (HDN) i trykksterk stilling har beholdt samme uttale som før hos eldre og yngre: litt trangere enn [e] (IPA). /ê/ (HDN) i trykklett stilling har samme uttale som i trykksterk stilling hos eldre, men har utviklet seg til [ɛ] (IPA) eller nesten [æ] (IPA) hos yngre. Dette problemet har ikke noe for granskinga mi av adjektivbøyningsendelser å si, siden jeg ikke skal se på fonetikken av /ê/ i trykklett stilling. I samsvar med Hordanamn bruker jeg /e/ i oppgava når jeg viser til /ê/ i trykklett stilling.

⁵ I både trykksterk og trykklett stilling kan /è/ (HDN) forekomme.

HDN-lydskrift	IPA	HDN-rettskriving	Eksempel fra HDN
/U/	mellom /ʊ/ og /ʉ/ ⁶	<e>	Longebrekk /lån`gUbrèkk/
/ü/	mer som tysk /y/ ⁷	<y>	Storerymben /sto:`rerümben/
/o/	/o/	<o>	Storemuren /sto:`remu:ren/
/å/	/o/	<ò>	Storaskòrè /sto:`raskå:rè/
/Y/	mellom /y/ og /ø/	<ÿ>	Storehÿlen /sto:`rehY:len/
/ao/	/aʊ/	<ao>	Storaokren /sto:r`aokkren/
/èu/	/ɛʉ/	<au>	Haugagarden /hèu`gaga:ren/
/åy/	/oy/	<øy>	Storarøysè /sto:`raråysè/
/GG/	/jj/	<ggj> <dj>	Nyabryggjo /ny:`abrYGGjo/ Gamlasmidjo /gam`lasmiGGjo/
/K/	/ç/	<kj> ⁸	Ytste Kjosèn /Ys`te Ko: `sen/ Langjeleikjen /laN`jelaiKen/
/KK/	/çç/	<kkj>	Langjebakkjen /laN`jebaKKen/
/N/	/ŋ/ ⁹	<n>	Longemyr /lån`gemy:r/
/N/	/ɲ/ ¹⁰	<n>	Langjebakkjen /laN`jebaKKen/
/r/	/ʁ/	<r>	Storaskòrè /sto:`raskå:rè/

⁶ Mer som /å/ (HDN) i trykklett stilling i Ullensvang (se kapittel 3.2).

⁷ Allofon av /y/ (HDN).

⁸ I både trykksterk og trykklett stilling er <kj> brukt.

⁹ Foran /g/ og /k/. Både /ŋ/ og /ɲ/ er markert som /N/ i Hordanamn-lydskrifta.

¹⁰ Foran /j/ og /K/ (HDN) eller /ç/ (IPA).

1 Innledning

Denne masteroppgava bygger på og skal være en utvidelse av ei semesteroppgave som jeg leverte inn til et kurs *Fordypningsemne i nordisk språkvitenskap* (NOR4174) høsten 2020 ved Universitetet i Oslo: *I hvilken grad har oblik kasus noe å si for variasjonen i komposisjonsfuger i sammensatte stedsnavn med adjektiv som førsteledd? En undersøkelse av navnemateriale fra Ullensvang*. Gno. nominativ og oblik kasus har etterlatt seg forskjellige spor i appellativ i moderne norske målføre: Mens østnorsk foretrekker oblike former, viser vestnorsk en preferanse for nominativ, f.eks. østnorsk *hana, furu* vs. vestnorsk *hane, fura*, jfr. gno. sg. nom. *hani* m., *fura* f. vs. obl. *hana, furu* (Enger 2011: 20). Norske stedsnavn viser i dag en liknende kontrast: En god del stedsnavn har i dag fått ei nevneform som formelt kan skrive seg fra ei oblik form, i jamføring med de fleste som har ei nevneform med opphav i nominativform, f.eks. *Haga* /ha`ga/ vs. *Hagen* /ha:`jinn/, gno. sg. nom. **hagi* m. , dat. **haga* (Olsen & Rygh 1910: 529, 546; Indrebø 1973: 150).¹¹ Det må fremheves at det er snakk om stedsnavn som har fått ei oblik form som nevneform i et språkssystem uten levende kasusbøyning eller med reliket kasusbøyning, jf. Wetås 2005: 345.¹²

I artikkelen sin *Kasus obliquus i norske stadnamn* mener Indrebø (1973: 150) at førsteleddet i sms. stedsnavn er uinteressant for gransking av oblike former i stedsnavn (mer om dette i kapittel 4).¹³ Påstanden kan bli problematisert gjennom adjektiv som førsteleddet i sammensatte stedsnavn. Til dette har det tilsynelatende vært få bidrag innen norsk stedsnavngransking så langt. Noen få hovedoppgaver med sørvestnorske stedsnavn som emne, f.eks. Helleland 1970, Veka 1971, Fenne 1976 og Stautland 1976, har påpekt at adjektivisk førsteledd i sms. stedsnavn i dag kan stå i ei form som formelt kan vise tilbake på oblik kasus, f.eks. *Djupa*dalen m. (< gno. mas. sg. obl. *djúpa-* vs. nom. *djúpi-*), *Store*myr f. (<

¹¹ Det må understrekes at jeg tar utgangspunkt i uttaleopplysninga av stedsnavn i denne undersøkelsen, ettersom den i stor grad avspeiler den lokale nedarvete uttalen til stedsnavnene. Det er den lokale nedarvete uttalen som jeg skal undersøke. Skrivemåten av stedsnavn kan ikke brukes her, siden de ikke alltid gjengir den lokale nedarvete uttalen, f.eks. skrivemåten av navn i NG har ofte danske særpreg.

¹² a) Ei slik presisering er ikke nevnt i Indrebø (1973, se straks nedenfor og i kapittel 4), men den gjelder artikkelen hans.

b) Noen norske dialekter har fortsatt dativbøyning av substantiv i bestemt form, dvs. et morfologisk system med rester av gno. dativbøyning (Skjekkeland 1997: 151-153; Wetås 2005: 345). I disse dialektene står stedsnavn som har fått ei oblik form som nåværende nevneform, i ubestemt form. Relikt av dativformer i ubestemt form har ingen fast plass i bøyningssystemet, dvs. de er stivnet uttrykk (Skjekkeland 1997: 151).

¹³ Artikkelen er først publisert i *Mål og minne* (1926: 71-102).

gno. fem. sg. obl. *stóru* vs. nom. *stóra*). Dette ser ut til å forekomme sjeldent: Adjektivet i sammensatte stedsnavn står i prinsippet i ei form som formelt kan vise tilbake på gno. nominativ, f.eks. *Storebekken* m. , *Breivika* f.. Av den grunn vil jeg heretter betegne adjektivbøyningsendelser som formelt sett kan ha opphav i gno. oblik kasus, med avvikende bøyningsendelser. Dessuten rapporterer Veka (1971) og Fenne (1976) at de fleste navn med avviket står i ubestemt form. På den andre sida er bøyning av adjektivisk førsteledd ikke en hovedsak i de overnevnte hovedoppgavene (bare noen få sider), og observasjonene kan ikke med sikkerhet sies å være empirisk godt nok underbygd. Med utgangspunkt i de korte observasjonene og med ønske om å bidra til norsk/nordisk stedsnavngransking, skal jeg gjennomføre en egen undersøkelse av oblike former av adjektivisk førsteledd i sammensatte stedsnavn. Området, som jeg skal granske stedsnavn fra, er den tidligere Ullensvang-kommunen i det tidligere Hordaland-fylket. Navnematerialet er hentet fra Hordanamn, Universitetet i Bergen sin database for stedsnavn i Hordaland. 558 aktuelle navn er ekserpert for undersøkelsen. Navnene er valgt på ei rekke språklige og utenomspråklige kriterier. Det er to problemstillinger som jeg skal løse:

- 1) I hvilket omfang forekommer avvikende bøyningsendelser til adjektivisk førsteledd i sms. stedsnavn?
- 2) I hvilket omfang står navn med avvikende bøyningsendelser i ubestemt form?

I tillegg skal jeg diskutere i lys av Fenne (1976) om oblik kasus som opphavet til avviket er en aldersmessig/tidsmessig rimelig antakelse. Jeg skal også diskutere litt hvordan bøyningsendelser i oblik kasus kan ha stivnet i nevneform av sammensatte stedsnavn i lys av en frekvensbasert tilnærning (Indrebø 1973) og en lekikaliseringbasert tilnærning (Bakken 1998). Målet med diskusjonen er snarere å peke på noen forklaringsmuligheter og nye forskningsspørsmål enn å foreta en uttømmende debatt.

I de neste tre kapitlene skal jeg gjøre rede for kunnskaper som hjelper med å forstå denne granskinga: Kapittel 2 om sentrale begrep, kapittel 3 om Hardanger, den tidligere Ullensvang-kommunen samt fonologiske og morfologiske særdrag og utvikling av gno. trykklette *a*, *i* og *u* i hardingmålet med fokus på Ullensvang-målet, kapittel 4 om tidligere forskning om oblik kasus i norske stedsnavn. Deretter følger kapittel 5 om navnemateriale og granskingsmetode. I kapittel 6 og 7 besvarer jeg problemstilling 1 og 2 henholdsvis. Den overnevnte diskusjonen kommer i kapittel 8, så følger konklusjon i kapittel 9. Til slutt er et appendiks over alle navnene som er aktuelle for granskinga.

2 Begrep

Før jeg går videre med oppgava, er det nødvendig å gjøre rede for sentrale begrep.

2.1 Stedsnavn-relatert

Stedsnavn: Stedsnavn er definert som «et leksikalisert, språklig uttrykk med en morfologisk form som et ord, som har et konkret sted som referanse» (Haslum 2003: 7). I denne sammenheng viser «sted» til et spektrum av lokaliteter: Geografiske lokaliteter som elver, fjell, daler og menneskelige virksomheter som gårder, bruk og teiger samt administrative områder som byer, fylke, bygder og menneskeskapte anlegg som gater, bygninger og institusjoner (Helleland & Schmidt: 2016). Ett stedsnavn denoterer bare ett sted, dvs. en unik referanse. På den andre sida kan flere steder ha samme stedsnavn. Et eksempel er at både en bydel i Oslo og en bydel i Skien heter *Frogner*, men *Frogner* i Oslo og *Frogner* i Skien ikke viser til samme sted. Et og samme sted kan derimot ha flere enn ett navn, f.eks. *Nederland* vs. *Holland* og *Hellas* vs. *Grekenland*.

Usammensatt og sammensatt stedsnavn: Et navn som består av flere enn én rot eller stamme er et sammensatt stedsnavn.¹⁴ Et navn som består av én rot eller stamme er et usammensatt stedsnavn. *Brettingen* virker som et sammensatt navn, men er egentlig et usammensatt navn: *-ing* er et avledningssuffiks som ikke er en egen rot eller stamme (Stemshaug 1985: 9). *Brett-* og *-ing* sammen utgjør én stamme. Bydelsnavnet *Åsane* fra Bergen er også et usammensatt navn: Navnet består av roten *ås-* og bøyningssuffikset *-ane*. *Sandvika* inneholder to røtter, *sand* og *vik*, og regnes derfor som et sammensatt navn (jf. Hallaråker 1997: 25). Der nåtidsform av stedsnavn av ulike årsak ikke umiddelbart avslører om navnet er usammensatt eller sammensatt, kan man støtte seg på etymologien (jf. Enger & Kristoffersen 2000: 138). Ut fra moderne leksikon er det vanskelig å analysere om f.eks. områdenavnet *Hardanger* er usammensatt eller sammensatt. Etymologisk sett er navnet sammensatt: Navnet består av folkenavnet gno. *hǫrðar* eller gno. *harðr* 'hard' og gno. *angr* 'vik, fjord' (NSL). Ved de fleste navn som er undersøkt i dette arbeidet er det lett å fastslå om de er sammensatt eller ikke, siden nåtidsformene består av ord som er lett gjenkjennelige i moderne allment eller lokalt leksikon, f.eks. *Djupevik*, *Brattebakkjen* (*-bakkjen* /-baKKen/ er dialektforma av *bakke* m. i

¹⁴ På basis av Rønhovd (1997: 17, 19, 158) skiller jeg mellom rot og stamme. En rot er et usammensatt ord uten bøyning- og avledningsaffiks. En stamme er definert som en rot pluss avledningsaffiks, men uten bøyningssuffiks. Med dette skillet kan jeg forklare sammensetningsoppbygging på en klarere måte, spesielt sammensetning der førsteleddet er en rot og sisteleddet består av en rot og et avledningssuffiks.

bestemt form entall, med palatalisering av /k/), *Brottebrekko* (*brott-* /bråtte-/ er ei anna form av *bratt* adj., med vokalveksling fra /a/ til /å/ pga. *u*-omlyd; *-brekko* /-brèkko/ er *brekke* f. i bestemt form entall, med *-o* som artikkel).¹⁵

Bikompositum: Et navn som er sammensatt av to røtter/stammer kalles bikompositum. Denne oppgava undersøker kun bikomposita. De aller fleste navn som jeg har valgt for denne granskinga, består av to røtter. Et eksempel på få navn som består av en rot og en stamme er *Nedste Kvelvingjen* (stammen *kvelving* består av roten *kvelv-* og avledningssuffikset *-ing*).

Førsteledd, sisteledd, utmerkingsledd, hovedledd i bikompositum: Først rot/stamme og sist rot/stamme i sammensetning nevnes som førsteledd og sisteledd.¹⁶ Hovedledd og utmerkingsledd er mer semantisk pregede begrep. Hovedledd er ofte et substantiv som opplyser hva vedkommende navneobjekt er, enten naturformasjoner som *elv* i *Akerselva*, *fjord* i *Sørffjorden*, eller menneskelige virksomheter som *bygd* i *Vikebygd* og *havn* i *Kongshavn* eller administrative inndelinger som *herad* i *Ullensvang herad* (jf. Hallaråker 1997: 25). Utmæringsledd er ofte et substantiv eller adjektiv som karakteriserer eller modifierer hovedledd eller opplyser om navneobjektet, f.eks. posisjon (*Nordmarka*, *Vestlandet*), utseende (*Raudberg*, *Trongjedalen*, *trongje-* /tråNje-/ er dialektforma av *tronge* i hardingmålet), person (*Indrestuftè*, *Indre=Endre*) og plante- og dyreliv (*Bjørkhaug*, *Bjødnabakkane*, *bjødn* /bjødna-/ er dialektforma av *bjørn* i hardingmålet). Prinsipielt står utmerkingsledd foran hovedledd, men det fins unntak, f.eks. *Holmengrå* der hovedleddet *holmen-* står foran utmerkingsledd *-grå*. Derfor kan førsteledd og sisteledd ikke alltid veksles med utmerkingsledd og hovedledd. I alle aktuelle navnene som dette arbeidet vedgår, står utmerkingsledd alltid foran hovedledd.

Fuge: Et morfem som står mellom utmerkingsledd og hovedledd betegnes som fuge eller komposisjonsfuge, som *-a-* i *Bjødnadalen*, *-e-* i *Trongjedalen*, *Vikebygd*, *-s-* i *Akerselva*. Ikke alle sammensatte navn har en fuge, f.eks. *Sandvika*, *Sørffjorden*. Hvilken lyd som fungerer som fuge i sammensatte stedsnavn med et substantiv som utmerkingsledd er avhengig av bl.a. to element: 1) hvilken lyd er brukt som bøyningssuffiks i gno. genitivform av substantivet i

¹⁵ Se kapittel 3.2 for særdrag i Ullensvang-målet.

¹⁶ Ved et stedsnavn sammensatt av flere enn to røtter/stammer kan man i første omgang dele navnet i førsteledd og sisteledd (eller utmerkingsledd og hovedledd), så kan man dele et av de leddene videre på same vis, hvis leddet består av flere enn én rot/stamme, jf. Enger & Kristoffersen 2000: 123. Ut fra opplysninger om stedet kan *Storskrednes* deles først i *Storskred-* (førsteledd/utmæringsledd) + *-nes* (etterledd/hovedledd). Deretter kan *Storskred-* deles i *Stor-* (førsteledd/utmæringsledd) og *-skred* (etterledd/hovedledd).

utmerkingsleddet og 2) hvordan den genitiv-markerende lyden har utviklet seg i målføre (Hallaråker 1997: 26). Sammensetning med et substantivisk utmerkingsledd kan vise tilbake på sammensetning i gammelnorsk som har substantivet i stammeform (stammekomposisjon) eller genitivform (kaskuskomposisjon). Det genitiv-markerende bøyningssuffikset antas å være opphavet til fuge (se kapittel 2.2 om genitiv/kasus), f.eks. *Loftsnuten* (Hardanger), jf. gno. sg. nom. *lopt* n. ‘loft’, gen. *lopts*; *Hanastein* (Hardanger), jf. gno. sg. nom. *hani* m. ‘hane’, gen. *hana*). Lydutfviklinga av suffikset kan ha variert mellom ulike målføre/område, f.eks. at gno. a /a/ i trykklett stilling, som kan fungere som genitivmarkør for svake hankjønnord i entall/flertall, har beholdt seg som /a/ i hardingmålet (*Hovdadalen*, jf. gno. sg. nom. *hōfði* m. ‘hovde’, gen. *hōfða*), men ikke i sunnmørsmålet (*Hovdebygda*, Helleland 1970: 244; Hallaråker 1997: 26). Når det gjelder sammensetning der utmerkingsleddet er et adjektiv, som denne undersøkelsen fokuserer på, er det enten ingen fuge eller en fuge som har samme form som bøyningssuffiks til adjektivet i bestemt form (Hallaråker 1997: 26). Jeg har valgt å kalle fuge til adjektiv i førsteleddet for bøyningssendelse, fordi opphavet til fugen antas å være bøyningssendelse i gammelnorsk (se kapittel 4).

Løs og fast sammensetning: Ei sammensetning der utmerkingsleddet og hovedleddet er separate og uttales med trykk hver for seg, er ei løs sammensetning (Stautland 1976: 183). Når utmerkingsleddet og hovedleddet er sammensatt og sammensetninga har bare ett trykk, har vi ei fast sammensetning, jf. *Nedsteflaten* /nê:s`tefla:ten/ vs. *Nedste Flaten* /nê:s`te fla:`ten/. Mesteparten av stedsnavnene som granskes i denne oppgava er fast sammensatt.

2.2 Gammelnorsk-relatert

Kasus: Kasus er en bøyingskategori som viser hvilken syntaktisk funksjon et nominalledd har i setninga (Iversen 1972: 131-137). Det betyr at kasus gjør seg gjeldende i bøyning av substantiv, adjektiv og pronomen.¹⁷ Gammelnorsk hadde fire kasus: Nominativ, akkusativ, dativ og genitiv. Andre kasus enn nominativ kalles oblik kasus. Kasus har mange funksjoner. Her skal jeg gi noen eksempel på kasusbruken gjennom ei enkel setning.¹⁸

Ek gef honom hund Einars á Íslandi.

‘Jeg gir ham Einars hund på Island’.

¹⁷ Se bøyingslære: i. deklinasjon i Iversen 1972 (fra side 44).

¹⁸ Se Iversen 1972: 131-137 for ei uttømmende framstilling.

1. personpronomen i entall står i nominativ *ek*, fordi den er subjektet til setninga, jf. akk. *mik*, dat. *mér*, gen. *mín*. *Hundr* (nom.) som direkte objekt står i akkusativform *hund*. Genitivform av personnavnet *Einar* (nom.), *Einars*, viser at Einar eier hunden. Indirekte objekt uttrykkes gjennom dativ, derfor står 3. personpronomen i entall mas., *hann*, i dativform *honom*. Også preposisjon styrer en eller annen oblik kasus, noe som er viktig å nevne med tanke på stedsnavn. Stedsnavn var bøydd i en oblik kasus som preposisjon styrer, oftest dativ, f.eks. dat. *á Íslandi* (jf. nom. *Ísland*, Indrebø 1973: 175, 176). Her er flere eksempler: *Hann ferr frá Íslandi* (dat.)/*til Íslands* (gen.) ‘Han drar fra Island/til Island’.

Adjektivbøyning: Adjektiv, som denne oppgava undersøker, bøyes i kasus, tall og genus av substantiv som adjektivet modifierer, og grad (positiv, komparativ og superlativ) (Iversen 1972: 70-78). Derimot bøyes substantiv i bare kasus og tall (ibid., 44-69). Ved adjektiv er bøyninga markert gjennom et suffiks og/eller ei lydutveksling innad i adjektivet (se paradigme nedenfor). Man skiller mellom sterk og svak adjektivbøyning: Den sterke brukes i nominalfrase med substantiv uten bestemt artikkel og den svake brukes i nominalfrase med substantiv med bestemt artikkel, f.eks. gno. *stórr hestr* ‘en stor hest’ (sterk) vs. gno. *inn stóri hestr* ‘den store hesten’ (svak, *inn* er bestemt artikkel i entall nom. mas.) (Iversen 1972: 70).¹⁹ Mens mesteparten av adjektiv i positiv og superlativ har både sterk og svak bøyning, kan adjektiv i komparativ og presens partisipp i adjektivisk bruk bøyes kun svakt (Iversen 1972: 70). Denne oppgava setter fokus kun på svak adjektivbøyning, siden adjektiv i sms. stedsnavn bøyes svakt både i gammelnorsk og Ullensvang-målet i dag (Helleland 1970: 246, 247; Iversen 1972: 166).

Nedenfor vises paradigme for sterk og svak adjektivbøyning (Iversen 1972: 71, 75). Siden det ikke forutsettes inngående kunnskaper om gammelnorsk morfologi til å fullføre eller forstå denne oppgava, prøver jeg her å framstille det innen adjektivbøyninga som har med oppgava å gjøre, dvs. det vil bli noe forenkling. Merk derfor flere punkt: 1) paradigmene er normalisert, dvs. at de er justert etter en bestemt, idealisert norm f.eks. av pedagogisk grunn og derfor kan vike fra virkeligheten; 2) For sterk adjektivbøyning er paradigmet av *spakr* adj. ‘klok’ presentert. De fleste enstavete adjektiv følger samme paradigmet (Iversen

¹⁹ a) Dette er hovedregelen. I noen tilfeller står adjektiv i attributiv stilling ofte i svak form uten artikkel (artikkelen er utelatt), f.eks. foran egennavn og foran *sami* ‘samme’ (Iversen 1972: 126). I predikativ stilling står adjektiv (så lenge det ikke er substantivert) alltid i sterk form (ibid., 129).

b) Det skilles mellom sterk og svak bøyning også i substantiv, men i ei anna betydning, noe som jeg heller ikke skal gå inn på her.

1972: 72). Adjektivbøyning fra undergrupper (wa-/wō-stamme og ja-/jō-stamme) blir ikke presentert; 3) For svak adjektivbøyning er det ingen undergrupper. På den andre sida er svak adjektivbøyning i både positiv og komparativ presentert. Adjektiv i superlativ bøyes på samme måte som i positiv. I denne oppgava står adjektiv som utmerkingsledd i sammensetning oftest i positiv, men få adjektiv opptrer kun i komparativ og superlativ form: *nedre/nedst, øvre/øyst, indre/inst, ytre/ytst*. Disse hører til ei spesiell gruppe av adjektiv som semantisk har med tid eller sted å gjøre og mangler bøyning i positiv (Iversen 1972: 77); 4) forskjellige typer lydendringer kan forekomme i forbindelse med adjektivbøyning. Aktuelle lydendringer for denne oppgava er *u*-omlyd (markert med stor forbokstav U i paradigmene) og synkope av vokal i andre stavelse foran bøyningensendelse som begynner på en vokal. Dette skal snart redegjøres for.

		mas.		fem.		nøyt.	
sg.	nom.	-r	spakr	U -Ø	spøk	-t	spakt
	akk.	-an	spakan	-a	spaka	-t	spakt
	dat.	U -um	spøkum	-ri	spakri	U -u	spøku
	gen.	-s	spaks	-rar	spakrar	-s	spaks
pl.	nom.	-ir	spakir	-ar	spakar	U -Ø	spøk
	akk.	-a	spaka	-ar	spakar	U -Ø	spøk
	dat.	U -um	spøkum	U -um	spøkum	U -um	spøkum
	gen.	-ra	spakra	-ra	spakra	-ra	spakra

Tabell 1: Gno. sterk bøyning av enstavete adjektiv - *spakr* 'klok' - positiv

		mas.		fem.		nøyt.	
sg.	N	-i	spaki	-a	spaka	-a	spaka
	A D G	-a	spaka	-u	spøku	-a	spaka
pl.	N A G	U -u	spøku	U -u	spøku	U -u	spøku
	D	U -um	spøkum	U -um	spøkum	U -um	spøkum

Tabell 2: Gno. svak bøyning av enstavete adjektiv – *spakr* 'klok' - positiv

		mas.		fem.		nøyt.	
sg.	nom.	-i	spakari	-i	spakari	-a	spakara
	akk.	-a	spakara	-i	spakari	-a	spakara
	dat.	-a	spakara	-i	spakari	-a	spakara
	gen.	-a	spakara	-i	spakari	-a	spakara
pl.	nom.	-i	spakari	-i	spakari	-i	spakari
	akk.	-i	spakari	-i	spakari	-i	spakari
	dat.	U -um	spøkurum	U -um	spøkurum	U -um	spøkurum
	gen.	-i	spakari	-i	spakari	-i	spakari

Tabell 3: Gno. svak bøyning av enstavete adjektiv – *spakari* ‘klokere’ - komparativ

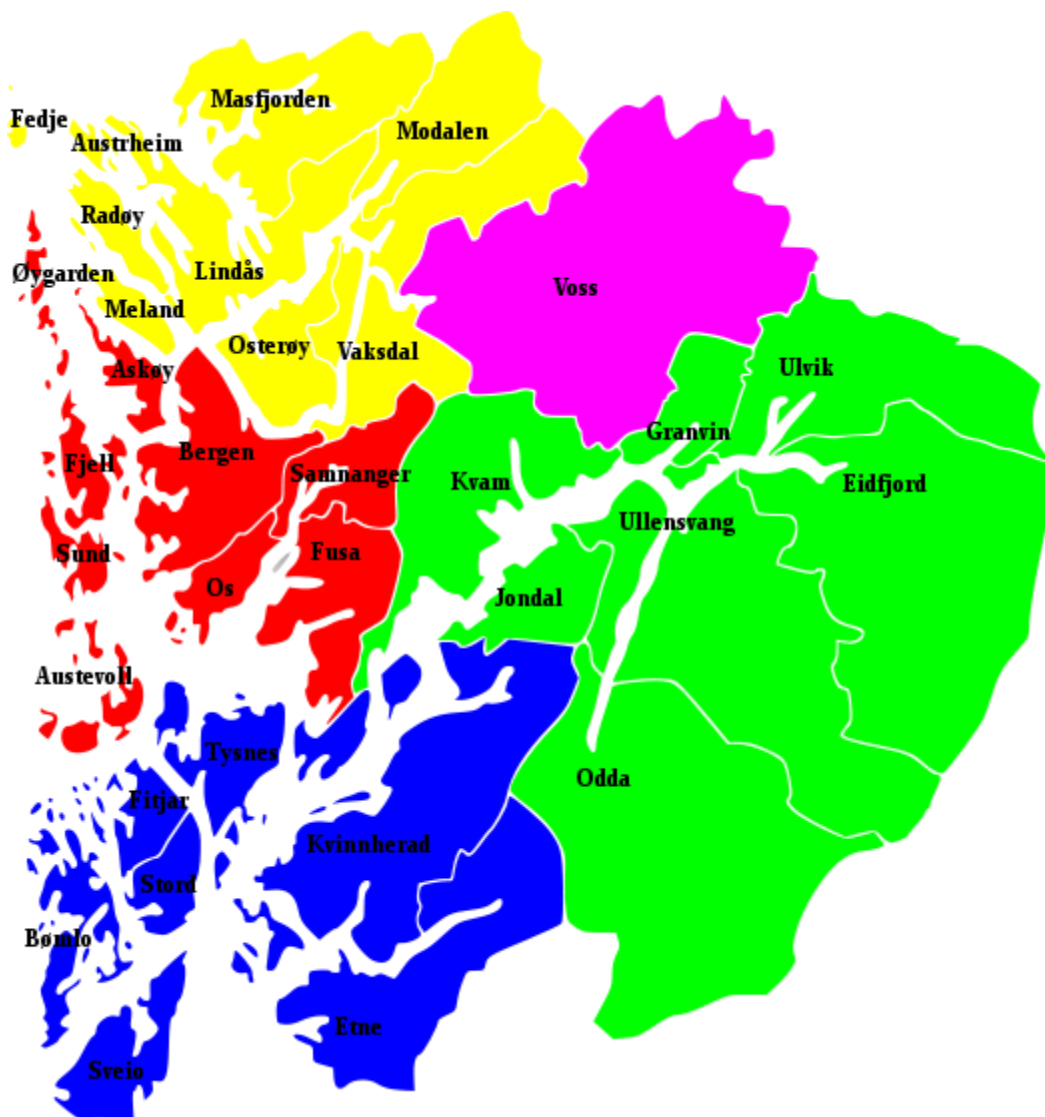
Som nevnt, bøyes adjektiv i superlativ likt som i positiv, f.eks. sg. m. nom. *spakasti*, obl. *spakasta*; f. nom. *spakasta*, obl. *spøkustu* (svak bøyning). Som det går fram av tabell 2 og 3, skiller svak adjektivbøyning i komparativ seg fra den i positiv og superlativ: *-i* for hunkjønn i entall for alle kasus samt *-i* for alle tre kjønn i flertall i alle kasus, bortsett fra dativ flertall (*-um*).

Omlyd er en regressiv fjernassimilasjon: «en rotvokal kan endre kvalitet under påvirkning av en vokal eller en halv vokal [...] i endelsen» (Iversen 1972: 16). *U*-omlyd går ut på at urundede vokaler blir labialisert under påvirkning av en unordisk /u/ i trykksvak stilling (ibid., 20). I adjektivbøyning gjør *u*-omlyd seg gjeldende: Under påvirkning av *-u* eller *-um* i trykklett stilling som bøyningens endelse, endrer *a* /a/ i trykksterk stilling seg til *o* /ɔ/ (gno. f. sg. nom. *spaka* > akk. dat. gen. *spøku*). Stundom forekommer *u*-omlyd der *u* i bøyningens endelse antas å ha eksistert i unordisk, men ha gått tapt i gammelnorsk, f.eks. gno. n. pl. nom. akk. *spøk* (<*spaku?), gno. n. pl. nom. akk. *børn* (<*barnu) (ibid., 20, 70). Når adjektivstammer består av flere stavelser, og bøyningens endelser begynner på en vokal, blir vokalen i den andre stavelsen synkopert, f.eks. sg. m. nom. *gamali*>*gamli*, obl. *gamala*>*gamla*; f. nom. *gamala*>*gamla*, obl. *gømulu*>*gømlu* (jf. Iversen 1972: 72).

3 Hardanger, den tidligere Ullensvang-kommunen og hardingmålet

3.1 Hardanger og den tidligere Ullensvang-kommunen

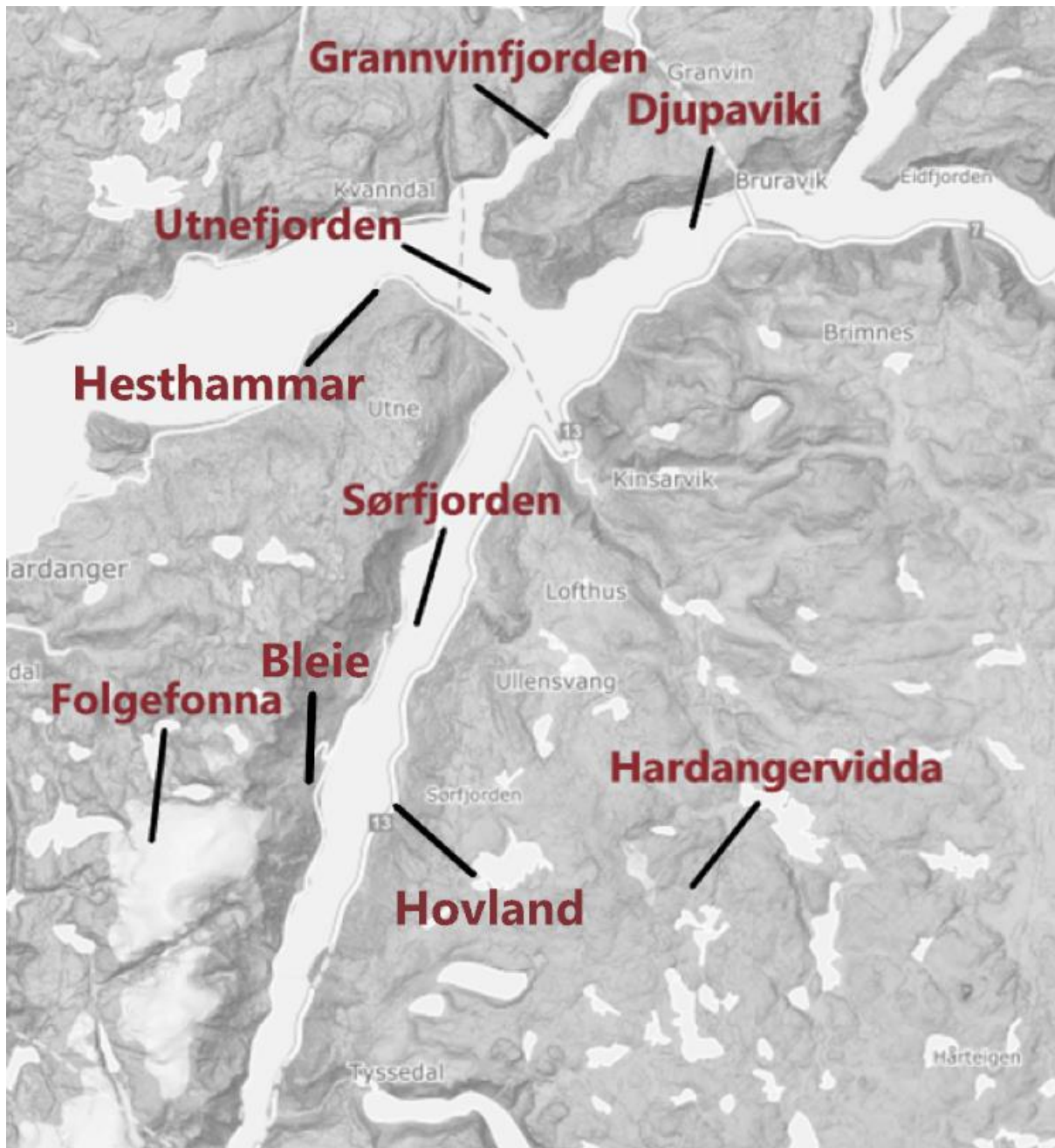
Den tidligere Ullensvang-kommunen ligger i Hardanger, et vestnorsk fjorddistrikt i sørøstre del av det tidligere fylket Hordaland eller det nåværende storfylket Vestland. Før kommunesammenslåinga i 2020 bestod Hardanger av sju kommuner: Eidfjord, Kvam, Granvin, Jondal, Ulvik, Ullensvang og Odda. Nå er den tidligere Ullensvang-kommunen slått sammen med Jondal og Odda til en ny stor kommune med *Ullensvang* som navn.

Figur 1: Hordaland fylke før sammenslåinga i 2020, av Jon Harald Søby & Lexicus

Hardanger er markert i grønt

Kilde: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:NO_1201_Bergen-15-.svg

Figur 2: Den tidligere Ullensvang-kommunen, markert med viktige geografiske objekter

Kilde: Norgeskart.no

Den tidligere Ullensvang-kommunen består av midtre og ytre del av Sørfjorden, med omkringliggende fjellområde, nordre del av Folgefonna og vestre del av Hardangervidda samt nordsida av Utnefjorden fra Grannvinfjorden til Djupaviki (Thornæs 2019).

Berggrunnen bestående hovedsakelig av kaledonsk gneis, markante høydeforskjeller og store vassdrag (Kinso, Opo) karakteriserer naturen i kommunen. I stor mon er bosetning konsentrert til fjordsidene. Kinsarvik (administrasjonssenteret) og Lofthus, som ligger på

austsida av Sørfjorden, er tettsteder. Folketallet var generelt stabilt fram til 90-tallet, men har falt noe etterpå. I tiårsperioden 2007-2017 var det årlig nedgang i folketallet på gjennomsnittlig 0.1 prosent. Landbruk, særlig fruktdyrking, og turisttrafikk spiller ei betydelig rolle i det lokale næringslivet. I tillegg er Ullensvang rik på fortidsminne, f.eks. middelalderske bygninger og gårdsanlegg (Ullensvang kyrkje, Kinsarvik kyrkje, Lagmannsstova på Aga osv.).

Figur 3: Hardanger fruktsti, Lofthus, av Hilde Opedal

Kilde: <https://www.visitnorway.se/resmal/fjord-norge/hardangerfjord/listings-hardanger-fjord/fotturar-i-ullensvang-overnatting-p%c3%a5-hotel-ullensvang/23636/>

Figur 4: Østsida av Sjøfjorden, av Visit Ullensvang

Kilde: <https://www.hardangerfjord.com/ullensvang/aktiviteter-og-attraksjoner/helikoptersightseeing-p959453>

3.2 Det tradisjonelle hardingmålet med fokus på Ullensvang-målet

I lag med vossamålet og indresognsmålet hører hardingmålet til ei indre grein av sørvestnorsk (Vidsteen 1885: 11; Helleland 2005: 241). Som andre sørvestnorske målføre, ender både infinitiv og svake hunkjønnsord i ubestemt form entall på *-a* /a/ i hardingmålet, dvs. *a*-mål: /å bi:`ta/, /å ê:`ta/, /ai jèn`ta/, /ai vi:`sa/, jf. nn. *å bita*, *å eta*, *ei jente*, *ei vise* (Vidsteen 1885: 37, 47-53; Helleland 2005: 241). Hardingmålet er litt mindre utbredt enn det som tradisjonelt regnes som Hardanger: Strandebarm og Varaldsøy, som ligger i grensa mot Sunnhordland og tidligere også sognet til Sunnhordland, har sunnhordlandske språkdrag (Helleland 2005: 241; Helleland 2020). Dessuten er det en viss geografisk variasjon innen det tradisjonelle hardingmålet (Vidsteen 1885: 12; Helleland 2005: 241). Nyere undersøkelser viser at ei rekke tradisjonelle særdrag i Ullensvang-målet er i ferd med å gå ut (Helleland 2005: 252, 253; Lid 2015). Dette betyr lite for denne oppgava og vil dermed ikke bli redegjort for her, bortsett fra vossa-*u* (se kapittel 3.3). Nedenfor er noen særdrag om hardingmålet, med tyngde på Ullensvang-målet.

Det tradisjonelle hardingmålet har en del fonologiske særdrag, f.eks. gno. *á* /ɔ:/ > /ao/ (gno. *ákr*, *bát r* > /ao`kUr/, /baot/, nn. oss, båt), gno. *ey* /øy/ > /åy/ (gno. *ey* > /åy/, nn. øy), gno. *rn* /rn/ > /dn/ (gno. *barn* > /ba:dn/, nn. barn) gno. *ll* /ll/ > /dl/ (gno. *fell* > /fjèdl/, nn. fjell), palatalisering av velare konsonanter /g/ og /k/ (sg. ub. /sko:g/ – b. /sko:`jen/, nn. skog; sg. ub. /baK`Ke/ – b. /baK`Ken/, nn. bakke, Vidsteen 1885: 17, 25-28, 30; Helleland 2005: 243, 244, 247; Helleland 2020). Særmerkt er *ù* /U/ (kalles som «vossa-*u*»), en vokal mellom /u/ og /o/, f.eks. i både kort og lang trykksterk stavelse (gno. *hugr*, *fugl* > /hUg/, /fUgl/, nn. hug, fugl) og i kort trykklett stavelse (nærmere /å/ i Ullensvang, som innskuddsvokal: gno. *gulr* > /gU:`U/ nn. gul adj., gno. (*hann*) *finnr* > /fIn`nU/, nn. han finn; som bindevokal: gno. **vísubók* > /vi:`sUbo:k/, nn. visebok) (Vidsteen 1885: 19-20; Helleland 2005: 245).²⁰

Når det gjelder morfologiske særdrag i hardingmålet, er det to bestemthetssuffiks til hunkjønnsord i entall: *-è* /è/ for sterke hunkjønnsord og *-o* /o/ for svake hunkjønnsord: ub. /dø:r/, b. /dø:`rè/ nn. dør vs. ub. /jèn`ta/, b. /jèn`to/, nn. jente (Vidsteen 1885: 37; Helleland 2005: 241). Når et sterkt hunkjønnsord ender på en trykksterk vokal, får det på *-na* /na/ i bestemt entall: /bru:/ - /bru:`na/ nn. bru, /åy/ – /åy`na/ nn. øy. Delområdet i Ullensvang - fra Hesthammar i vest og til Hovland/Bleie i sør - samt Eidfjord, skiller seg ut ved å ha *-ar* /ar/,

²⁰ Vossa-*u* er normert som <è> i Hordanamn. Jeg bruker generelt <ù> i oppgava når jeg viser vossa-*u*-en i skrift. Når jeg viser stedsnavn fra Hordanamn, endrer jeg <e> ikke til <ù>. /U/ er brukt i uttaleopplysninga, som i samsvar med Hordanamn.

-er /er/, -ùr /Ur/ (ub.) og -ane /ane/, -ena /ena/, -ùna /Una/ (b.) som flertallsendelser til hankjønns- og hunkjønnsord i samsvar med det gno. stammesystemet (gno. -ar, -ir og -ur): /hès`tar/, /hès`tane/, nn. hestar, hestane, jf. gno. pl. nom. ub. *hestar*; /sèu`er/, /sèu`ena/, nn. sauer, sauene, jf. gno. pl. nom. ub. *sauðir*; /hø:`nUr/, /hø:`nUna/, nn. høner, hønene, jf. gno. pl. nom. akk. ub. *hónur* (Vidsteen 1885: 12, 33-39; Helleland 2005: 241; Helleland 2020). Annensteds i Hardanger, som i Kvam, faller gno. -ir og -ur sammen: /hès`ta/ - /hès`tane/, /sèu`e/ - /sèu`ena/, /hø:`ne/ - /hø:`nena/. Som vist ovenfor, er -r /r/ bevart i flertallsendelsene i indre bygder som Ullensvang, men ikke de ytre. Noen pronomenformer i noen av de indre bygdene er påfallende, m.a. Ullensvang: /ao`ko/, /ao`kan(s)/, nn. oss, vår, jf. /åss/, /vaor/ i Kvam (Vidsteen 1885: 43; Helleland 2005: 243). På den andre sida lever dativ ikke i målføret lenger og kan spores i faste uttrykk (/Um hèuss`to/, /Um kvèl`do/, nn. om haustane, om kveldane) og stedsnavn (*Odda* /åd`da/, jf. gno. nom. *Oddi*, dat. *Odda*, Helleland: 2005, 243; NSL).

3.3 Utvikling av gno. trykklette *a*, *i* og *u* i hardingmålet med fokus på Ullensvang-målet

Det er to forutsetninger for at man i dag kan skille mellom gno. nominativ og oblik kasus i adjektivbøyning i sms. stedsnavn av hankjønn og hunkjønn i entall i Ullensvang. Den første forutsetninga er at gammelnorsk hadde et formelt skille mellom nominativ og oblik kasus i svak adjektivbøyning for hankjønn og hunkjønn i entall. Som vist i 2.2, hadde gammelnorsk et slikt skille: mas. nom. -i vs. obl. -a; fem. nom. -a vs. obl. -u. Den andre forutsetninga er at dette skillet holder seg også i Ullensvang-målet. Nedenfor skal jeg greie ut om hvordan gno. trykklette *a*, *i* og *u* har utviklet seg i hardingmålet, med fokus på Ullensvang-målet. Jeg skal diskutere utviklingene av disse lydene som både absolutt utlyd og fuge/bøyninga til førsteleddet i sammensetning (lukket utlyd). Grunnen for en slik distinksjon er at adjektivsammensatte stedsnavn kan tenkes å ha oppstått som sammensetning (*Djupedal* < gno.**Djúpidalr*) eller substantivfrase (*Djupedal* < gno. **Djúpi dalr*, se om dette mer i kapittel 8.3 og 8.4). Adjektivbøyningsendelse er en lukket utlyd i det førstnevnte tilfelle (**Djúpidalr*), men er en absolutt utlyd i det sistnevnte tilfellet (**Djúpi dalr*). En og samme vokal kan ha forskjellige utviklinger i et målføre, avhengig av om den er absolutt utlyd og lukket utlyd, f.eks. inf. *å kaste* < gno. *kastā* vs. pres. *kastā* < gno. *kastar* i vestnorsk *e*-mål (Skjekkeland 1997: 185). Av den grunn vil jeg se om det er mulig å skille mellom gno. trykklette *a*, *i* og *u* i begge posisjonene i Ullensvang-målet. I utgreiinga om utviklingene av gno. trykklette *a*, *i* og *u* skal jeg primært bruke eksempler fra den appellativiske sida. Det kan være sirkulært å

anvende stedsnavn til å påvise lydutviklinger i stedsnavn. Dersom det ikke er noen eksempler fra den appellativiske sida, skal jeg bruke eksempler fra den ikke-appellativiske sida.

Generelt

Trykklett gno. *a* /a/ som absolutt utlyd er bevart som *a* /a/, f.eks. i endelsen av infinitiv (/å fIn`na/, /å brès`ta/, /å bi:`ta/, /å sèm`ja/, jf. gno. *finna*, *kasta*, *bíta*, *semja*) og av svake hunkjønnsord i ubestemt form entall (/ai vi:`sa/, /ai vê:`ka/, /ai kâ:`na/, /ai KYr`Ka/, jf. gno. nom. *vísá*, *vika*, *kona*, *kirkja*, Vidsteen 1885: 37, 47-53; Helleland 1970: 20). Samme utvikling gjelder også gno. *a* som fuge/bøyningsendelse i sammensetning i stor mon, f.eks. *hagamøblar* /ha:`gamøblar/, gno. sg. nom. *hagi-*, sg./pl. gen. *haga-*; *hanakamb* /ha:`nakamb/, gno. sg. nom. *hani-*, sg./pl. gen. *hana-*; *hestaspreng* /hès`tasprèNg/, gno. sg. nom. *hest-*, pl. gen. *hesta-* (Helleland 1970: 243-245; Trones 2021 p.m.).²¹

Trykklett gno. *i* /i/ som absolutt utlyd har utviklet seg til *e* /e/, f.eks. i endelsen av svake hankjønnsord i entall ubestemt form (/baK`Ke/, gno. *bakki*; *svale*, «gust, lett kjøld, vêrfriske» /sva:`le/, gno. *svali*; *tunge* «hugverk, tyngsle» /tun`je/, gno. *þungi*; *dravle* /drav`le/ «ostmus», gno. *drafli*) og svake intetkjønnsord i entall ubestemt form (*eple* /è:p`le/, gno. *epli*; *øle* /ø:`le/ «stakkar», gno. *óli*; *velde* /vel`de/ «reiskap, tøle», «makt, mykje å seia», gno. *veldi*; *leite* /lai`te/ «horisont», gno. *leiti*, Vidsteen 1885: 18, 39; Opedal, 1960, 1980; Norsk Ordbok).²² Når det gjelder eksempler på gno. *i* som fuge i sammensetning, kan man lete etter sammensetning der førsteleddet er et intetkjønnsord fra *ija*-stamme eller et verb (Helleland 1970: 20). Imidlertid ser det ut til å være vanskelig å finne aktuelle eksempler fra den appellativiske sida, f. eks. at gno. *epli* har i dag /èpla-/ som sammensetning som /èp`latrê:/ og verb pleier å ende på vossa-*u* i førsteleddet som *lesebok* /lè:sUbo:k/ og *kviledag* /kvi`lUda:g/ (Helleland 2021 p.m.; Trones 2021 p.m.). I Opedal (1980) har jeg så langt funnet ett aktuelt eksempel: *leitestut* m. /lai`testu:t/ «ein stut som folk fødde etter leite [...]», jf. gno. *leiti* n. . I en slik situasjon må jeg støtte meg på stedsnavn, men det er heller ikke så mange eksempler her: *Byrkjeflòt* /bYr`Keflâ:t/, jf. gno. *birki* n., *Leitebrekko* /lai`tebrèkko/, jf. gno. *leiti* n. (Helleland 1970: 247; HDN).

²¹ Både Botolv Helleland og Erlend Trones er stedsnavngranskere med spesialisering i stedsnavn og målføret i Hardanger. De vokste opp i Ullensvang og er svært lokalkjente. De to er dermed pålitelige kilder for hardingmålet.

²² *Bakke*, *eple* fins i Vidsteen 1885, *leite* fins i Opedal 1980. De resterende ordene fins i Opedal 1960. Jeg har brukt Norsk Ordbok for å sjekke etymologien av disse ordene, siden det ikke står noe om det i Opedals ordsamlinger.

Det er noen få ord i Ullensvang-målet der vossa-*u* viser tilbake på gno. *u* som absolutt utlyd: *niù* /ni:ˈU/, *tiù* /ti:ˈU/, *edlùvù* /èdˈIUvU/, *tjuù* /Ku:ˈU/ (gno. *núu*, *túu*, *ellifu*, *tjogu*), *jonsok* /jånˈsåkU/, *olsok* /ålˈsåkU/ (gno. nom. *jónsvaka*, *ólafsvaka*, obl. -*vøku*, Trones 2021 p.m.).²³ Imidlertid er disse ordene mer som navn. Det er vanskelig å finne appellativiske eksempler med vossa-*u* som absolutt utlyd, siden svake hunkjønnsord i vestnorsk, som nevnt, har fått ei form som viser tilbake til gno. nominativ (Enger 2011: 20). I Ullensvang-målet finnes det *te lùkkù* /tê IUK`kU/ nn. til lukke, jf. gno. sg. nom. *lukka*, gen. *lukku* (Trones 2021 p.m.).²⁴ Her antas vossa-*u* å vise tilbake på gno. *u* som absolutt utlyd. Alternativt kan en se til Eidfjord, som er nabokommunen til Ullensvang: gno. *u* som bøyningensendelse for verb i 3. pl. pret. ind. akt. (absolutt utlyd) er bevart i form av vossa-*u* i Eidfjord: /dát`tU/, /jèN`gU/, /så:`tU/, jf. gno. inf. *detta*, *ganga*, *sitja*, 3. pl. pret. ind. akt. *duttu*, *gengu*, *sátu* (Vidsteen 1885: 49, 50). Dissen eksemplene fra Eidfjord er ikke helt optimale for utgreiinga om utviklinga av gno. *u* i Ullensvang-målet, men dette er bedre enn ingenting. Og Eidfjord-målet er i nær slekt med Ullensvang-målet.

Gno. *u* som fuge/bøyningensendelse har utviklet seg til vossa-*u*. Eksempler på dette er sammensetning der svake hunkjønnsord i førsteleddet formelt kan vise tilbake på gno. genitivform i entall (nom. -*a*, gen. -*u*, Iversen 1972: 64, 65). Eksemplene er følgende: *kakesnurr* m. /ka`kUsnUrr/ «kakesteiking», gno. *kaka*, gen. *køku*; *grytehodde* f. /gry`tUhådda/ «grytefate», gno. nom. *grýta*, gen. *grýtu*; *kråkeskrelle* f. /krao`kUskrèdla/ «skravlekolle», gno. nom. *kráka*, gen. *kráku*; *voggebarn* n. /våg`gUba:dn/ «reivabarn», gno. nom. *vagga*, gen. *vøgg* (Opedal 1960; Norsk Ordbok); *visebok* f. /vi:`sUbo:k/, gno. sg. nom. *vísa*, gen. *vísu* (Helleland 1970: 21). Det er verdt å nevne at gno. *u* i sammensetning utviklet seg vossa-*u* i Ullensvang og Eidfjord, men -*e* ellers i Hardanger, da Vidsteen greide ut om hardangermålet i slutten av 1900-tallet (Vidsteen 1885: 39). I dag er vossa-*u* som både absolutt utlyd og fuge i sammensetning redusert til /e/ eller er bortfalt i deler av Ullensvang, ofte hos yngre generasjoner, f.eks. /jånˈsåke/ eller /jånˈsåk/, /ni:ˈe/ eller /ni:/, /Ku:ˈe/, /kakesnUrr/ (Helleland 1970: 21; Helleland 2005: 242; Trones 2021 p.m.).

Samlet sett kan det konkluderes at gno. *a*, *i* og *u* som absolutt utlyd og fuge/bøyningensendelse til førsteleddet i sammensetning har utviklet seg til /a/, /e/ og /U/ i det tradisjonelle Ullensvang-målet, dvs. at det er et formelt skille. Dette skillet gjør seg gjeldende

²³ Bortsett fra *elleve*, er disse ordene uttalt med tonem 1 i dag (Trones 2021 p.m.).

²⁴ a) I gammelnorsk var det slik at preposisjonen *til* styrer genitiv (Iversen 1972: 139)

b) I dag sier man helst /tê lùk`ka/ (Trones 2021 p.m.).

for adjektivsammensatte stedsnavn, uansett om de oppstod som sammensetning eller substantivfrase. Dette betyr at f.eks. *Djupadal*, *Djupedal*, *Djupevik* /ju:ˈpUvi:k/ lydhistorisk sett kan vise tilbake på både **djúpadalr* eller **djúpa dalr* og **djúpidalr* eller **djúpi dalr* samt **djúpuvík* eller **djúpu vík*. Samtidig må dette tas noe forbehold, siden utviklingene av gno. *i* som fuge i sammensetning og gno. *u* som absolutt utlyd empirisk ikke er sterkt nok underbygd som ellers. Selv om vossa-*u* er redusert til /e/ i noen tilfelle i dag, vil dette ikke skape problem for å skille mellom gno. nominativ og oblik kasus i svak adjektivbøyning for hankjønn og hunkjønn i entall i dag. Det viktigste i granskninga er å kunne skille mellom gno. nom. *-i* og obl. *-a* for hankjønn samt gno. nom. *-a* og obl. *-u* for hunkjønn i adjektivbøyning entall. Dette kan man gjøre i Ullensvang-målet, siden det er et formelt skille mellom *-i* og *-a* på den ene sida og *-a* og *-u* på den andre sida, som vist ovenfor.

Adjektiv i svak form

Tabell 4 viser at lydutviklingene av gno. trykklett *a* og *i* ovenfor gjør seg gjeldende i svake adjektivbøyning i hardingmålet: gno. *stóri* > hard. /sto:ˈre/, gno. *stóra* vs. hard. /sto:ˈra/.

adj.	hankjønn		hunkjønn		intetkjønn	
	gno. nom.	hard.	gno. nom.	hard.	gno. nom.	hard.
stórr	stóri	sto:ˈre	stóra	<u>sto:ˈra</u>	stóra	sto:ˈra
langr	langi	laŋˈje	langa	<u>laNˈga</u>	langa	laNˈga
blár	blái	blaoˈe	bláa	<u>blaoˈa</u>	bláa	blaoˈa

Tabell 4: Svak adjektivbøyning for substantiv i entall i hardingmålet, sammenliknet til nominativ i gammelnorsk (Vidsteen 1884: 40, 41; Helleland 1970: 23)

Siden kasus ikke lenger lever i hardingmålet (Helleland 2005: 243), er det uklart hvordan oblike bøyingsformer av adjektiv i hankjønn og hunkjønn entall ville se ut (ved appellativ) i målføret i dag. Men på grunnlag av utviklingene av gno. trykklette *a*, *i* og *u* kan man anta at bøyingsendelse av adjektiv for hankjønnsord i oblik kasus entall ville artet seg som *-a* og bøyingsendelse av adjektiv for hunkjønnsord i oblik kasus entall som *-ù* eller den reduserte forma *-e*.

	m		f	
	gno.	hard.	gno.	hard.
nom.	i	e	a	a
obl.	a	*a	u	*e/*ù

Tabell 5: Svak adjektivbøyingsendelse i nom. og obl. (konstruert) entall i hardingmålet

4 Tidligere forskning om oblik kasus i norske stedsnavn, med fokus på adjektivisk førsteledd og med et blikk på islandske stedsnavn

I *Kasus obliquus i norske stadnamn* redegjør Indrebø (1973) for oblik kasus si rolle i nåtidsformer av norske bostedsnavn på basis av navnematerialet fra *Norske Gaardnavne*, for størstedelen gårdsnavn.²⁵ Han undersøker spor av oblike former i endelsen til nåtidsformer av sammensatte stedsnavn (som *Bakke* /bak`ka/, jfr. gno. sg. nom. **Bakki*, dat. **Bakka*; *Hovde* /hå`vda/, jf. gno. sg. nom. **Hqfði*, dat. **Hqfða*) samt sisteledd i sammensatte stedsnavn (som *-bakke* i *Aarbakke* /å`rbakka/, *-hovde* i *Kallhovde* /kadl`h)åvda/) (Indrebø 1973: 150, 153, 154; Rygh & Olsen 1910: 33, 103, 175, 435). Dertil ekskluderer han navn som har identiske former som deres appellativiske motsvar, jamvel om formene er språkhistorisk sett oblike, f.eks. *Holo(a)* /ho`lo(a)/ (gno. sg. nom. *hola* f., dat. *holu*) og *Braaten* /brå`tån/ (gno. sg. nom. *broti* m, dat. *brota*) fra Østlandet og Trøndelag (Rygh 1898: 45, 56; Rygh & Kjær 1907: 352; Indrebø 1973: 150, 151).²⁶ I disse landsdelene har nåtidsformer til appellativ ofte grunnlag i oblike former. Det er mulig at navnene har fått oblike former gjennom deres appellativiske motsvar. Dette er en annen prosess enn at oblike former av en eller annen årsak stivner i nevneformer av stedsnavn, hvis appellativiske motsvar ikke bygger på oblike former i dag. Undersøkelsen viser bl. a. at mange sørvestnorske stedsnavn i dag står i ei form som formelt kan vise tilbake på oblike former, f.eks. *Berge* /bèr`je/ (gno. sg. nom. *berg* n., dat. *bergi*), *Brekke* /brèk`ke/ (gno. sg. nom. *brekka* f., dat. *brekku*), *Eide* /ai`e/ (gno. sg. nom. *eið* n., dat. *eiði*), *Hane* /ha:`na/ (gno. sg. nom. **hani* m., dat. **hana*, Olsen & Rygh 1910: 89, 316, 444, 489; Indrebø 1973: 154, 158, 181).²⁷

Når det gjelder førsteleddet i sms. stedsnavn i forbindelse med oblik kasus, mener Indrebø: «[i] dei aller fleste tilfelle vilde det ikkje vera rett ein gong aa taka det med her. Og jamt vil formi paa fyrste leden i stadnamn naturleg kunna gaa inn under kapitlet um formi for fyrste leden i samansette ord i det heile» (Indrebø 1973: 150). I selve artikkelen redegjør han ikke videre for dette, men viser antakeligvis til kapittelet *Formi på fyrste samansetningsleden* i det tidligere arbeidet hans *Stadnamni i ei fjellbygd (Haukedalen, fyrde i Sunnfjord) - ei oversyn* (Indrebø 1921: 180-182). Om adjektiv som førsteledd mener han at «[a]djektiv har i

²⁵ Materialet fra Finnmark er ikke gransket.

²⁶ Ei uttalenær skriftform *Braataan* fører Indrebø opp, i sammenlikning med *Braaten* i *Norske Gaardnavne*.

²⁷ I NG står det /bæ`rje/ for *Berge* og /ei`e/ for *Eide* i Odda. Dette er antakeligvis unøyaktig og rettet, siden /æ/ tradisjonelt ikke fins i hardingmålet, og gno. *ei* har utviklet seg til /ai/ i Ullensvang, bortsett fra /ei/ i Eidfjord og Ulvik (Vidsteen 1884: 23; Trones 2021, p.m.).

dei aller fleste tilfelle *linn* form [...]» (ibid., 182). Som avvik fra hovedmønsteret nevner han bortfall av *-e* som adjektivbøyningsendelse i noen tilfeller og nullbøyning av adjektiv:

Ingenting om oblik kasus er sagt.

Innen norsk stedsnavngransking i nyere tid har oblik kasus i nåtidsformer av stedsnavn vært undersøkt i varierende grad, f.eks. Wetås 2003, 2005, Særheim 2014 og Helleland 2015, men det har tilsynelatende vært få bidrag spesielt til adjektivisk førsteledd. De ovennevnte verkene fokuserer hovedsakelig på usammensatte navn eller sisteledd i sammensatte navn. Bøyning av adjektivisk førsteledd i sammensatte navn er kort nevnt hos Hallaråker (1997: 26), men oblik kasus er ikke tematisert: Han skriver simpelthen at adjektivisk førsteledd står enten i ubøyd eller bøyd form og at det i østnorsk og nordnorsk er en tendens for bruk av adjektivisk førsteledd i ubøyd form. Det sistnevnte er også Stemshaug (1985: 54) kort innom på.

Adjektiv som førsteledd i sammensatte stedsnavn er, som granskingsobjekt for levninger av oblike former stivnet i dagens stedsnavn, kanskje mer interessant enn det så langt har sett ut. Aktuelle og inspirerende observasjoner finner man i noen få hovedoppgaver om stedsnavn fra Sørvestlandet, f.eks. Helleland 1970, Veka 1971, Fenne 1976, Stautland 1976, selv om observasjonene også er korte og ikke med sikkerhet kan sies å være bygd på et stort materiale på adjektivsammensatte navn. I hovedoppgava om stedsnavn fra Hardangervidda Vest peker Helleland (1970: 24, 247-248) på at mens adjektivisk førsteledd i sms. stedsnavn av hankjønn og hunkjønn i entall (bikomposita) vanligvis bøyes svakt/i bestemt form som ellers i det tradisjonelle hardingmålet, f.eks. *Høgjevarden* m. /hø:ˈjeva:ren/, *Rundenuten* m. /rUn`denu:ten/ som i /dan sto:ˈre sko:ˈjen/ nn. den store skogen, *Idlakleiv* f. /i:d`laklaiv/, *Lågahæ* f. /lao`gahè:/ som i /dan sto:ˈra ky:ˈrè/ nn. den store kua, følger noen få navn ikke det alminnelige mønsteret, f.eks. *Fagradal* m. /fa:g`rada:l(en)/, *Tjukkaskog* m. /KUK`kasko:g/, *Brottebrekka* f. /bråt`tUbrèkko/, *Longefonn* f. /lån`gUfånn/.²⁸ En likedan variasjon i bøyingsformer av adjektivisk førsteledd finner også Veka (1971: 176-178), Fenne (1976: 218-220) og Stautland (1976: 184), på grunnlag av stedsnavn henholdsvis fra Sand (Suldal, Rogaland), Oddadalen samt tilgrenset fjellområde (Odda, Hordaland) og Sagvåg (Stord, Hordaland). Ikke minst iakttar Veka og Fenne at navn med avvikende bøyingsformer av adjektivisk førsteledd i stor grad står i ubestemt form: *Svartedalen* m. vs. *Djupadal* m., *Longamyra* f. vs. *Longemyr* f.. Avvikende bøyingsformer formodes å vise

²⁸ Sidetallene i Helleland 1970 som jeg henviser til i denne oppgava svarer til en utrykt elektronisk versjon av verket. De er trolig annerledes enn i den maskinskrevede versjonen som er utilgjengelig på UiO sitt bibliotek.

tilbake på eldre oblike former pga. systematisk formell likhet, f.eks. gno. m. sg. nom. *djúpi* vs. obl. *djúpa* som i *Djupadal* m. og gno. f. sg. nom. *langa* vs. obl. *lõngu* som i *Longemyr* f. Denne hypotesen fremmer Fenne (1976: 219, 220) med at navnene med avvikende bøyingsform viser to ytterligere kjennetegn knyttet til eldre språktrinn. Det første kjennetegnet er bøyning av stammevokalen i adjektivisk førsteledd (dvs. indre bøyning) i hunkjønnsnavn i entall i samsvar med gammelnorsk, f.eks. *Brattasteg* m. vs. *Brottereina* f., jf. gno. f. sg. nom. *bratta* vs. obl. *brøttu*. Det andre kjennetegnet er at de fleste navnene med avvikende bøyingsform er i ubestemt form. Stedsnavn i bestemt form antas generelt å være yngre enn stedsnavn i ubestemt form (Helleland 1989: 144). Siden navnene gjennom disse kjennemerke synes å være eldre, øker sannsynligheten for en sammenheng mellom avvikende bøyingsformer og eldre oblike former.

Oppkomsten av avvikende eller hypotetisk oblike bøyingsformer antas å ha med type av navneobjekt og navnebruk å gjøre: «Dei fleste namna som har dette avviket i bøyinga, gjeld stader som ligg langs stølsvegane, eller dei gjeld stølane sjølve. Det er rimeleg å tru at slike relativt sentrale namn oftare har vore nemnde i samband med ein preposisjon og soleis har halde på eldre kasusformer enn meir [perifere] namn» (Helleland 1970: 247, 248).²⁹ Bak dette ligger det en teori om at stedsnavn ofte var brukt med en preposisjon og var bøyd i oblik kasus (Indrebø 1973: 175, 176). Frekvent bruk av navn i en oblik kontekst kan føre til at oblike former tevler ut nominativform som nevneform og blir ny nevneform. Støler eller steder langs stølsveger var sentrale i den betydning at de spilte ei viktig rolle for lokalbefolkninga, derfor ble navnene på disse stedene frekvent brukt og antakeligvis i oblik form, så lenge kasusbøyninga levde i målføret. Således hadde oblike former større sjanse til å bli nevneform av stedsnavn. I tillegg er analogipåvirkning antatt som mulig årsak for oppkomsten av avvikende bøyingsform (Helleland 1970: 247; Fenne 1976: 219). Særlig nevner Fenne «seine analogiske lagingar til eit eldre namnesjikt der adjektiv i oblik form hadde samanheng med bruk av førestilt kasusstyrande preposisjon» (Fenne 1976: 219).

På den andre sida er det ikke helt sikkert hvor sterkt observasjonene eller påstandene i hovedoppgavene er empirisk underbygd. I Helleland (1970: 247, 248) mangler det statistikk over hvor mange sammensatte stedsnavn med adjektivisk førsteledd som er gransket og hvor

²⁹ Hypotesen er ikke helt klar formulert og kan eventuelt forstås som at det er en slags iboende egenskap ved «sentrale stedsnavn» (eller steder) som gjør at de ble nevnt oftere med en preposisjon enn «perifere stedsnavn». Helleland bekrefter tolkninga mi som straks følger i teksten (Helleland 2020 p.m.).

mange av dem som har avvikende bøyingsform. Veka (1971: 176-178) og Stautland (1976: 183, 184) oppgir ikke hvor mange av de adjektivsammensatte navnene (henholdsvis 140 navn og 120 navn) som viser avvikende bøyingsform. Fenne (1976: 218-220) rapporterer at 9 hankjønnsnavn og 24 hunkjønnsnavn viser avvikende bøyingsformer, uten å fortelle hvor mange adjektivsammensatte navn som er undersøkt. En solid statistisk oversikt over de ovennevnte elementene vil gitt bedre grunnlag for å vurdere hvilken rolle avvikende bøyingsformer spiller i adjektivsammensatte stedsnavn.

Det er verdt å nevne at adjektivsammensatte stedsnavn med avvikende bøyingsformer fins også på Island i dag: nom. *Breiðafjörður* m., akk. *Breiðafjörð*, dat. *Breiðafirði*, gen. *Breiðafjarðar*; nom. akk. dat. *Lönguvík*, gen. *Lönguvíkur* (Beygingarlýsing íslensks nútímamáls). Det står *Breiða-* og *Löngu-* i nominativform, hvor man skulle ha forventet *Breiði-* og *Langa-*. Når man i den nye islandske stedsnavndatabasen, nafnið.is, søker med oblik bøyingsendelse + grunnord i nominativ, f.eks. **abakki*, **adalur*, **ahóll* m. ‘haug, hol’, **uvík*, **uhlíð* f. ‘li’, eller adjektivstamme + oblik bøyingsendelse, f.eks. *djúpa** og *djúpu**, vil man finne flere navn med sisteleddet i nominativ og førsteledd i oblik kasus: *Grænabakki* (*grænn* adj. ‘grøn’), *Djúpadalur*, *Lágadalur* (*lágr* adj. ‘lav’), *Háabakki* (*hár* adj. ‘høy’), *Einstakahóll* (*einstakur* adj. ‘enkelt’), *Jafnahóll* (*jafn* adj. ‘jevn, slett’), *Djúpuvík*, *Litluvík*, *Djúpuhlíð*, *Grænuhlíð*. Det er usikkert i hvilken grad avvikende adjektivbøyning i sammensatte stedsnavn på Island forekommer, siden dette ikke ser ut til å ha vært gransket så langt (Hákonarson 2021 p.m.).³⁰

³⁰ Aðalsteinn Hákonarson er gransker i islandske stedsnavn. Han jobber ved seksjonen for navnegransking ved Árni Magnússons institutt for islandske studier i Reykjavík, Island.

5 Materiale og metode

5.1 Hordanamn og stedsnavnsamlinger fra Ullensvang

Navnematerialet for undersøkelsen er ekserpert fra Hordanamn, Universitetet i Bergen sin digitale database for stedsnavn i Hordaland (<http://hordanamn.uib.no/>). Stedsnavnsamlingene i databasen er ordnet kommunevis, på basis av den tidligere geografisk-administrative strukturen som gjaldt før kommunesammenslåinga i 2020. Ei rekke forskjellige opplysninger om stedsnavn, steder og innsamlinger er tilgjengelige i databasen: Skriftformer, fonemiske transkripsjoner, lydopptaket av uttaler, informasjon om steder, navnet av intervjuer og informanter, oppskrivningsår, geografisk beliggenhet til sted på Google-kartet osv. Ikke alle tidligere hordalandske kommuner har registrert sine stedsnavn i Hordanamn: Blant de sju tidligere kommunene i Hardanger har bare Kvam, Granvin og Ullensvang registrert sine stedsnavn.

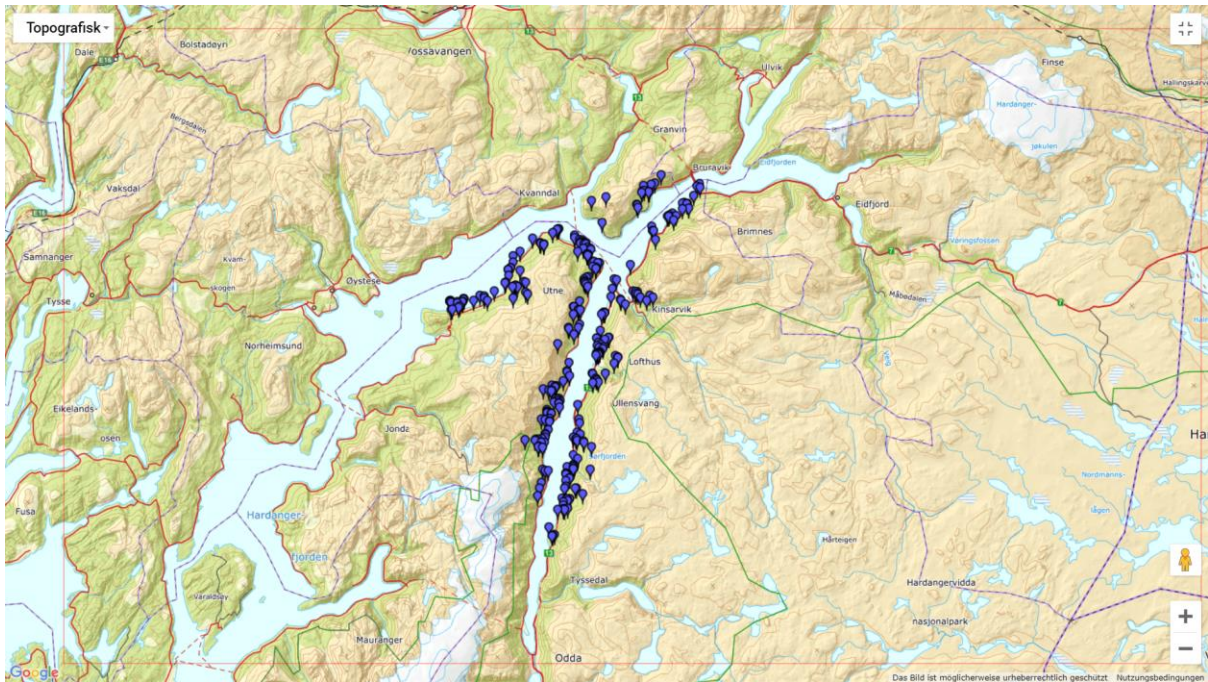
I 2008 begynte prosjektet om dokumentering og innsamling av stedsnavn fra hele Ullensvang i regi av Universitetet i Bergen og som del av bygdebokprosjektet for Ullensvang (Trones 2016: 10). Erlend Trones var prosjektansvarlig og fullførte prosjektet i 2016. Samlinga inneholder ca. 13000 stedsnavnposter (eng. entry) fra hele den tidligere Ullensvang-kommunen, bortsett fra Hardangervidda og ei rekke høyfjell på vestsida av Sjørfjorden (ibid., 11). En stedsnavnpost pleier å inneholde ett navn. En sjelden gang er flere navn registrert ved en og samme post. Flere kilder ligger til grunn for samlinga og strekker seg over 85 år: Skulebornoppskriftene i regi av Gustav Indrebø (1931-1946), Botolv Helleland si innsamling (1967-1976), innsamlinger fra ei rekke bondekvinnelag i Ullensvang (1970-1990), stedsnavnoppgaver fra videregående skoler (1985-2005) og Trones si innsamling (2004-2016) (ibid., 9, 10; Trones 2021 p.m.). Stedsnavn i samlinga reflekterer den gamle bondekulturen i Ullensvang: De opplyser om driftsmåter, dyrehold, planteliv, begivenheter, språkhistorie og lokalhistorie (Trones 2016: 10). Skriftlig normering av stedsnavnene følger ikke gjeldende nynorsk rettskrivning og er godt preget av særtrekk i Ullensvang-målet: Målmerkene nevnt i kapittel 3.2 er i relativt stor grad realisert i skrift, slik de er skrevet i uttaleopplysningene, f.eks. *aoker*, *bakkjen*, *brekkø*, *hagjen* vs. nn. *åker*, *bakken* (b.), *brekka* (b.), *hagen* (b). I motsetning er /U/ (vossa-u), /åy/ og /èu/ henholdsvis normert som <e>, <øy> og <au>. Stedsnavn i samlinga er ikke oppført med tidligere skriftformer, til forskjell for NG. For andre navnetyper enn gårdsnavn i Ullensvang er det mangel på kilder før 1800-tallet (Trones 2021 p.m.). I motsetning til navn på gårder og gårdparter samt

kirkelige og administrative inndelingsnavn, er navn på mindre kultur- og naturlokaliteter, som navnene i materialet mitt er, generelt ikke nevnt f.eks. i diplomtekster fra senmiddelalderen, ettersom lokalitetene var av liten betydning for kjøp, salg eller andre typer transaksjoner som er temaer i diplomtekstene (Wetås 2008: 246). De få kildene der navnene fra Ullensvang er belagt, f.eks. gamle karter eller dokument, kan ikke brukes til å reflektere nedarvet lokal uttale, fordi navneformene følger danske rettskrivingsprinsipp (Trones 2021 p.m.).

Stedsnavnsamlinga fra Ullensvang er ei relativt pålitelig kilde for denne granskinga etter ei vurdering basert på følgende krav: dypinnsamling, klar geografisk avgrensing (Haslum 2003: 92) og fonemiske transkripsjoner som gjengir nedarvet lokal uttale av stedsnavn. Når det gjelder det første kriteriet, har samlinga et stort omfang, med tanke på antall navn og geografisk dekning, slik det er nevnt ovenfor. Det betyr at samlinga kvantitativt sett er representativt for stedsnavn i Ullensvang. Samlinga må antas å være så fullstendig som det gikk an å få det, da Trones arbeidet på dokumenterings- og innsamlingsprosjektet (Trones 2016: 9; Trones 2021 p.m.). Formodentlig hadde flere navn vært dokumentert, hvis prosjektet hadde begynt tidligere. Mange navn har gått tapt på grunn av endringer i det lokale samfunnet, f.eks. jordutskiftninger mellom 1860-1960 eller endringer av driftsmåter fra 1960. Likevel er samlinga antakeligvis den mest omfangsrike kilden for stedsnavn fra Ullensvang som vi i dag har.

Generelt er den tradisjonelle lokale dialektale uttalen av stedsnavn i relativt stor grad gjengitt i fonemiske transkripsjoner (Trones 2021 p.m.). Dette er nødvendig for en stedsnavnundersøkelse med et dialektologisk fokus som denne. Det er synd at lydopptak av uttaler ikke er tilgjengelig, i motsetning til stedsnavnsamlinger fra andre område i Hordanamn, f.eks. Granvin. Når det gjelder adjektivbøyningsendelser i stedsnavn som er emnet for denne granskinga, er de i de aller fleste tilfelle gjengitt i uttaleopplysningene, slik de er. Det betyr at *-a* i hankjønnsnavn ikke er justert til *-e* etter det vanlige adjektivbøyningsystemet i målføret, jf. kapittel 4. Dette er ei grunnleggende forutsetning for granskinga av avvikende bøyningsendelser. Samtidig har transkriberinga enkelte problem, som påvirker valget av navn for granskinga. Dette skal jeg greie ut om i kapittel 5.2.2 (c-kriteriet).

Ut fra kartet er stedsnavnsamlinga for Ullensvang tydelig avgrenset innenfor den tidligere Ullensvang-kommunen.

Figur 5: Geografisk distribusjon av navn fra stedsnavnsamlinga for den tidligere Ullensvang-kommunen

Kilde: Hordanamn

5.2 Valg av navn

5.2.1 Grunnleggende krav

Nedenfor skal jeg introdusere og begrunne fem grunnleggende krav som navn i granskinga må imøtekomme.

- a) utmerkingsledd/førsteledd er et adjektiv
- b) adjektivet følges av en vokal som med sikkerhet kan tolkes som et bøyningssuffiks til adjektivet (*a /a/, e /e/ og ù /U/*).

De to kravene er en selvfølge for denne granskinga som handler om adjektivbøyning i stedsnavn. Adjektiv som jeg i ekserpering av navn tar utgangspunkt i, vil bli gjort rede for i kapittel 5.3.

- c) navnet består av to røtter/stammer, dvs. bikomposita

Ekskluderinga av navn med flere enn to røtter/stammer kommer av at det vil kreve mye mer tid og ressurser å identifisere hvilken rot/stamme adjektivet i navn modifierer, noe som går utover rammene for denne masteroppgava med begrenset tilfang. Ta *Vetlaelvefossen* som et eksempel. *Vetla-* kan teoretisk sett modifierere *elv* f. eller (*elve*)*fossen* m.. For å kunne fastslå hvilken av de to mulighetene som gjelder, må jeg bruke tid til å lese grundig merknaden av *Vetlaelvefossen*. En slik undersøkelse må jeg ikke gjøre ved et bikompositum som *Vetlamyrè*. Og ved f.eks. *Vetlegjelsbekkjen* er det svært vanskelig å fastslå om adjektivet *Vetle-* modifierer *-gjel* f. eller *-bekkjen* m., fordi det ikke fins noen merknader om stedet i Hordanamn, og både *Vetlegjelè* og *Gjelsbekkjen* eksisterer i den lokale stedsnavnsamlinga.³¹

d) navnet er av hankjønn eller hunkjønn og i entall

Synkretisme i svak adjektivbøyning for intetkjønn i entall (nom. akk. dat. gen. *-a*.) og alle kjønn i flertall (nom. akk. gen. *-u*, unntatt dat. *-um*, jf. tabell 2 i kapittel 2.2) i gammelnorsk gjør at det formelt ikke var mulig å skille mellom nominativform og oblike former i disse grammatiske kategoriene allerede i gammelnorsk. Stedsnavn i disse grammatiske kategoriene er heller ikke nevnt i forbindelse med oblik kasus i de ovennevnte hovedoppgavene. Derimot var det et formelt skille mellom hankjønn og hunkjønn i entall i svak adjektivbøyning i nominativ og oblik kasus i gammelnorsk (m. nom. *-i* vs. obl. *-a*; f. nom. *-a* og obl. *-u*), jf. kapittel 2.2. Og skillet lar seg fortsatt identifisere i det tradisjonelle hardingmålet, jf. kapittel 3.3.

e) uttale av navn er registrert og nøyaktig.

Siden denne granskinga bygger på nedarvet lokal uttale av stedsnavn, er det naturlig at bare navn med registrert uttale skal granskes, og at uttalen må være nøyaktig registrert, spesielt uttalen av adjektivbøyningsendelser. Det sistnevnte er ikke normativt ment og betyr at reell uttale av stedsnavn er fullstendig og nøyaktig presentert i lydskrifta. Det kan hende at innsamlere glemmer å registrere noe i uttalen eller bruker feil lydskrift i registrering.

5.2.2 Ekskludering

I tillegg skal jeg ekskludere navn som oppfyller følgende kriterier.

a) adjektiv i førsteleddet som ender på en trykksterk vokal i gammelnorsk.

³¹ *Gjel* er et hunkjønnsord i målføret, jf. *Gjelè*, *Middagsgjelè*, *Storagjelè* (med *è* som bestemthetssuffiks for sterke hunkjønnsord).

Dette gjelder 5 adjektiv i materialet mitt: *blao* (*blå*), *hao* (*hå*), *grao* (*grå*), *mjao* (*mjá*), *smao* (*små*) jf. gno. *blá*, *há*, *grá*, *mjá*, *smá*.

	m	f
blao	1	1
hao	4	2
grao	3	-
mjao	1	3
smao	1	-
Sum	10	6

Tabell 6: Statistikken over bikomposita av hankjønn og hunkjønn på *blao*-, *hao*-, *grao*-, *mjao*-, *smao*-

Bortfall av bøyningensendelse ved adjektiv på trykksterk vokal i stedsnavn er nevnt hos Indrebø (1921: 182), Helleland (1970: 248) og Stautland (1976: 183). Fenomenet kan spores til gammalnorsk. Når foregående adjektiv ender på en lang vokal av samme eller liknende kvalitet, blir bøyningensendelse ofte sammensmeltet (Iversen 1972: 29, 75).

	m	f
N	<i>blái</i>	<i>bláa>blá</i>
A, D, G	<i>bláa>blá</i>	<i>blou>bló</i>

Tabell 7: gno. svak bøyning i entall ved adjektiv på trykksterk vokal, med *blá* som eksempel

På grunnlag av dette kan man teoretisk skille mellom nominativform og oblik form ved adjektiv i hankjønnnavn, f.eks. *blaoe*- < gno. nom. *blái* vs. *blao* < gno. *blá*. I åtte av ti hankjønnnavn med et adjektiv på *-ao* er adjektivet ikke bøyd: *Blaosteinen* /*blao`stainen*/, *Haolund* /*hao`lUnd*/, *Haolund* /*hao`lUnd*/, *Graonodlen* /*grao`nádlen*/, *Graonuten* /*grao`nu:ten*/, *Graoskadlen* /*grao`skadlen*/, *Smaobøen* /*smao`bø:en*/, *Mjaorinden* /*mjao`rInden*/. Dette er i samsvar med de overnevnte observasjonene om bortfall av bøyningensendelse ved adjektiv som ender på trykksterk vokal. Bare to navn viser adjektivbøyning: *Haoedal* /*hao`eda:l*/, *Haoarinden* /*hao`arInden*/.³² Ut fra gammelnorsk kan en tolke adjektivene i navnene uten bøyning som oblik form (gno. *áa>á*) eller ubøyd form. Det er umulig å bestemme dette, derfor ekskluderer jeg hankjønnnavnene med de fem adjektivene som ender på /*ao*/.

I motsetning til hankjønn, skiller nominativform av adjektiv i hunkjønn seg fra oblike former ikke gjennom suffiks, men bare gjennom indre bøyning (*blá* - *bló*). Imidlertid faller gno. *á* og gno. *ó* sammen i løpet av den gammelnorske perioden (Iversen 1972: 10, 21;

³² *Haoa*- /*hao`a*/ er overraskende, siden *-a* ikke har falt bort, jf. gno. *háa* > *há*.

Hagland 2004: 625, 626). Sammenfallsproduktet er skrevet som <á>, men antas å vise til en bakre rundet lyd.³³ Sammenfallet gjelder antakeligvis også nominativform og oblik form av adjektiv som ender på -á i entall hunkjønn, f.eks. nom. *blá* – obl. *blá*. Pga. mangel av bøyningssuffiks i nominativ og oblik kasus samt sammenfallet av gno. *á* og *ó* til <á> kan man ikke skille mellom nominativ og oblike former av adjektiv i hunkjønn entall, dvs. det er ingen grunnlag i gammelnorsk for å identifisere nominativ og oblike former av hunkjønnsnavn som har et adjektiv på -ao. Denne gruppa navn er dermed ekskludert. Og ingen av seks hunkjønnsnavn viser adjektivbøyning: *Blaorøysè* /blaoråysè/, *Haokleiv* /haoˈklaiv/, *Haokleiv* /haoˈklaiv/, *Mjaobrekko* /mjaoˈbrèkko/, *Mjaosyndè* /mjaoˈsYndè/, *Mjaosyndè* /mjaoˈsYndè/.

b) sisteleddet begynner på en vokal

Dette har to grunner. Den første grunnen er viktigst.

i. Adjektiv i førsteleddet mister bøyningssuffiks når sisteleddet begynner på vokal, noe som også Helleland (1970: 248), Fenne (1976: 218), Stautland (1976: 193) noterer. Det er teoretisk mulig at adjektiv i førsteleddet opprinnelig hadde en vokal som bøyningssuffiks, men vokalen faller bort på grunn av eller smelter sammen med framlydende vokal i sisteleddet (**Storeelvè* /sto:r`èèlvè/ > *Storelvè* /sto:r`èlvè/, **Langaokren* /laNg`eaokkren/ > *Langaokren* /laNg`aokkren/), jf. Aasen 1864: 250. Det virker som at -a som bøyningssuffiks holder seg bedre enn -e i denne stillinga (Trones 2021 p.m.), f.eks. *Vetlaelvè* /vèt`laèlvè/, *Gamlaækro* /gam`laè:kro/.³⁴ Dette betyr at -a og -e som adjektivbøyningssuffiks ikke «konkurrerer» på samme grunnlag. Hvis jeg da teller eller inkluderer navn der -a og framlydende vokal i sisteleddet står ved siden av hverandre, men ikke navn der -e eventuelt har falt bort pga. framlydende vokal i sisteleddet, vil jeg på en unaturlig måte få en høyere andel hankjønnsnavn med adjektiv i oblik form (-a) og en høyere andel hunkjønnsnavn med adjektiv i nominativ form (-a), i forhold til hankjønnsnavn med adjektiv i nominativ form (-e)

³³ <á> som sammenfallsproduktet er påvist i noen brev fra Hardanger fra rundt 1300-tallet, se gjerne Hægstad 1916: 18.

³⁴ Det er en viss inkonsekvens i morfologisk normering av navn med sisteleddet på vokal: Som f.eks. ved *Storealmen* /sto:r`almen/ er -e normert i skrift, men den viser seg ikke i uttaleopplysninga. Hensikten bak dette er å tydeliggjøre at det er den svake bøyningssuffiksen av adjektivet som ligger til grunn, selv om man ikke forventer den bortfalte vokalen i tale (Trones 2021 p.m.). Den evtl. litt misledende og normative praksisen var inkonsekvent gjennomført, derfor ser man f. eks. *Storeaokren* og *Storaokren*, selv om de har samme uttaleform: /sto:r`aokkren/. *Vetlaelvè* /vèt`laèlvè/, *Gamlaækro* /gam`laè:kro/ som jeg nevner er derimot reelle uttale.

og hunkjønnsnavn med adjektiv i oblik form (-e/-ù). Den første problemstillinga i oppgava går ikke ut på hvor mange navn som har adjektivisk førsteledd med opphavet fra oblik form, men i hvilket omfang oblik form forekommer. For å unngå et kunstig resultat, skal jeg ekskludere navn med sisteledd som begynner på en vokal.

ii. Når et navn består av adjektivstamme og grunnord som begynner på -e, som ved *Storelvè* /sto:r`èlvè/, er det umulig å bestemme om -e i innlyden har sitt opphav i adjektivbøyningsendelse eller i framlyden av grunnordet i sisteleddet, hvis formen var **Storeelvè* /sto:r`èelvè/.

Det som er nevnt ovenfor betyr at sisteleddet må begynne på konsonant (bortsett fra /h/, se straks nedenfor). Når sisteleddet begynner på en konsonant, slipper man det overnevnte problemet tilknyttet bortfall og kontraksjon av vokaler, f.eks. *Storabjørkjè* /sto:`rabjørKè/, *Storevegjen* /sto:`revè:jen/.

c) sisteleddet begynner på /h/

Dette har to grunner. Den første grunnen er viktigst.

i. Transkribering av /h/ som framlyd i sisteleddet er problematisk: I mange navn er /h/ oppført i uttaleopplysningene, som ved *Flatahedlo* /fla:`tahèdlo/, *Storehølen* /sto:`rehY:len/, men det er usikkert om /h/ i virkelighet er uttalt eller ikke (Trones 2021 p.m.). Oppføringa av /h/ i uttaleopplysningene kommer delvis av at de intervjuende tror at de uttaler /h/, noe som de kanskje ikke gjør i spontan tale. Eventuelt bortfall av /h/ som framlyd i sisteleddet vil muligens medføre at bøyningendelse blir oppslukt under påvirkning av rotvokalen i sisteleddet, som ved navn der sisteleddet begynner på vokal (se b-kriteriet ovenfor). Fravær av bøyningendelse foran sisteleddet på /h/ i stedsnavn er nevnt i Helleland (1970: 248), Fenne (1976: 218) og Stautland (1976: 183), noe som støtter antakelsen. Her holder -a seg tilsynelatende også bedre enn -e (Trones 2021 p.m.): *Flatahedlo* /fla:`tahèdlo/ > /fla:`taèdlo/ og *Storehølen* /sto:`rehY:len/ > /sto:`reY:len/ > /sto:`r(e)Y:len/. Da vil -a og -e konkurrere på ulikt grunnlag igjen. For å unngå en kunstig høyere andel navn med a-bøyning, jf. b-kriteriet ovenfor, skal jeg ekskludere navn der sisteleddet begynner på /h/. Det må framheves at andre konsonanter som framlyd i sisteleddet ikke volder samme problem som /h/ (Trones 2021 p.m.). Derfor er det trygt å støtte seg på uttaleopplysningene for de andre konsonantene som framlyd i sisteleddet enn /h/.

ii. Når /h/ bortfaller i navn der grunnordet i sisteleddet har /a/ som rotvokal, som ved *Svarthammar* /svart`ammar/, er det umulig å fastslå om gjenstående /a/ er bøyningssendelse til adjektivet som ved */svar`tahammar/ > */svar`taammar/ (*h*-bortfall) > /svart`ammar/ (vokalkontraksjon) eller rotvokalen til *-hammar* som ved */svart`hammar/ > /svart`ammar/ (*h*-bortfall). Dette gjelder også navn der /h/ som framlyd av sisteleddet er oppført i uttaleopplysninga.

d) hunkjønnsnavn der adjektivet i førsteleddet står i komparativ.

Som nevnt under adjektivbøyning i kapittel 2.2, har noen navn i materialet mitt et adjektiv i komparativ som førsteledd: *indr-*, *nedr-*, *ytr-*, *øvr-*. Synkretisme av adjektivbøyning i komparativ for hunkjønn i entall er grunnen til at jeg ekskluderer hunkjønnsnavn med de overnevnte adjektivena.

	mas.	fem.
N	spakari	spakari
A D G	spakara	spakari

Tabell 8: adjektivbøyning i komparativ ved hankjønn og hunkjønn i entall med *spakr* 'klok' som eksempel (Iversen 1972: 76)

Som vist i tabell 8, skiller nominativ og oblik kasus i hankjønn entall (nom. *-i*, obl. *-a*), men ikke i hunkjønn entall (nom. *-i*, obl. *-i*). Synkretismen gjør at man ikke har et grunnlag fra gammelnorsk, som gir muligheter til å skille mellom nominativ og oblik kasus ved adjektiv i komparativ i hunkjønnsnavn. Derfor er denne gruppa ekskludert, i motsetning til hankjønnsnavn med samme adjektiv.

e) Navn som allerede er registrert, dvs. dobbeltregistrering.

Det hender at et og samme navn blir registrert flere ganger. Dette skyldes at man slår sammen forskjellige samlinger og at et og samme navn krysser eiendomsgrenser (Trones 2021 p.m.). Et navn kan også bli dobbeltregistrert, hvis tilsvarende navneobjekt dekker et stort område, f.eks. en lang vei, en lang dal, jf. Haslum (2003: 98). Dobbeltregistrering er et vanlig problem med stedsnavndatabaser med stort tilfang som Hordanamn, jf. Haslum (2003: 97). Hvis man teller dobbeltregistrerte navn, vil man få flere navn enn det i virkelighet er. Dette kan redusere validiteten på resultat.

5.3 Valg av adjektiv

Valget av adjektiv er stort sett basert på adjektiv som Haslum ut fra frekvens og semantikk hevder er vanlige i norske stedsnavn, særlig de sørnorske (Haslum 2003: 202, 203). Ifølge Haslum har langt over 90% av alle adjektivsammensatte stedsnavn et slikt vanlig adjektiv i alle ordinære stedsnavninventar som han kjenner til. Slike vanlige adjektiver er et usammensatt ord som oftest består av én stavelse. De beskriver enkle og overordnede egenskaper og kan klassifiseres under seks følgende grupper: a) farge som *grøn, kvit, raud, svart*, b) form som *kvass, skarp, rund, flat*, c) fysiske egenskaper som *bratt, ljøs, mørk, varm, kald*, d) dimensjoner som *stor, lille, litle, brei, smal, høg, låg*, e) verdier som *god, ille, fager, ven, stygg* og f) alder som *gamal, ny*.³⁵ På den andre sida er det ingen rangering av frekvensen av de vanlige adjektivene. Med adjektiv med relativt høy frekvens som utgangspunkt for ekserperinga tar jeg sikte på å skaffe et stort nok navnemateriale, som jeg eventuelt kan observere et relativt stabilt mønster ved. Nedenfor er Haslums liste over de fleste adjektiv som frekvent forekommer i sør-norske stedsnavn og som semantisk dekker kategori c, d, e og f (Haslum 2003: 203). Adjektiv som sjelden forekommer, er markert med asterisk.

Semantisk innhold:	Adjektiv, positiv egenskap:	Adjektiv, negativ egenskap:
1. størrelse	<i>stor, mykle*</i>	<i>lille, litle, vetle, små</i>
2. lengde	<i>lang</i>	<i>kort*, stutt*, skam*</i>
3. bredde	<i>brei, vid</i>	<i>smal, trong, mjå</i>
4. høyde	<i>høg, hå(g)</i>	<i>låg</i>
5. dybde	<i>djup, hol*</i>	<i>grunn</i>
6. stigning	<i>bratt</i>	<i>flat, slett</i>
7. fuktighet	<i>blaut, våt</i>	<i>tørr*</i>
8. lys	<i>ljøs, bleik</i>	<i>mørk</i>
9. varme	<i>varm</i>	<i>kald</i>
10. godhet	<i>god, deilig*</i>	<i>vond, klein*</i>
11. skjønnhet	<i>fager, fin*, ven, søt, pen*</i>	<i>stygg, ille, fæl*, ljos*</i>
12. alder	<i>gammal, forn*</i>	<i>ny</i>

Tabell 9: Frekvente adjektiv i kategori c, d, e og f i Sør-Norge (Haslum 2003: 203)

På basis av adjektivene fra de seks gruppene nevnt i Haslum (2003: 202, 203) har jeg ekserpert over 1900 stedsnavnposter, som utgjør ca. 14.5% av litt over 13000 stedsnavnposter

³⁵ Semantisk kategorisering bygger på Dixon (1982:16) som Haslum viser til. Haslum (2003: 202) har også ei litt annerledes semantisk kategorisering av de vanlige adjektivene, men dette er ikke relevant for denne granskinga og skal dermed ikke bli redegjort for.

i Ullensvang-samlinga. Et flertall av adjektivene ovenfor er belagt i samlinga, men i kvantitativt varierende grad. Noen få adjektiv har belegg, men ingen av beleggene er aktuelle for granskinga, f.eks. belegg består av tre røtter som *Langasteinsrinden* eller er i stammekomposisjon som *Skarpteigjen*. Etter saumfaring basert på kravene i kapittel 5.2 viser det seg at 558 navn med 35 forskjellige adjektiv er aktuelle for granskinga. 504 av dem er i fast sammensetning og 54 av dem er i løs sammensetning.

5.4 Ekserpering: Proses, utfordring og løsnig

Av Universitetet i Bergen har jeg fått stedsnavninnsamlinga for Ullensvang i ei excel-fil som jeg har ekserpert navnene fra. Det ville ha tatt mye mer tid å hente navnene fra brukerversjonen av databasen. Ekserperinga har foregått stegvis: Først henter jeg navn som begynner på et adjektiv (a-kravet under 5.2.1), så avgrensar jeg tilfanget vidare til navn som er bikomposita (c-kravet under 5.2.1). Deretter har jeg plukka ut navn som imøtekommer b-kravet, d-kravet og e-kravet under 5.2.1. Deretter ekskluderer jeg navn som oppfyller kriteriene under 5.2.2. Jeg har gått gjennom det utvalgte navnematerialet seks ganger for å kontrollere at alle navnene oppfyller kravene i kapittel 5.2.

Det har vært en god del utfordringer i ekserperingsprosessen bygd på de fem kravene under 5.2.1, spesielt a-kravet, d-kravet og e-kravet. Når det gjelder a-kravet, hender det, men sjeldent, at utmerkingsleddet av navn tilsynelatende er et adjektiv, men ikke er det etter nærmere undersøkelse, f.eks. navn med *smala* som førsteledd. *Smale-* er ikke belagt i materialet. Det er 12 belegg på *smala-* fra alle tre kjønn, hvorav ni er bikomposita. Ved første øyekast kan *smala-* lett tolkes som *smal* adj. 'trang' med *-a* som bøyningssuffiks, f.eks. ved *Smaladalen* og *Smalahytto*. Men av merknadene om stedene går det fram at *smala-* i minst fem av de ni navnene sikter til *smale* m. 'sau', f.eks. ved *Smalahytto* ovenfor står det «tilbygg til ein stor stein. Det var lagt eit skråtak ned til bakken, og der fann smalen (sauene) ly i uvêr» (HDN). Ved *Smaladalen* ovenfor er det usikkert hva som ligger til grunn i førsteleddet: «dal; går parallelt med Storedalen, Smaladalen ligg lengst nord. Førelekk kan ha med *smale* 'sau' å gjera, eller det kan vera adj. *smal*» (HDN). De resterende tre navnene er av hankjønn. Ut fra merknadene viser de tilsynelatende ingen sammenheng med sau, f.eks. *Smalavegjen* «stig heimom Hetlebrekko og mot Mjøstølen» (HDN). Dette tilsier i noen grad at *smala-* her kan være adjektivet. Samtidig er bruken av *-a* som adjektivbøyningssuffiks i hankjønnnavn uvanlig i den forstand at den viker fra det vanlige bøyningssystemet (*smale-*), jf. kapittel 4,

selv om det ikke er umulig med *smala-* i hankjønnsnavn som oblik form. For sikkerhets skyld har jeg derfor ekskludert navnene på *smala-* fra granskinga.

Et annet noe innviklet tilfelle er noen få navn på *stor-*, f.eks. *Storteigane*.³⁶ I førsteleddet ligger ikke adjektivet *stor*, men et usammensatt stedsnavn *Stor* til grunn. *Stor* er ikke sikkert tolket og er kanskje i slekt med *Stord* /sto:´ren/ f., jfr. gno. *Storð* (Helleland 2021 p.m.; NSL; Trones 2021 p.m.). Dette åpner for spørsmål om *Stor* kan ligge til grunn i andre navn på *Stor-* + bøyningensendelse som vi har mange av (*stor-* er den største navnegruppa i materialet, se kapittel 6). Sannsynligheten for dette er svært lav: *stor* som adjektiv i stedsnavn vil oftest ha bøyningensendelse (Helleland 2021 p.m.). Man antar også at hvis navneobjekter ligger i nærheten av *Stor* og har *Stor-* som førsteleddet i navn, vil *stor-* antakeligvis vise til *Stor* (usms.).

Figur 6: Navn på *stor-* i nærheten av Stor

Kilde: Hordanamn

³⁶ Uttalen er markert med tonem 1: /sto:r´tai(g)ane/.

Blant åtte navn på *stor-* i nærheten av *Stor* er det bare *Storastytto* som kan brukes til granskinga, med tanke på kravene og kriteriene under 5.2.³⁷ Det betyr at jeg ikke må undersøke de resterende sju navnene på *Stor-*. Og ut fra merknaden om *Storastytto* kan jeg tolke *stor-* i dette tilfellet som adjektiv, siden *Storastytto* står i motsetning til *Vetlastytto*: «[...] To av stytterne fekk namn, Vetla- og Storastytto. Storastytto var høgst, og stod lægre nede enn Vetlastytto» (HDN). Og de andre navnene på *stor-* + bøyningensendelse i samlinga er ikke i nærheten av *Stor* og har dermed antakeligvis ikke det usammensatte navnet *Stor* i førsteleddet, dvs. at de imøtekommer a-kravet under 5.2.1. *Ytsta-Stor* og *Øvsta-Stor* er også ekskludert fra granskinga pga. usikker tolkning av *Stor*.

Som nevnt i begynnelsen av kapittelet 5.4, er det første steget i ekserperingsprosessen å hente navn som begynner på et adjektiv, jf. a-kravet. Med denne metoden vil jeg ikke fange alle aktuelle stedsnavn. Som nevnt før, skjer det at en stedsnavnpost inneholder flere enn ett stedsnavn, f.eks. *Akstervegjen/Gamlevægjen* og *Hovrùna/Nyeslaotten*. Siden stedsnavnposter står i en alfabetisk rekkefølge i excel-filen som jeg henter materiale fra, vil jeg f.eks. ikke se *Gamlevægjen* og *Nyeslaotten* som er aktuelle for granskinga, når jeg i excel-filen går til stedsnavn på *gaml-* og *ny-*. Da vil jeg måtte gå til navn som begynner på *a* (*Akstervegjen*) og *h* (*Hovrùna*). Jeg har ikke prøvd å finne hvor mange stedsnavnposter med flere stedsnavn som har aktuelt eller aktuelle navn, siden det vil ta mye tid å gjøre det. Samtidig vet jeg fra erfaringer med Hordanamn at det er veldig få stedsnavnposter som har flere enn et stedsnavn, så dette problemet vil antakeligvis gi et veldig lite utslag for resultatet til granskinga.

Stundom er det vanskelig å identifisere hvilket ord som ligger til grunn i et stedsnavn, særlig i sisteleddet, og hvilket grammatisk kjønn ordet i sisteleddet har, jf. d-kravet under 5.2.1. Dette kommer av at ordene er sjeldne eller/og at jeg ikke har hardingmålet som morsmål og dermed har relativt begrensede kunnskaper om det. Når jeg har problem med å gjenkjenne ord i sisteleddet og dets grammatiske kjønn, prøver jeg å finne svar i *Norsk Ordbok* (inkludert Grunnmanuskriptet), *Norsk Stadnamnleksikon*, *Hardingmålet: Ord og vendinger og stil* (Opedal 1960, 1980), *Noko om stadnamn frå Hardangervidda Vest* (Helleland 1970) og gjennom konsultasjon med Botolv Helleland og Erlend Trones. Hvis jeg etter dette steget fremdeles ikke kan finne et sikkert svar, utelukker jeg navnene fra granskinga og lager merknad om det i appendikset. Jeg mener at en slik åpenhet omkring

³⁷ Ved *Storurd* markert med * er uttalen ikke registrert, derfor tar jeg ikke med dette navnet her.

dataene er viktig med tanke på ei senere løsning samt innspill fra lesere av masteroppgava. I de fleste tilfelle har jeg funnet et relativt sikkert svar.

Et annet nevneverdig problem tilknyttet d-kravet under 5.2.1 er formell overlapping mellom *-o /o/* som bestemt artikkel for svake hunkjønnsord i entall og *-o /o/* som stivnet dativendelse for flertallsord i alle tre kjønn. Overlappingen gjør at det reint formelt ikke er mulig å fastslå hvilken av de to mulighetene som gjelder, når navn med et svakt hunkjønnsord som sisteleddet ender på *-o*, som *Storahòlo* (hòle f.), *Storaskredo* (skrede f.), *Storatorvo* (torve f.). *-o* i slike tilfelle er behandlet som bestemt artikkel for svake hunkjønnsord i entall, av tre grunner. Den første grunnen er at *-o* som endelse oftest fins i svake hunkjønnsord blant de 881 bikomposita inkludert dem i stammekomposisjon (ca. 6,78% av hele Ullensvang-samlinga). Ved 114 av 115 navn på *-o* ligger et svakt hunkjønnsord til grunn i sisteleddet, f.eks. *-brekke*, *-brygge*, *-fure*, *-fjøre*, *-helle*, *-hòle*, *hytte*, *gòte*, *-kringle*, *-kjelde*, *-leire*, *-lende*, *-løe*, *-reine*, *-skrede*, *-slátte*, *-smidje*, *-stove*, *-torve* (disse orda ender på *-a /a/* i målføret i stedet for *-e*, jf. kapittel 3.2).³⁸ De resterende to navnene på *-o* er *Nysèlo* (sel n. 'bygningen som budeiene bodde i'). Ved intetkjønnsnavnet *Nysèlo* er det sannsynlig at *-o* er stivnet flertallsendelse i dativ, siden *-o* ikke kan være bestemt artikkel til et intetkjønnsord i entall, jf. *sèlet /sè:ˈle/*. I tillegg er det verdt å nevne *Storanipo* og *Vetlanipo*. Språklig sett er det ikke helt sikkert om det er *nip* m. eller *nipe* f. som ligger til grunn i sisteleddene.³⁹ *Nip* m. og *nipe* f. står etymologisk og funksjonelt nær hverandre (Helleland 1970: 44). Begge viser tilbake på gno. *gnípa* f.. Men en kikk på kartet i Hordanamn vil avsløre at det med større sannsynlighet er snakk om *nipe* f.. *Nipena* /ni:ˈpUna/ er et navn som dekker både *Vetlanipo* og *Storanipo*: «Storanipo og Vetlanipo, nokre store,

³⁸ 881 komposita er valgt basert på kravene under 5.2, bortsett fra b-kravet (navn med *-a-*, *-e-* eller *-ù-*) og d-kravet (bare hankjønnsnavn og hunkjønnsnavn i entall) under 5.2.1. og e-kriteriet (dobbelregistrering) under 5.2.2. Siden jeg vil teste om *-o* er bestemt artikkel for svake hunkjønnsnavn i entall eller stivnet dativendelse i flertall, er det naturlig å ta med navn av alle tre kjønn og i både entall og flertall. Navn i stammekomposisjon har ikke noe negativt for problematikken å si og inkluderinga av dem vil gi meg et større tilfang av granskingsmaterialet for problematikken. Samtidig har jeg pga. begrenset tid bare sjekket om det er dobbelregistrering blant hankjønnsnavn og hunkjønnsnavn i entall, som jeg gransker sentralt i denne oppgava. Det betyr at det er kanskje flere intetkjønnsnavn og flertallsnavn i materialet som det faktisk er. Dette kan være en svakhet, når det gjelder spørsmålet hvor mange flertallsnavn det er i materialet (se nedenfor).

³⁹ *-nipo* i disse navnene viser med større sannsynlighet til *nipe* f., siden *a*-bøyning vanligvis peker på at det er et hunkjønnsord i sisteleddet. Men denne metoden kan ikke brukes her: Hvis identifisering av grammatisk kjønn av sisteleddet bygger på bøyning av foregående adjektiv, kan man ende opp med feil resultat der det er ei avvikende adjektivbøyning, f. eks. *Storastein* m. .

spisse steinar ovom Bergsenden» (HDN; Trones 2021 p.m.). Bøyningsendelse *-/Una/* brukes ikke ved hankjønnsord, men (svake) hunkjønnsord, jf. gno. akk. b. sg. *gnípuna*, nom. akk. b. pl. *gnípunar*.

Som sagt forekommer *-o*-endelse oftest ved svake hunkjønnsord. Hvis *-o* hadde vært mer vanlig som stivnet dativendelse i flertall, ville jeg forventet flere hankjønnsord, sterke hunkjønnsord og intetkjønnsord som ender på *-o*, altså ikke bare svake hunkjønnsord. Den andre grunnen er at de fleste bikompositaene er i entall: Hvis man tar bort de 115 navnene på *-o* som potensielt kan være i dativ flertall, fra de 881 navnene, er det 776 navnene igjen. Blant disse 776 navnene er det bare 97 bikomposita i flertall, f.eks. *Storesteinane*, *Storskòrane*. Dette taler i noen grad mot at *-o* i svake hunkjønnsnavn er stivnet dativendelse i flertall. Den tredje grunnen er at sisteleddet i sammensatte stedsnavn svært sjelden står i ei nevneform med opphav i oblik kasus, sammenliknet med usammensatte stedsnavn (Wetås 2003, 2005). Med tanke på *-o*-endelsens «besettelse» med svake hunkjønnsnavn, generell dominans av entall i materialet og sjeldenhet av stivnet oblik form av sisteleddet i sammensatte navn, er det mer rimelig å anta at *-o* ved svake hunkjønnsord i de fleste tilfelle ikke er en stivnet dativendelse i flertall, men bestemt artikkel i entall. Når det er sagt, kan jeg ikke se bort fra muligheten at jeg vil inkludere noen svake hunkjønnsnavn som har *-o* som stivnet dativendelse i flertall, når jeg behandler alle svake hunkjønnsnavn på *-o* som entallsnavn i bestemt form (som passer for granskinga, jf. d-kravet under 5.2.1). Det betyr at jeg vil kanskje ha litt flere entallsnavn enn det faktisk er. Imidlertid vil dette ikke ha et stort utslag for resultatet, siden *-o*, som diskutert ovenfor, antakeligvis er stivnet dativendelse i flertall bare i noen få svake hunkjønnsnavn.

Noen ganger har jeg oppdaget uttalen av stedsnavn som etter mitt skjønn kan være unøyaktig registrert, jf. e-kravet under 5.2.1. Da har jeg konsultert Trones. Hvis det blir bekreftet at uttalen er unøyaktig som jeg tror, redigerer/«korrigerer» jeg uttalen og vurderer etterpå om navnene er aktuelle for granskinga. To typer representative unøyaktig registrering er *Vetlebekk* /vètl`bèKK/ og *Øvsta Slaotto* /øfs`ta slaotto/. Ved det førstnevnte stedsnavnet samsvarer uttaleopplysninga ikke helt med skriftforma. Dette fører til spørsmålet om det er en *-e* for mye i skrift eller om uttalen av navnet er /vètl`ebèKK/. Ved *Øvsta Slaotto* /øfs`ta slaotto/ forventer man at både førsteleddet og sisteleddet i ei slik løs sammensetning har trykk. Skriftforma viser at navnet er løst sammensatt, men uttaleforma kan ikke bekrefte det fullstendig, siden sisteleddet *Slaotto* /slaotto/ ikke er markert med trykk og tonem. Trones (2021 p.m.) bekrefter at det bare er unøyaktig registrering her: Det burde ha vært registrert

/vètl`ebèKK/ (med /e/ i tale) og *Øvsta Slaotto* /øfs`ta slaot`to/ (med trykk- og tonemmarkering i sisteleddet). I tillegg er kvantiteten eller kvaliteten av lyder noen ganger unøyaktig registrert, f.eks. *Langaskòrè* /lan`gaskå:r/, *Nyeslaotten* /ny`eslaotten/. Det burde ha vært registrert /laN`gaskå:r/ og /ny:`eslaotten/ (Trones 2021 p.m.). Dette har ikke noe med adjektivbøyning eller sammensetningstype (fast eller løs) å gjøre og har derfor ikke noe å si for granskinga mi. Jeg har rettet slike unøyaktige registreringer i appendikset mitt også.

Den siste typen utfordring som jeg vil nevne er utelukkning av dobbeltregistrerte stedsnavn, jf. e-kriteriet under 5.2.2. Jeg har laget en metode til å redusere dobbeltregistrering på grunnlag av forståinga mi om registrering av stedsnavn i Hordanamn. Jeg tar utgangspunkt i objektnummeret av stedsnavnposter. Hver stedsnavnpost har et unikt objektnummer. Det består av navn på område som sted befinner seg i og noen siffer, f.eks. BleieVS0638 for *Langabakkjen*, Ytreals0160 for *Gamlevegjen*. Bleie- viser til Bleie på vestsida av Sørfjorden og Ytreals- står for Ytre Alsåker i nærheten av Utne, dvs. at *Langabakkjen* er ved Bleie og *Gamlevegjen* er ved Ytre Alsåker. Når to eller flere stedsnavn med samme form er registrert med liknende objektnummer, f.eks. *Langabakkjen* (BleieVS0638) og *Langabakkjen* (BleieVS0871), er dette et godt tegn på mulig dobbeltregistrering, siden de er formelt identiske og plassert i samme område. For å undersøke dette nærmere, lærer jeg om hvilken type steder det er og hvor langt de ligger unna hverandre. Dette gjør jeg gjennom kartet og merknaden om stedsnavn i Hordanamn. Som nevnt før, kan objekter med stor utstrekning relativt oftere bli dobbeltregistrert. Det viser seg at de to *Langabakkjen* ovenfor viser til en og samme bakke som er lang, dvs. dobbeltregistrering. I slike tilfelle sletter jeg dobbeltregistrerte navn og lager en merknad i appendikset. Med denne metoden har jeg utelukket 15 dobbeltregistrerte stedsnavn. I denne prosessen har jeg også fått god hjelp av Trones: Han har gått gjennom vurderingene mine og besvart spørsmålene.

5.5 Registrering

De fleste stedsnavnposter som jeg har ekserpert, inneholder bare ett navn med én uttaleform. Det er noen unntak. Når en stedsnavnpost har flere navn, blir bare navn som er aktuelt/aktuelle for granskinga, registrert for granskinga mi. I slike tilfelle blir merknad vedlagt i appendikset. Ved stedsnavnposten (engl. entry) Fresvik0157 er tre navn oppført i Hordanamn: *Instaløo*, *Nedstaløo*, *Nyaløo*. Alle tre navnene imøtekommer kravene under 5.2 og er derfor registrert som aktuelle for granskinga, men hvert for seg, dvs. i tre forskjellige stedsnavnposter i granskinga mi. Et moteksempel er stedsnavnpost Agasoer0033 som

inneholder *Storebekkjen*, *Kvednhusbekkjen*, *Mylnebekkjen*. Bare *Storebekkjen* oppfyller kravene under 5.2 og er dermed registrert for granskinga mi, i motsetning til de andre to navnene.

Når en stedsnavnpost har flere aktuelle former av et aktuelt navn, blir alle formene registrert, f.eks. *Raudesteinen* /rèu`estain(en)/. I dette tilfellet er både /rèu`estain/ og /rèu`estainen/ registrert hver for seg i appendikset. Ved navn med to former er det ofte slik at den ene forma har bestemthetssuffiks og den andre ikke har det.

5.6 Metode for problemstilling 1

For å se i hvilket omfang avvikende adjektivbøyningsendelser forekommer i adjektivsammensatte bikomposita, skal jeg primært se hvordan navnene i det utvalgte materialet oppfører seg under ett. Siden navnene er ordnet etter leksem av adjektiv i førsteleddet, noe som er naturlig med tanke på ekserperingsmetoden nevnt i kapittel 5.4, skal jeg også se hvordan hver enkel navnegruppe oppfører seg/om noen gruppe viker fra mønsteret for hele navnematerialet. Granskinga av enkelte navnegrupper kan implisere en hypotese at adjektivisk leksem kan påvirke mønsteret for adjektivbøyning, men dette er ikke et mål ved denne problemstillinga.

Noen navnegrupper vil bli behandlet som én gruppe: *lang-* og *long-*, *gaml-* og *goml-*, *kald-* og *kold-*, *svart-* og *svort*, *bratt-* og *brott-* (disse gruppene er markert med * i tabell 11 under kapittel 6). Grunnen er at disse språkhistorisk sett er to former av samme leksem, jf. kapittel 2.2. Forma med /å/ som rotvokal er et resultat av *u*-omlyd. Variasjonen mellom formene er avhengig av kasus, numerus og genus som adjektivet/leksemet bøyes i.

	hankjønn	hunkjønn
nominativ	langi, gamli, kaldi, svart, bratti	langa, gamla, kalda, svart, bratta
oblik kasus	langa, gamla, kalda, svart, bratta	lõngu, gõmlu, kõldu, svõrtu, brõttu

Tabell 10: gno. svak adjektivbøyning av *langr*, *gamall*, *kaldr*, *svart*, *brattr* i entall

Granskinga i semesteroppgava mi (Ge 2020: 9) påviser ei komplementær fordeling av bøyningssuffiks mellom hunkjønnsnavn på *lang-* og hunkjønnsnavn på *long-*: Mens *-a* er forbeholdt den førstnevnte gruppa, er *-e* og *-ù* eksklusive for den sistnevnte gruppa, jf. gno. *langa* – *lõngu* ovenfor. Ei slik regelrett veksling gjør at jeg vil behandle også varianter av *gamal*, *kald*, *svart*, *bratt* som én gruppe for å se om disse følger samme mønster som *lang-* og *long-*.

Som nevnt i kapittel 2.1, står det en god del stedsnavn på *nedre/nedst*, *øvre/øvst*, *indre/inst*, *ytre/ytst* i både løs og fast sammensetning. For å se om de to typene sammensetninger følger samme bøyingsmønster eller ikke, skal jeg analysere fast og løst sammensatte navn separat og sammenlikne dem med hverandre.

5.7 Metode for problemstilling 2

Det undersøkes hvor mange navn med normal adjektivbøyingsendelse og hvor mange navn med avvikende adjektivbøyingsendelse som står i ubestemt form. Etterpå blir tallene sammenliknet med hverandre, med målet om å se om de fleste navn med avvikende adjektivbøyingsendelse står i ubestemt form, jf. Fenne (1976: 219, 220). Det er ikke tilstrekkelig å undersøke bare navn med avvikende bøyingsuffiks i det henseende og konkludere med et eller annet, siden navn med normalt bøyingsuffiks også kan vise samme mønster som de med avvikende bøyingsuffiks. Dersom navn med normalt bøyingsuffiks prosentvis har like mye eller høyere andel navn i ubestemt form, kan dette i noen grad svekke hypotesen at avvikende bøyingsuffiks har sitt opphav i gno. oblik kasus pga. sammenkomst av flere kjennetegn på eldre språktrinn.

Som ved problemstilling 1, skal løst sammensatte navn og fast sammensatte navn bli analysert separat og sammenliknet med hverandre, med målet om å se om de to typer sammensetninger oppfører seg likt når det gjelder bestemthet.

6 Problemstilling 1

	hankjønn				hunkjønn			
	-e-	-a- (obl.)	-ù- (obl.)	sum	-a-	-e- (obl.)	-ù- (obl.)	sum
stor (110)	54	1	-	55	45	6	4	55
	98,18 %	1,82 %	-		81,82 %	10,91 %	7,27 %	
vetl (64)	33	-	-	33	23	5	3	31
	100%	-	-		74,19 %	16,13 %	9,68 %	
*lang (37)	23	3	-	26+0	11	-	-	11+14
	88,46 %	11,54 %	-		100 %	-	-	
*long (14)	-	-	-		-	6	8	
	-	-	-		-	42,86 %	57,14 %	
ny (49)	30	7	-	37	12	-	-	12
	81,08 %	18,92 %	-		100 %	-	-	
*gaml (39)	23	-	-	23+0	16	-	-	16+2
	100%	-	-		100%	-	-	
*goml (2)	-	-	-		-	2	-	
	-	-	-		-	100 %	-	
øvst (18)	13	-	-	13	5	-	-	5
	100%	-	-		100 %	-	-	
*svart (5)	3	-	-	3+2	2	-	-	2+10
	100%	-	-		100%	-	-	
*svort (12)	1	-	1		-	4	6	
	50,00 %	-	50,00%		-	44,44 %	55,56 %	
nedst (16)	8	-	-	8	6	2	-	8
	100%	-	-		75,00 %	25,00 %	-	
djup (14)	3	5	-	8	1	4	1	6
	37,50 %	62,50 %	-		16,67 %	66,67 %	16,67 %	
inst (13)	9	-	-	9	4	-	-	4
	100%	-	-		100 %	-	-	
øvr (10)	7	3	-	10	-	-	-	-
	70,00 %	30,00 %	-		-	-	-	
idl (10)	6	1	-	7	-	3	-	3
	85,71 %	14,29 %	-		-	100%	-	
ytst (9)	5	-	-	5	4	-	-	4
	100%	-	-		100 %	-	-	
raud (8)	6	-	-	6	2	-	-	2
	100%	-	-		100 %	-	-	
vaot (8)	2	-	-	2	-	2	4	6
	100%	-	-		-	33,33 %	66,67 %	
nedr (7)	6	1	-	7	-	-	-	-
	85,71 %	14,29 %	-		-	-	-	
*bratt (5)	3	1	-	4+0	1	-	-	1+2
	75,00 %	25,00 %	-		100%	-	-	
*brott (2)	-	-	-		-	1	1	
	-	-	-		-	50,00 %	50,00 %	
brei (7)	4	1	-	5	2	-	-	2
	80,00 %	20,00 %	-		100%	-	-	
skarp (6)	2	1	1	4	2	-	-	2
	50,00 %	25,00 %	25,00%		100%	-	-	
flat (6)	4	1	-	5	1	-	-	1
	80,00 %	20,00 %	-		100%	-	-	

fortsetter på neste side

	hankjønn				hunkjønn			
	-e-	-a- (obl.)	-ù- (obl.)	sum	-a-	-e- (obl.)	-ù- (obl.)	sum
fagr (5)	-	5	-	5	-	-	-	0
	-	100 %	-		-	-	-	
litl (5)	-	3	-	3	-	2	-	2
	-	100 %	-		-	100%	-	
*kald (2)	2	-	-	2+0	-	-	-	0+1
	100%	-	-		-	-	-	
*kold (1)	-	-	-		-	-	1	
	-	-	-		-	-	100%	
kvit (3)	-	-	-	0	-	3	-	3
	-	-	-		-	100%	-	
rund (3)	2	1	-	3	-	-	-	0
	66,67 %	33,33 %	-		-	-	-	
ytr (3)	-	3	-	3	-	-	-	-
	-	100%	-		-	-	-	
grøn (2)	-	1	-	1	-	1	-	1
	-	100%	-		-	100%	-	
høg (2)	2	-	-	2	-	-	-	0
	100%	-	-		-	-	-	
ven (1)	1	-	-	1	-	-	-	0
	100%	-	-		-	-	-	
slett (1)	1	-	-	1	-	-	-	0
	100%	-	-		-	-	-	
indr (1)	1	-	-	1	-	-	-	-
	100%	-	-		-	-	-	
myrk (1)	-	-	-	0	-	1	-	1
	-	-	-		-	100%	-	
trong (1)	1	-	-	1	-	-	-	0
	100%	-	-		-	-	-	
ljøs (1)	-	-	-	0	-	1	-	1
	-	-	-		-	100%	-	
stygge (1)	1	-	-	1	-	-	-	0
	100%	-	-		-	-	-	
sum (504)	256	38	2	296	137	43	28	208
	86,49 %	12,84 %	0,68 %	100%	65,87%	20,67%	13,46%	100%

Tabell 11: Frekvens av -a, -e og -ù i fast sammensatte navn i det utvalgte materialet

	hankjønn				hunkjønn			
	-e-	-a- (obl.)	-ù- (obl.)	sum	-a-	-e- (obl.)	-ù- (obl.)	sum
øvtst (19)	9	-	-	9	9	1	-	10
nedst (18)	6	-	-	6	11	1	-	12
ytst (9)	5	-	-	5	4	-	-	4
inst (8)	5	-	-	5	3	-	-	3
nedr (0)	-	-	-	-	-	-	-	-
øvr (0)	-	-	-	-	-	-	-	-
sum (54)	25	-	-	25	27	2	-	29
	100%	-	-	100%	93,10%	6,90%	-	100%

Tabell 12: Frekvens av -a, -e og -ù i løst sammensatte navn i det utvalgte materialet

Generelt bilde

504 fast sammensatte navn er svært ujevnt fordelt mellom 35 navnegrupper, fra 110 (*stor-*) til 1 (*slett-, indr-, myrk-, trong-, ljøs-, stygg-, ven-*). De største navnegruppene byr på mer enn halvparten av navnene: *stor-* (110), *vetl-* (64), *lang-/long-* (37+14=51), *ny-* (49), *gaml-/goml-* (39+2=41). Mellom disse gruppene er det også forholdsvis store kvantitative forskjeller. I navnegrupper med svært få belegg (færre enn ti) fins det belegg for det ene kjønn, men ikke det andre: *fagr-, kvit-, rund-, høg-, ytr-, ven-, slett-, myrk, trong-, ljøs-, stygg-*.

Hunkjønnssnavn på *øvr-, nedr-, indr-* og *ytr-* er fraværende, fordi jeg har valgt ikke å undersøke dem av språkhistoriske grunner, jf. d) under 5.2.2. Fire navnegruppene i løs sammensetning med 54 belegg viser også ei noe skjev fordeling: Det varierer fra 19 (*øvst-*) og 18 (*nedst-*), til 9 (*ytst-*) og 8 (*inst-*). Det er aktuelle stedsnavn på adjektiv i komparativ i fast sammensetning, men det er ingen aktuelle stedsnavn på adjektiv i komparativ i løs sammensetning.

Fast sammensetning: Hankjønnssnavn

I 256 av 296 (86,49%) hankjønnssnavn i fast sammensetning får adjektivisk førsteledd *e-* bøyning. *A-*bøyning forekommer i forholdsvis liten grad (12,84%). Bortsett fra *kvit-, ljøs-, myrk-* som ikke har noen belegg for hankjønn, viser de fleste navnegruppene dominans av *e-* bøyning. På den andre sida må det betones at jo færre belegg ei gruppe har, jo mer sannsynlig er det at dominansen av *e-* bøyning kan være tilfeldig, særlig grupper med færre enn ti belegg. Tre grupper der kun *a-* bøyning er påvist eller *a-* bøyning forekommer oftere enn *e-* bøyning, er iøynefallende (markert i rødt i tabell 11): *djup-* (5/8, 62,50%), *litl-* (5/5, 100%), *fagr-* (5/5, 100%), *ytr-* (3/3, 100%), *grøn-* (1/1, 100%). Siden *litl-, fagr-, ytr-* og *grøn-* har færre enn ti belegg (og *djup-* er på grensa), kan dominansen av *a-* bøyninga være mer tilfeldig. Det som er uventet, er to belegg med *ù-* bøyning, fordi dette ikke er i samsvar med svak adjektivbøyning i gammelnorsk: *Svortebekk* /svUr` tUbèkk/, *Skarperinden* /skar` pUrInden/.

Fast sammensetning: Hunkjønnssnavn

I 137 av 208 (65,87%) hunkjønnssnavn i fast sammensetning får adjektivisk førsteledd *a-* bøyning. Bortsett fra *rund-, fagr-, ytr, høg-, ven-, slett-, trong-, stygg-* som ikke har noen belegg for hunkjønnssnavn, er *a-* bøyning dominerende i de resterende gruppene. Merk igjen at sannsynlighet for tilfeldighet av dominansen av *a-* bøyning øker etter som antall belegg synker. Det er åtte grupper der *-a* ikke dominerer eller er fullstendig fraværende (markert i rødt i tabell 11): *djup-* (*e-* bøyning: 4/6, 66,67%; *ù-* bøyning: 1/6, 16,67%), *idl-* (*e-* bøyning:

3/3, 100%), *vaot-* (*e*-bøyning: 2/6, 33.33%; *ù*-bøyning: 4/7, 66.67%), *litl-* (*e*-bøyning: 2/2, 100%), *kvit-* (*e*-bøyning: 3/3, 100%), *grøn-* (*e*-bøyning: 1/1, 100%), *myrk-* (*e*-bøyning: 1/1, 100%), *ljøs-* (*e*-bøyning: 1/1, 100%). Det er interessant at både hankjønnsnavnene og hunkjønnsnavnene på *djup-*, *litl-* og *grøn-* skiller seg fra de andre gruppene i bøyningsmønsteret. Samtidig må det understrekes (igjen) at dominansen av ikke-*a*-bøyningene ved de åtte navnegruppene med større sannsynlighet kan være tilfeldig pga. svært eller ekstremt lavt antall belegg. Når det gjelder *e*-bøyning og *ù*-bøyning, forekommer den førstnevnte (43/208, 20,67%) generelt litt oftere enn den sistnevnte (28/208, 13,46%).

Lang-, long-, svart, svort, gaml-, goml-, bratt-, brott, kald-, kold- (bare i fast sammensetning)

	hankjønn				hunkjønn			
	-e-	-a- (obl.)	-ù-	sum	-a-	-e- (obl.)	-ù- (obl.)	sum
lang	23	3	-	26	11	-	-	11
gaml	23	-	-	23	16	-	-	16
svart	3	-	-	3	2	-	-	2
bratt	3	1	-	4	1	-	-	1
kald	2	-	-	2	-	-	-	-
sum	54	4	-	58	30	-	-	30

Tabell 13: Frekvens av *-a*, *-e* og *-ù* i navn på *lang-*, *gaml-*, *svart-*, *bratt-* og *kald-*.

	hankjønn				hunkjønn			
	-e-	-a- (obl.)	-ù-	sum	-a-	-e- (obl.)	-ù- (obl.)	sum
long	-	-	-	-	-	6	8	14
goml	-	-	-	-	-	2	-	2
svort	1	-	1	2	-	4	6	10
brott	-	-	-	-	-	1	1	2
kold	-	-	-	-	-	-	1	1
sum	1	0	1	2	0	13	16	29

Tabell 14: Frekvens av *-a*, *-e* og *-ù* i navn på *long-*, *goml-*, *svort-*, *brott-*, *kold-*

Formene uten *u*-omlyd, nemlig *lang-*, *gaml-*, *svart-*, *bratt-* og *kald-*, viser liknende mønster som andre navn i fast sammensetning ovenfor, nemlig dominansen av *e*-bøyning ved hankjønnsnavn og dominansen av *a*-bøyning ved hunkjønnsnavn. Når det gjelder adjektivbøyning for hunkjønnsnavn, ser vi som forventet ei komplementær fordeling: Mens kun *a*-bøyning er påvist ved navn på *lang-*, *gaml-*, *svart-*, *bratt-* og *kald-*, viser deres motstykke med *u*-omlyd av hunkjønn, nemlig *long-*, *goml-*, *svort-*, *brott-*, *kold-*, bare *e*- eller *ù*-bøyning. I tillegg er det ingen belegg fra hankjønnsnavn med disse formene med omlyd, bortsett fra to belegg med *svort-* (som har også *e*- og *ù*-bøyning, i motsetning til det vanlige adjektivbøyningsmønsteret for hankjønnsnavn): *Svortestein* /svUr`testain/ og *Svortebekk* /svUr`tUbèkk/. Den komplementære fordelinga antas å formelt kunne vise tilbake på det overnevnte bøyingsparadigmet for svake adjektiv for hunkjønn (tabell 10): gno. sg. fem.

nom. *langa, gamla, kalda, svartá, bratta* vs. obl. *lǫngu, gǫmlu, kǫldu, svörtu, brøttu*. Dette taler for at jeg kan oppfatte og behandle *lang-* og *long-*, *gaml-* og *goml-*, *kald* og *kold-*, *svart-* og *svort-*, *bratt-* og *brott* henholdsvis som én gruppe. På denne behandlingsmåten vil *e-* og *ù-* bøyning samlet sett forekomme oftere enn *a-* bøyning i hunkjønnsnavn på *lang-/long-* (14/25, 56%), *svart-/svort-* (10/12, 83,33%), *bratt-/brott-* (2/3, 66,67%), noe som viker fra hovedmønsteret for adjektivbøyning ved hunkjønnsnavn. På den andre sida vil *a-* bøyning likevel dominere etter sammenslåinga av *gaml-* og *goml-*, fordi det er 16 hunkjønnsnavn på *gamla-* (90%) og 2 hunkjønnsnavn på *gomle-* (10%). Det er ingen hunkjønnsnavn på *kald-* i det hele tatt og det er bare ett hunkjønnsnavn på *kold-*: *Koldegjelè /kål`dUjê:lè/*.

Løs sammensetning

Løs sammensetning viser liknende mønster som fast sammensetning, men i sterkere grad: Alle 25 beleggene av hankjønn viser kun *e-* bøyning (100%) og 27 av de 29 beleggene av hunkjønn har *a-* bøyning (93,10%). Samtidig kan det sterkere mønsteret hos navnene i løs sammensetning skyldes et relativt lavt antall belegg (kun 54, sammenliknet med 504 belegg i fast sammensetning). Dette kan kanskje også i viss grad forklare hvorfor det ikke er påvist noen enkelte grupper med avvikende mønster, som *djup-* i fast sammensetning, og hvorfor *ù-* bøyning ikke er påvist i det hele tatt.

Samlet sett

Granskinga viser at adjektivisk førsteledd i det utvalgte materialet i stor grad får *e-* bøyning i hankjønnsnavn og *a-* bøyning i hunkjønnsnavn. Dette gjelder både fast og løst sammensatte navn. Med andre ord forekommer avvikende bøyning, nemlig *a-* bøyning i hankjønnsnavn og *e-* bøyning eller *ù-* bøyning i hunkjønnsnavn, i forholdsvis liten grad.

7 Problemstilling 2

	hankjønn				hunkjønn					
	-e-		-a- (obl.)		-a-		-e- (obl.)		-ù- (obl.)	
adj	tall	%	tall	%	tall	%	tall	%	tall	%
stor	8/54	14,81 %	1/1	100%	2/45	4,44 %	6/6	100 %	2/4	50 %
vetl	4/33	12,12 %	-	-	2/23	8,70 %	2/5	40 %	3/3	100 %
lang	0/23	0%	2/3	66,67 %	2/11	18,18 %	-	-	-	-
long	-	-	-	-	-	-	6/6	100 %	7/8	87,50 %
ny	0/30	0%	7/7	100%	0/12	0 %	-	-	-	-
gaml	3/23	13,04 %	-	-	0/16	0 %	-	-	-	-
goml	-	-	-	-	-	-	0/2	0 %	-	-
øvt	0/13	0%	-	-	0/5	0 %	-	-	-	-
svart	1/3	33,33 %	-	-	1/2	50 %	-	-	-	-
svort	1/1	100 %	-	-	-	-	3/4	75 %	6/6	100 %
nedst	0/8	0%	-	-	0/6	0 %	2/2	100 %	-	-
djup	1/3	33,33 %	3/5	60 %	0/1	0 %	4/4	100 %	1/1	100 %
inst	0/9	0 %	-	-	0/4	0 %	-	-	-	-
øvr	1/7	14,29 %	3/3	100 %	-	-	-	-	-	-
idl	1/6	16,67 %	1/1	100%	-	-	3/3	100 %	-	-
ytst	0/5	0 %	-	-	0/4	0 %	-	-	-	-
raud	1/6	16,67 %	-	-	0/2	0 %	-	-	-	-
vaot	0/2	0 %	-	-	-	-	2/2	100 %	4/4	100 %
nedr	0/6	0 %	0/1	0 %	-	-	-	-	-	-
bratt	0/3	0 %	1/1	100 %	0/1	0 %	-	-	-	-
brott	-	-	-	-	-	-	0/1	0 %	0/1	0 %
brei	0/4	0 %	0/1	0 %	2/2	100 %	-	-	-	-
skarp	0/2	0 %	0/1	0 %	0/2	0 %	-	-	-	-
flat	1/4	25 %	1/1	100 %	1/1	100 %	-	-	-	-
fagr	-	-	4/5	80 %	-	-	-	-	-	-
litl	-	-	3/3	100 %	-	-	0/2	0 %	-	-
kald	1/2	50 %	-	-	-	-	-	-	-	-
kold	-	-	-	-	-	-	-	-	0/1	0 %
kvit	-	-	-	-	-	-	3/3	100 %	-	-
rund	0/2	0 %	1/1	100 %	-	-	-	-	-	-
ytr	-	-	0/3	0 %	-	-	-	-	-	-
grøn	-	-	1/1	100%	-	-	0/1	0 %	-	-
høg	0/2	0 %	-	-	-	-	-	-	-	-
ven	1/1	100 %	-	-	-	-	-	-	-	-
slett	1/1	100 %	-	-	-	-	-	-	-	-
indr	0/1	0 %	-	-	-	-	-	-	-	-
myrk	-	-	-	-	-	-	1/1	100 %	-	-
trong	0/1	0 %	-	-	-	-	-	-	-	-
ljøs	-	-	-	-	-	-	1/1	100 %	-	-
styg	0/1	0 %	-	-	-	-	-	-	-	-
sum	25/256 = 9,77 %		28/38 = 73,68 %		10/137 = 7,30 %		33/43 = 76,74 %		23/28 = 82,14 %	

Tabell 15. frekvensen av ubestemt form blant stedsnavn i fast sammensetning

	hankjønn				hunkjønn					
	-e-		-a- (obl.)		-a-		-e (obl.)		-ù (obl.)	
adj	tall	prosent	tall	prosent	tall	prosent	tall	prosent	tall	prosent
øvtst	0/9	0 %	-	-	0/9	0 %	1/1	100 %	-	-
nedst	0/6	0 %	-	-	0/11	0 %	1/1	100 %	-	-
ytst	0/5	0 %	-	-	0/4	0 %	-	-	-	-
nedr	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
øvr	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
inst	0/5	0 %	-	-	0/3	0 %	-	-	-	-
sum	0/25 = 0 %		-		0/27 = 0 %		2/2 = 100 %		-	

Tabell 16. frekvensen av ubestemt form blant stedsnavn i løs sammensetning

Fast sammensetning

Det går fram av tabell 15 at ubestemt form forekommer mye hyppigere i hankjønnsnavn med *a*-bøyning (28/38, 73,68%) og i hunkjønnsnavn med *e*-bøyning (33/43, 76,74%) og *ù*-bøyning (23/28, 82,14%) enn i hankjønnsnavn med *e*-bøyning (25/256, 9,77%) og hunkjønnsnavn med *a*-bøyning (10/137, 7,30%). Det er noen navnegrupper som viker fra denne hovedtendensen: Mens hankjønnsnavn på *svorte-* (1/1), *vene-* (1/1), *slette-* (1/1) og hunkjønnsnavn på *breia-* (2/2), *flata-* (1/1) står kun i ubestemt form, viser hankjønnsnavn på *nedra-* (0/1), *skarpa-* (0/1), *breia-* (0/1), *ytra-* (0/3) og hunkjønnsnavn på *vetle-* (2/5), *gomle-* (0/2), *koldù-* (0/1), *litle-* (0/2), *brotte-* (0/1), *brottù-* (0/1) og *grøne-* (0/1) svært liten hyppighet eller fravær av ubestemt form (markert i rødt i tabell 15). Disse gruppene har svært få belegg, så avviket fra hovedtendensen kan med stor sannsynlighet være tilfeldig.

Løs sammensetning

Tabell 16 viser overvekt av hankjønnsnavn med *e*-bøyning og hunkjønnsnavn med *a*-bøyning: Det er ingen hankjønnsnavn med *a*-bøyning, ingen hunkjønnsnavn med *ù*-bøyning og bare to hunkjønnsnavn med *e*-bøyning. De to beleggene på hunkjønnsnavnene med *e*-bøyning er i ubestemt form: *Øvste Løyning* /øfs`te låy`nINg/ og *Nedste Løyning* /nIs`te låy`nINg/. Dette er i samsvar med hovedtendensen som hunkjønnsnavn med *e*-bøyning i fast sammensetning viser, eller det kan være tilfeldig pga. ekstremt lavt antall belegg. På den andre sida viser hankjønnsnavn med *e*-bøyning (0/25, 0%) og hunkjønnsnavn med *a*-bøyning (0/27, 0%) svært fravær av ubestemt form.

Samlet sett

Granskinga av fast sammensatte stedsnavn viser at ubestemt form forekommer mye oftere i hankjønnsnavn med *a*-bøyning og hunkjønnsnavn med *e*-bøyning og *ù*-bøyning (avvikende bøyningssendelser) enn hankjønnsnavn med *e*-bøyning og hunkjønnsnavn med *a*-bøyning

(normale bøyningsendelser). På grunn av mangel på hankjønnsnavn med *a*-bøyning og hunkjønnsnavn med *e*-bøyning og *ù*-bøyning ved løst sammensatte navn kan disse gruppene ikke sammenliknes med tilsvarende grupper i fast sammensetning. Samtidig står løst sammensatte hankjønnsnavn med *e*-bøyning og hunkjønnsnavn med *a*-bøyning ikke i ubestemt form. Tendensen er sterkere enn deres motstykke i fast sammensetning, noe som kan skyldes store statistiske forskjeller mellom gruppene i løs sammensetning og gruppene i fast sammensetning.

8 Diskusjon

Som diskutert i kapittel 3.3, antas avviket i adjektivbøyning i sammensatt stedsnavn i Ullensvang-målet, nemlig *-a-* i hankjønnsnavn og *-e-* samt *-û-* i hunkjønnsnavn, å vise tilbake på gno. oblik kasus i et formelt perspektiv. I kapittel 8.1 skal jeg redegjøre for Fennes argument (1976) om at avviket kan ha opphav i oblik kasus pga. relativt høy alder på stedsnavn med avviket. Så skal jeg diskutere om resultatet i kapittel 7 vil støtte argumentet hans. I kapittel 8.2 skal jeg forklare hvordan bøyningssendelser i oblik kasus kan ha stivnet i nevneform av stedsnavn på basis av Indrebøs frekvensbasert tilnærming (1973). I lys av Bakkens leksikaliseringsmodell (1998) skal jeg i kapittel 8.3 kaste litt lys over hvordan sammensetning kan ha ordintern morfologi, som er ei avgjørende forutsetning for samsvarsbøyning mellom adjektiv i førsteleddet og substantiv i etterleddet i sammensetning, og hvordan bøyningssendelser i oblik kasus kan ha stivnet. Målet med diskusjonen er snarere å påpeke ulike tolkningsmuligheter som senere gransking eventuelt kan ta utgangspunkt i, dvs. at jeg ikke skal kjøre en uttømmende debatt her. I 8.4 skal jeg nevne andre perspektiv og nye spørsmål knyttet til forskjellige sider ved adjektivbøyningsavviket.

8.1 Høy alder på stedsnavn – Fennes tilnærming (1976)

Oblik kasus som antatt opphav til avviket i adjektivbøyning impliserer at navn må ha oppstått i ei tid, hvor kasussystemet fremdeles levde, dvs. at navn er gamle nok. Her skal jeg ikke gå inn på spørsmålet om når og hvordan kasussystemet i norsk falt bort. Hvis man på en eller annen måte kan vise at navn med avviket er av relativt høy alder, vil dette støtte antakelsen om at avviket i adjektivbøyning har opphav i oblik kasus. Som Fenne (1976: 219) argumenterer, kan frekvent forekomst av to språkhistorisk eldre særdrag i sms. stedsnavn med avviket i adjektivbøyning støtte hypotesen om at oblik kasus er opphavet til avviket. Det første særdraget er ubestemt form som de fleste navnene med avviket står i. Stedsnavn i ubestemt form antas å være eldre enn de i bestemt form (Helleland 1989: 144). Det andre særdraget er konsekvent indre bøyning av adjektivet i hunkjønnsnavn med avviket, f.eks. *Brottemyr* f. (< *Bratt-*), *Longeskor* f. (< *Lang-*). Dette viser tilbake på svak adjektivbøyning i gammelnorsk: f. sg. nom. *bratta*, *langa* vs. obl. *brøttu*, *lōngu*. Gjennom de to særdragene virker navnene å være av relativt høy alder, derfor er oblik kasus som antatt opphav for avvik i bøyning aldermessig/tidsmessig passende eller ikke anakronistisk.

Granskinga mi viser samme funn som Fenne rapporterer. Når det gjelder stedsnavn i fast sammensetning, står store deler av hankjønnsnavn med *a*-bøyning (73,68%),

hunkjønnsnavn med *e*-bøyning (76,74%) og hunkjønnsnavn med *ù*-bøyning (82,14%) i ubestemt form, i motsetning til hankjønnsnavn med *e*-bøyning (9,77%) og hunkjønnsnavn med *a*-bøyning (7,30%). Det er relativt få stedsnavn i løs sammensetning og de viser knapt avviket i adjektivbøyning. Dessuten er *long*-, *svort*-, *goml*-, *brott*, *kold* nesten bare påvist i hunkjønnsnavn med *e*- og *ù*-bøyning (se tabell 14). Med tanke på Fennes argumentasjon og resultatene fra granskinga mi vil jeg anta at avviket i adjektivbøyning i sms. stedsnavn i materialet mitt aldersmessig sett kan ha opphav i oblik kasus. På den andre sida er det tenkelig at avviket i adjektivbøyning i noen navn, særlig de yngre, opphavelig ikke er av oblik kasus, men oppstod under analogipåvirkning fra eldre navn (Helleland 1970: 248; Fenne 1976: 219). Dette skal jeg ikke diskutere denne gangen.

8.2 Faktor for stivning av oblike former i nevneform av stedsnavn - Indrebøs tilnærming (1973)

For å belyse spørsmålet om hvordan adjektivbøyningsendelser i oblik kasus kan ha stivnet i nevneform av stedsnavn, skal jeg ta utgangspunkt i to faktorer som Indrebø (1973) mener kan ligge til grunn for stivninga. Så skal jeg se om faktorene, hvis de er rimelige, gjelder navnene med stivnet adjektivbøyningsendelser i oblik kasus fra materialet mitt.⁴⁰

Den første faktoren er frekvent forekomst av oblike former innen bøyingsparadigmet. Ifølge Indrebø er det oblike former som har «sigra seg» eller «vunne» i svake hankjønnsnavn og hunkjønnsnavn i entall på Sørvestlandet, f.eks. *Bakke* /ba`kka/ (Kvinneherred, gno. nom. *bakki*, obl. *bakka*), *Haga* /ha`ga/ (Voss, gno. nom. *hagi*, obl. *haga*), *Brekke* /brèk`ke/ (Odda, gno. nom. *brekka*, obl. *brekku*, Indrebø 1973: 152-155, 157-160; Olsen & Rygh 1910: 33, 445, 529).⁴¹ Gevinsten forklarer han delvis med dominansen av oblike former i bøyingsparadigmet (Indrebø 1973: 152, 157).

⁴⁰ Det er en tredje relevant faktor for Indrebø. Han mener at stivnede oblike former ikke fins i naturnavn, men i bostedsnavn, men underbygger dette ikke videre (1973: 150). Muligens har dette å gjøre med at kulturnavn oppfører seg annerledes enn naturnavn i morfologiske endringer, se Wetås 2003: 65 og Wetås 2005: 354 om dette. Dette er mer innviklet og skal ikke diskuteres i denne omgangen.

	mas.	fem.
N	i	a
A, D, G	a	u

Tabell 17: gno. bøyning for svake substantiv av hankjønn og hunkjønn i entall
(Iversen 1972: 62, 64, 65).

Mens *-a* (m.) og *-u* (f.) forekommer tre ganger i paradigmet, forekommer *-i* (m.) og *-a* (f.) bare én gang. Identiske former i tre oblike kasus stod sammen mot nominativform og kunne arbeide i lag med å konkurrere ut nominativforma og erstatte nominativforma med dem selv (oblike former, Indrebø 1973: 152, 157).

Den andre faktoren er at stedsnavn var brukt hyppigere i oblik kasus enn i nominativ (Indrebø 1973: 152). Dette underbygger Indrebø dessverre ikke videre med noen empiri i artikkelen. Muligens er (deler av) empirien hans middelalderske skriftformer av stedsnavn i NG, som han henter navnematerialet for gransking si fra. Stedsnavn, f.eks. fra *Bergens Kalvskinn*, er oppført sammen med en preposisjon i NG.⁴² Wetås har rapportert om frekvent forekomst av stedsnavn i oblik kasus med noe bevis, f.eks. ca. 70% av stedsnavnene i de hentede middelalderske diplomtekstene fra Vest-Telemark opptrer i dativposisjon (Wetås 2003: 66, se også Wetås 2005: 347).⁴³ Som nevnt under utgreiinga om kasus i kapittel 2.2, ble stedsnavn bøydd i en eller annen oblik kasus som preposisjon styrer.⁴⁴ Mer frekvent bruk av stedsnavn i oblik kasus enn i nominativ gjør at oblike former forekom oftere enn nominativform. Dette vil bidra til utkonkurrering og erstatning av nominativform av oblike former. I denne sammenheng er det verdt å legge til at stedsnavn i norrønt etter verb *heita* ‘hete’ ofte står i en preposisjonsfrase: *bór heiter/heitir at steine/steini at vatne/vatni* ‘gård heter (gård) åt stein, åt vann’ (Heusler 1921: 148, Iversen 1972: 128; se også Brekke 1918: 32). Her står stedsnavn igjen i ei oblik form, hvor en skulle forventet at stedsnavn i ei predikativ stilling står uten preposisjon og dermed opptrer i nominativ, f.eks. **bór heitir steinn, vatn*. Dette taler også for frekvent forekomst av oblike former i bruk av stedsnavn.

Etter mitt syn er de to faktorene teoretisk rimelige, men den andre faktoren spiller muligens ei viktigere rolle enn den første faktoren i dominans og stivning av oblike former.

⁴² *Bergens kalvskinn* er ei jordebok fra 1300-tallet (Johannessen 2016: ix). Den registrer gårder/gårdparter som kirken eide i Bergen bispedømme.

⁴³ Med dette vil jeg ikke hevde at skriftlige kjelder spiller ei utslagsgivende rolle i stivning av oblike former, i motsetning til Indrebø (1973: 176, 177). Se også Wetås 2003: 66 og Wetås 2005: 354, 355.

⁴⁴ Jeg skal ikke drøfte kasusbortfall i mellomnorsk.

Det at sterke hankjønnsnavn og intetkjønnsnavn som *Berge* /bè`rje/, *Dale* /da`le/ (Olsen & Rygh 1910: 444, 486) kan stå i ei oblik form (dativ), viser at støtte fra andre kasus i paradigmet kanskje ikke er nødvendig (den første faktoren), jf. Indrebø 1973: 175. I bøyingsparadigmet for de to typene substantiv får dativform ingen hjelp fra andre kasus: gno. m. sg. nom. *dal-r*, akk. *dal-Ø*, dat. *dal-i*, gen. *dal-s*; n. sg. nom. *berg-Ø*, akk. *berg-Ø*, dat. *berg-i*, gen. *berg-s*. Stivninga av dativform her kommer heller av at stedsnavn frekvent var brukt sammen med en dativstyrende preposisjon i eldste historiske tider og senere (Indrebø 1973: 175, 176). Dette tyder på at ei kasusform med mer frekvent forekomst i bruk av stedsnavn kanskje har bedre sjanse til å vinne fram til nevneform senere. Sjansen vil antakeligvis bli større, hvis denne kasusforma får støtte fra andre kasusformer i paradigmet (den første faktoren), som ved svake hankjønnsnavn og hunkjønnsnavn i entall.

Det gjenstår å se om de to faktorene ovenfor kan gjelde navnene i granskinga mi. Den første faktoren gjør seg gjeldende: Også i gno. svak adjektivbøyning står tre identiske former i oblik kasus (m. *-a*, f. *-u*) i hop mot bare én form i nominativ (m. *-i*, f. *-a*). Om navnene med avvik i adjektivbøyning i materialet mitt frekvent har vært brukt i oblik kasus i middelalderen, er vanskelig å undersøke. Som nevnt i kapittel 5.1, er navn på mindre kultur- og naturlokaliteter, som materialet mitt består av, generelt ikke belagt i middelalderske diplomtekster, siden temaene i diplomtekstene er kjøp, salg eller andre typer transaksjoner som mindre kultur- og naturlokaliteter var av liten betydning for (Wetås 2008: 246).

Samlet sett vil jeg mene at Indrebøs tilnærming gir noen forklaringer på oppkomsten av stivnet oblike former i nevneform av stedsnavn, men bare delvis kan brukes til materialet mitt pga. mangel av relevant middelalderske kilder.

8.3 Ordintern morfologi i sammensetning – Bakkens tilnærming (1998)

Det at avvikende adjektivbøyingsendelser i sammensetning kan antas å være stivnet oblike bøyingsendelser, forutsettes at adjektivet i førsteleddet kan bøyes i sammensetning. Dette åpner for spørsmål om sammensetning i gammelnorsk kunne ha en slik intern morfologisk struktur (engl. word-internal morphology). Iversen (1972: 166) nevner relevante eksempler fra gammelnorsk: «I stedsnavn fins likevel ofte svak form *Breiðiffjörðr*, *Mikligarðr* (gen. *Breiðafjarðar*, osv. – seiner *Breiða-*, osv. gjennom hele bøyningen)». Dette tyder på bøyning av adjektivet. Her er det også verdt å se på nysislandsk som morfologisk sett er norrønt relativt nær. I nysislandsk fins det adjektivsammensatte appellativ der adjektivet i svak form samsvarbøyes med substantivet: *langa-töng* (nom., nom.) f. ‘langfinger’, *löngu-töng* (akk.,

akk. og dat., dat.), *löngutangar* (gen., gen.); *mjóí-leggur* (nom., nom.) m. ‘smålegg’, *mjóá-legg* (akk., akk. og dat., dat.), *mjóá-leggjar* (gen., gen.); *svartí-galdur* m. ‘svartekunst’ (nom., nom.), *svarta-galdur* (akk., akk.), *svarta-galdri* (dat., dat.), *svarta-galdurs* (gen., gen.) (Indriðason 2014: 18, 19; Beygingarlýsing íslensks nútímamáls).⁴⁵ Liknende eksempler finner en også fra stedsnavn: *Stóri-Dímon* (nom., nom.), *Stóra-Dímon* (akk., akk.); *Mikli-bær* (nom., nom.), *Mikla-bæ* (akk., akk./dat., dat.); *Rauði-lækur* (nom., nom.), *Rauða-læk* (akk., akk./dat., dat.).

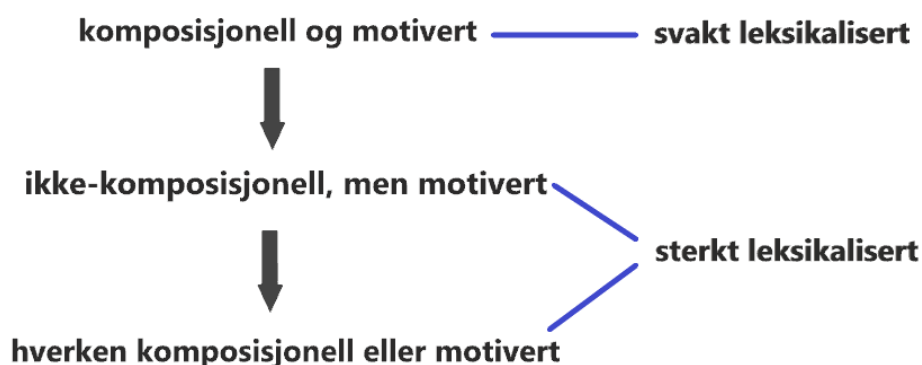
De overnevnte eksemplene fra gammelnorsk og nyislandsk tyder på indre morfologi i (noen av) adjektivsammensatte sammensetninger og åpner for spørsmålet om hvorfor denne typen sammensetning kan ha ordintern morfologi. Bakkens gransking om leksikalisering av sammensetning (1998) kan muligens kaste lys over spørsmålet ovenfor og hvordan stivning av bøyningssendelser i oblik kasus i sammensetning kan ha forekommet. Hun antar en korrelasjon mellom leksikaliseringsgrad og immunitet mot ordinterne morfologiske endringer i sammensetning: Svakt leksikalisererte sammensetninger er mer utsatt for ordinterne morfologiske endringer enn sterkt leksikalisererte sammensetninger (Bakken 1998: 108). Nedenfor skal jeg redegjøre for Bakkens leksikaliseringsmodell som er hypotetisk og ligger til grunn for antakelsen. Jeg skal introdusere bare det som er viktigst for spørsmålet om ordintern morfologi i sammensetning, dvs. at det vil bli ei viss forenkling.

Leksikalisering i denne sammenheng er definert som «en gradert prosess der en sammensetnings betydning går over fra å være komposisjonell og motivert, til å bli ikke-komposisjonell og demotivert», dvs. en semantisk prosess (Bakken 1998: 61).⁴⁶ Jeg skal først forklare komposisjonell og motivering med noen eksempler fra i dag. Når helhetens betydning er summen av begge sammensetningsleddas betydning, har sammensetning komposisjonell betydning, f.eks. *hundemat*, som forståes bokstavelig ut fra *hund* og *mat* (Bakken 1998: 76, 81). Når helhetens betydning ikke er enstydig med summen av betydningene til de to leddene, har sammensetning ikke-komposisjonell betydning, f.eks.

⁴⁵ Ved sida av *mjóileggur* (nom.), *svartigaldur* (nom.) fins det også *mjóaleggur* (nom.) og *svartagaldur* (nom.), se Beygingarlýsing íslensks nútímamáls. Det er ikke sikkert om begge versjonene av sammensetningene er like godt kjente for islendinger. *Svartagaldur* (nom.) er kjent for Aðalsteinn Hákonarson (2021 p.m.), men ikke *svartigaldur* (nom.). Han er usikker på hvordan *mjóileggur* (nom.) bøyes, siden ordet ikke er så kjent for ham. Det blir interessant å undersøke dette videre blant islendinger.

⁴⁶ Leksikalisering er beskrevet gjennom en skala med tre faser: konvensjonalisering, betydningssammensetning og demotivering, se mer om dette i Bakken 1998: 71-89.

visittkort og *jordmor* (ibid., 81, 83). *Visittkort* kan ikke forstås bokstavelig ut fra *visitt* og *kort*: Sammensetninga har betydning som «lite kort med eierens navn og adresse» (Bokmålsordboka). Selv om *visittkort* semantisk ikke er enstydig med summen av *visitt-* og *-kort*, bidrar de to leddene til helhetens betydning i den forstand at *visittkort* er et kort og at kortet eventuelt er brukt i forbindelse med møte/*visitt*. Når leddene i ei sammensetning på en eller annen måte er semantisk relevante for helheten, som *visitt-* og *-kort* for *visittkort*, er sammensetninga fremdeles motivert (Bakken 1998: 81). I motsetning er *jordmor* verken semantisk komposisjonell eller motivert (ibid., 85). Betydninga av *jordmor* er ikke enstydig med summen av betydningene av *jord-* og *-mor*: «offentlig godkjent fødselshjelper» (Bokmålsordboka). Og *jord-* og *-mor* er semantiske heller ikke relevante for *jordmor* i dag: Fødsel foregår nå ikke på gulvet lenger og må ikke være hjulpet av ei mor (Bakken 1998: 85).

Figur 7: Utvikling av semantisk komposisjonellitet og motivasjon i leksikalisering, jf.

Bakken 1998: 67-89, 153

I det øyeblikket ei sammensetning er laget, er den semantisk komposisjonell og motivert (Bakken 1998: 56, 71, 72, 89). Den semantiske statusen vil muligens endre seg etter hvert, noe som er avhengig av bruken som sammensetninger utsettes for (ibid., 63, 64). Som vist ovenfor, har *hundemat*, *visittkort* og *jordmor* utviklet seg i ulik grad i leksikalisering i dag. Ei sammensetning med komposisjonell betydning betegnes som svakt leksikalisert og ei sammensetning uten komposisjonell betydning er sterkt leksikalisert (ibid., 153).

Leksikalisering antas å være ei enveis irreversibel utvikling: Det er mye mer vanlig for ei sammensetning å øke i leksikaliseringsgrad enn å synke i det (ibid., 65).

Leksikalisering gjelder også sammensatte navn som oppstår som bestemte beskrivelse, f.eks. *Sandvika*, *Brattberget*, *Svarttjernet* (Bakken 1998: 137, 139, 140). Dette er ei avgjørende forutsetning for at jeg kan anvende Bakkens teori i granskinga mi. I denne

sammenheng forstås betydninga av stedsnavn som denotatum av stedsnavn, dvs. stedet som stedsnavn denoterer. Betydninga av navn kan endre fra å være komposisjonell og motivert til å være ikke-komposisjonell og demotivert, etter hvert som stedet som navnet denoterer skifter. Ta *Sandvika* som et eksempel: Da *Sandvika* for første gang ble laget, viste navnet til ei sandete vik. Ei sandete vik er enstydig med summen av betydningene av *sand-* og *-vik*, derfor er *Sandvika* komposisjonell og motivert, dvs. svakt leksikalisert. Når *Sandvika* senere går over til å denotere ei havn eller et tettsted som man ut fra navnet *Sandvika* ikke vil forstå eller koble med, blir *Sandvika* semantisk ikke-komposisjonell og umotivert, dvs. sterkt leksikalisert. Det som gjenstår, er spørsmålet om stedsnavn kan være semantisk ikke-komposisjonell, men motivert, som *visittkort*. Jeg ser bort fra dette spørsmålet: Om det fins et mellomsteg i leksikalisering av stedsnavn, er ikke et uunnværlig vilkår for at jeg kan bruke leksikaliseringens modellen til granskinga mi. Det viktigste er at stedsnavn kan utvikle seg fra komposisjonell og motivert til å være ikke-komposisjonell og demotivert, som teoretisert ovenfor.

Når det gjelder spørsmålet om sammensetning kan ha ordintern morfologi, antas den indre morfologiske strukturen i sammensetning å eksistere i det øyeblikket sammensetning blir laget (Bakken 1998: 108). Denne strukturen vil gradvis svekkes og forsvinne etter som sammensetning blir leksikalisert i økende grad. Dette betyr at så lenge sammensetning er svakt leksikalisert, vil den indre morfologiske strukturen i sammensetning kunne «ses» av morfologiske regler. Dette er ei avgjørende forutsetning for samsvarsbøyning mellom adjektivet i førsteleddet og substantivet i etterleddet. Den indre morfologiske strukturen vil forsvinne når sammensetning er sterkt leksikalisert. Med andre ord er svakt leksikaliserede sammensetninger mer utsatt for eller mindre immune mot applisering av morfologiske regler enn sterkt leksikaliserede sammensetninger. Det som jeg har nevnt ovenfor, høres ut rimelig ut, ettersom «morfologiske strukturer konstitueres både ved sitt uttrykk og sitt innhold» (Bakken 1998: 102).

Siden ordintern struktur i sterkt leksikaliserede sammensetninger antas ikke å kjennes av morfologiske regler, kan man forvente morfologiske relikter (Bakken 1998: 108, 109). Med andre ord kan morfologiske relikter i sammensetning være et tegn på at sammensetning er sterkt leksikalisert. Når det gjelder fuge, som adjektivbøyningsendelser i dag kan ses på som, er den definert som reliktsk, hvis fuge synkronisk sett ikke er produktiv (ibid., 111). Dette kan illustreres med *jordeliv*: denne sammensetninga kan oppfattes som sterkt leksikalisert fordi *e*-fuge er brukt der man etter dagens antatte produktive ordlagingsreglene skulle

forventet null fuge eller *s*-fuge, f.eks. *jordbunn*, *jordsmonn* (ibid., 111). *E*-fuge er således uproduktiv i dag og antas å være fossil fra et tidspunkt, hvor sammensetning fremdeles hadde komposisjonell betydning, dvs. svakt leksikalisert. Når *jordeliv* mister komposisjonell betydning, dvs. sterkt leksikalisert, vil *e*-fuge bli ikke identifisert og endret etter den produktive ordlagingsregelen.

På grunnlag av Bakkens teori antar jeg det følgende: Så lenge adjektivsammensatte stedsnavn var svakt leksikalisert, og kasusbøyning levde, kunne adjektivet i førsteleddet «ses» av morfologisk regel om adjektivbøyning og bøyes i kasus i samsvar med substantivet i etterleddet, dvs. **Djúpi-dalr* (nom. – nom.) – **Djúpa-dal(i)* (dat. – dat., for *Djupadal*). Som diskutert i kapittel 8.2, kan stivninga av oblik form i noen grad teoretisk forklares av frekvent forekomst av oblike former innen paradigmet for svak adjektivbøyning i entall for hankjønn og hunkjønn og frekvent bruk av stedsnavn i en oblik kontekst. Også leksikalisering kan tenkes å ha spilt ei rolle i stivning. Jeg antar at noen adjektivsammensatte navn som *Djúpidalr*, *Djúpavík* oppstod i en gammelnorsk tidsperiode, hvor kasusbøyning (av adjektivet) fremdeles ble applisert i stor grad. Det vil si at kasusbøyninga da var en produktiv regel. Etter at adjektivsammensatte stedsnavn gjennom skiftet av denotatum hadde utviklet seg fra å være svakt leksikalisert til å være sterkt leksikalisert, f.eks. *Djúpidalr* denoterer ikke lenger en djup dal, men en åker, ble adjektivet i førsteleddet ikke kjent av den produktive regelen og dermed ikke bøyd i kasus i samsvar med ord i sisteleddet. Siden stedsnavn antas å ofte ha stått i ei oblik form pga. frekvent forekomst i en oblik kontekst (Indrebø 1973), ble det den oblike forma som stedsnavnene fortsatte å stå i, f.eks. nom. **Djúpadalr*, obl. **Djúpa-*; nom. **Djúpuvík*, obl. **Djúpu-*. I Ullensvang-målet ble det på et senere tidspunkt (etter kasusbortfallet) slik at adjektivet i prinsippet vil få *e*-bøyning og *a*-bøyning i nevneform av hankjønnsnavn og hunkjønnsnavn i entall henholdsvis, jf. Helleland (1970) og kapittel 6 i denne oppgava. Med andre ord ble dette en ny produktiv regel. Siden adjektivet i sammensetning med sterk leksikalisering ikke vil bli sett, vil adjektivet heller ikke bli bøyd etter den nye produktive regelen. Således vil adjektivet beholde bøyningendelser med opphav i oblik kasus som de har hatt fra før, slik som med *e*-fuge i *jordeliv*. Og endelsene vil ha undergått fonologiske endringer: *Djupadal* (<**Djúpadalr*), *Djupùvik* (<*Djúpuvík*), *Djupevik* (<*Djupùvik*<**Djúpuvík*). Denne antakelsen høres fristende ut, men må drøftes videre på grunnlag av ei dypere forståing av Bakkens leksikaliseringsmodell og gransking av middelalderske tekstkilder.

8.4 Flere spørsmål for senere gransking

Det er flere spørsmål knyttet til adjektivbøyningsendelser med opphav i gno. oblik kasus, men pga. tidspress og plasshensyn vil jeg dessverre ikke utforske dem i like stor grad i denne oppgava som i kapittel 8.1, 8.2 og 8.3. Nedenfor skal jeg nevne de spørsmålene, som er nyttig for ny gransking senere.

Substantivfrase som opphav til adjektivsammensatte stedsnavn

Det er også mulig at adjektivsammensatte stedsnavn har utviklet seg fra substantivfrase, dvs. gno. nom. **Djúpi dal* > **Djúpidal* > hard. *Djupedal*. Stedsnavn i løs sammensetning kan tyde på et slikt opphav i noen grad. Indriðason (2014:19) postulerer at adjektivsammensatte appellativ i nysislandsk muligens er en mellomting mellom substantivfrase og sammensetning, og at substantivfrase har utviklet seg til sammensetning med samsvarbøying mellom adjektivet i førsteleddet og substantivet i sisteleddet bevart. Dette er ikke diskutert videre i artikkelen, men høres rimelig ut og vil forklare hvorfor adjektivsammensatte stedsnavn ser ut til å ha ordintern morfologi før i tida. Samtidig reiser det nytt spørsmål om hvorfor ikke substantiv i sisteleddet i materialet mitt har også stivnet bøyningsendelse med opphav i oblik kasus, som adjektivet i førsteleddet antas å gjør, f.eks. gno. dat. (*á*) **djúpa dali* > **djúpadali* > **Djupadale*; gno. dat. (*at*) **stóra steini* > **stórasteini* > **Storasteine*. Derimot står alle navnene med *-dal* og *-stein* som sisteleddet i materialet mitt bøyningsløst: *Djupadal*, *Fagradal*, *Storastein*, *Flatastein*. Dette skaper ei motsetning til noen sterke hankjønnnavn som i dag jo står i ei nevneform med opphav i dativ/oblik kasus, f.eks. *Dale* /da`le/, *Steine* /stai`ne/ (Olsen & Rygh 1910: 495, 549; Indrebø 1973: 181).

Det at sisteleddet i sammensetning i materialet mitt står bøyningsløst, kan ha med to element å gjøre. Det første elementet er om stedsnavn er usammensatt eller sammensatt. Wetås (2003, 2005) påviser en statistisk tendens til at usammensatte stedsnavn snarere enn sammensatte stedsnavn står i ei nevneform med opphav i oblik kasus i dag, f.eks. *Tveiten* vs. *Tortveit*, jf. gno. sg. nom. ub. *þveit* f., sg. dat. b. *þveitinni*. Dette passer godt med materialet mitt som bare består av sammensatte stedsnavn, men det gjenstår spørsmål om hvorfor usammensatte stedsnavn er mer utsatt for stivning av bøyningsendelse i oblik kasus enn sammensatte stedsnavn. Det andre elementet er utvikling av eksplisitt kasusmarkering i substantivfrase i norsk språkhistorie. I klassisk gammelnorsk kommer kasusmerking til uttrykk i alle nominale ledd, dvs. determinativ, adjektiv og substantiv, f.eks. nom. *inn stóri hestr*, dat. *inum stóra hesti* (Iversen 1972: 44-93; Wetås 2008: 137). Det er tenkelig at

ekspisitt kasusmarkering har utviklet seg i ulike tempo eller på ulike måter ved adjektiv og substantiv, f.eks. ekspisitt bøyning holdt seg ved adjektiv, men forsvandte ved substantiv i den mellomnorske perioden som **inum stóra hest?* (jf. Wetås 2008: 137). Hvis det var slik, vil dette i viss grad forklare hvorfor ikke sisteleddet, men bare førsteleddet i sammensatte navn i materialet mitt står i ei form med opphav i oblik kasus. For gransking av de to elementene må de overnevnte verkene av Wetås (2003, 2005, 2008) utforskes videre.

Korrelasjon mellom avvik i adjektivbøyning og typer av navn/navneobjekter

Det er kanskje en statistisk tendens til at navn på noen bestemte lokaliteter snarere enn navn på andre lokaliteter kan få ei stivnet oblik form som nevneform, som Helleland (1970: 247, 248) antyder. Slik jeg forstår ham, formodes steder som spilte ei sentral rolle for det lokale samfunnet i Ullensvang, som støler og stølsveger, å ha vært nevnt frekvent og i oblik kasus. Derfor vil navnene på disse lokalitetene med større sannsynlighet få ei oblik form som nevneform i dag. For å teste denne hypotesen, kan jeg senere undersøke i hvilket omfang navnene med avvik i adjektivbøyning denoterer støler eller steder langs stølsveger. Alternativt kan jeg også ta utgangspunkt i delen av *Skulebornoppskriftene* for Ullensvang: Navn på steder langs stølsvegen er her behandlet som en egen kategori overfor navn på fjell, innmark, utmark osv. Hvis det viser seg at stivnet oblik form fins i langt flere navn på stølnære steder enn navn fra de andre kategoriene, vil dette støtte Hellelands hypotese.

Studie av adjektivsammensatte stedsnavn fra Island

Det blir nyttig å gjennomføre en liknende studie med islandske stedsnavn. Som nevnt i kapittel 4, fins det islandske adjektivsammensatte stedsnavn der oblik form av adjektivet har stivnet i nevneform/nominativform, som nom. *Breiðaffjörður* m., akk. *Breiðaffjörð*, dat. *Breiðafirði*, gen. *Breiðaffjarðar*. Det blir interessant å undersøke i hvilket omfang dette forekommer og ikke minst hvordan og hvorfor stedsnavn i et kasusspråk som islandsk kan også få ei oblik form av adjektivet i nominativform. Det sistenevnte vil kanskje hjelpe oss med å oppnå ei dypere forståelse av stivningsprosessen av adjektivbøyningsendelser i oblik kasus i norske stedsnavn. Resultatene av den tiltenkte studien med islandske stedsnavn kan også sammenliknes med relevante studier med norske stedsnavn som denne oppgava, noe som vil være et bidrag til komparativ stedsnavngransking i Norden. Materialet fra Island kan

hentes fra den nye islandske stedsnavndatabasen nafnið.is. Samlinger i Nafnið.is inneholder hovedsakelig navn på mindre kultur- og naturlokaliteter (Aðalsteinn Hákonarson 2021 p.m.), dvs. at de er sammenliknbare med navnene i granskinga mi med tanke på typer av navn eller navneobjekt.

9. Konklusjon

På grunnlag av et utvalgt materiale på 558 stedsnavn fra den tidligere Ullensvang-kommunen har jeg kartlagt i hvilket omfang avvikende adjektivbøyningsendelser i adjektivsammensatte stedsnavn forekommer (problemstilling 1) og i hvilket omfang navn med avvikende adjektivbøyningsendelser står i ubestemt form (problemstilling 2). Materialet er hentet fra Hordanamn, Universitet i Bergen sin database for stedsnavn i Hordaland. Navnene er bikomposita som er sammensatt av et adjektiv, en bøyningsendelse (*a*, *e* eller *ù*) og et substantiv. De er av hankjønn og hunkjønn i entall. Ekskludert er navnene som viser følgende trekk: a) et adjektiv som slutter på en trykksterk vokal i gammelnorsk, b) sisteleddet som begynner på en vokal, c) sisteleddet som begynner på /h/, d) adjektiv i komparativ i hunkjønnsnavn og e) dobbeltregistrerte navn. Navn uten unøyaktig uttaleopplysning og navn med usikker tolkning av sisteleddet er også utelukket. Granskinga viser at avvik i adjektivbøyning forekommer i relativt liten grad og at majoriteten av navnene med avviket står i ubestemt form, i motsetning til navnene uten avviket. Dette er i tråd med og gir empirisk/statistisk støtte til observasjonene i Helleland (1970), Veka (1971), Fenne (1976) og Stautland (1976).

Formelt sett antas avviket i adjektivbøyning i sammensatt stedsnavn i Ullensvang-målet, nemlig *-a-* i hankjønnsnavn og *-e-* samt *-ù-* i hunkjønnsnavn, å vise tilbake på gno. oblik kasus. Jeg har diskutert oblik kasus som opphav i lys av Fenne (1976), Indrebø (1973), Bakken (1998). Målet med diskusjonen er snarere å påpeke ulike tolkningsmuligheter enn å kjøre en uttømmende, kritisk debatt. Antakelsen om at gno. oblik kasus er opphavet til avviket i adjektivbøyning i sms. stedsnavn, har jeg støttet på basis av Fenne (1976). Navn med avviket er karakterisert av to språktrekk som tyder på relativt høy alder: Frekvent forekomst av ubestemt form og konsekvent indre bøyning av adjektiv i hunkjønn, f.eks. *bratt - brott*, *lang - long*. Dermed er oblik kasus som opphavet til avvikende bøyningsendelser en aldersmessig/tidsmessig rimelig antakelse. I lys av Indrebø (1973) antar jeg at overvekten av oblike former i paradigmet for svak adjektivbøyning for hankjønn og hunkjønn i entall (m. nom. *-i*, akk. dat. gen. *-a*; f. nom. *-a*, akk. dat. gen. *-u*) kan ha bidratt til stivning av oblike former. På den andre sida er det vanskelig å teste om navn med avvik i adjektivbøyning i materialet mitt har vært brukt mer frekvent i en oblik kontekst enn navn uten avviket, siden det mangler f.eks. middelalderske materiale som navnene på mindre kultur- og naturlokaliteter er belagt i. Og kasusformer av adjektivet i sammensatte stedsnavn fortutsettes at adjektivet kunne bøyes, dvs. ordintern morfologi i sammensetning. Den indre morfologiske

strukturen antas å ha eksistert i lagingsøyeblikket av sammensetning. Da vil adjektivet eventuelt ses av den morfologiske regelen og bli bøyd. Den indre morfologiske strukturen antas å bli utvisket i takt med økende leksikalisering. Sterk leksikalisering gjør at adjektivbøyningsendelser i navn var immune mot kasusbøyninga i gammelnorsk. Det betyr at de stivner i ei form som stedsnavn antas å oftest ha stått i, nemlig oblik form. Pga. sterk leksikalisering er stivnet form også immun mot svak adjektivbøyning i Ullensvang-målet, så de kan fortsette å stå i oblik form. Antakelsen må drøftes videre på grunnlag av ei dypere forståing av Bakkens leksikaliseringsmodell (1998) og empirisk gransking av middelalderske tekstkilder.

Til slutt har jeg påpekt tre nye granskingsområde: Substantivfrase som opphavet til adjektivsammensatte stedsnavn, en eventuell korrelasjon mellom frekvensen av avviket i adjektivbøyning og typer av navn eller navneobjekter, ny studie med islandske adjektivsammensatte stedsnavn. Jeg håper at denne oppgava er et bidrag til gransking om oblik kasus som reliket i sammensatte stedsnavn i Norge og at oppgava vil åpne for liknende studier med stedsnavn fra andre område i Norge og Norden.

Litteraturkilde

- Bakken, Kristin. (1998). *Leksikalisering av sammensetninger: en studie av leksikaliseringsprosessen belyst ved et gammelnorsk diplommateriale fra 1300-tallet* (Doktoravhandling). Oslo: Universitetsforlaget.
- Beygingarlýsing íslensks nútímamáls: <https://bin.arnastofnun.is/>
- Bokmålsordboka: <https://ordbok.uib.no/>
- Brekke, Arnfinn. (1918). *Om præpositionsbruken ved islandske og norske gaardnavne*. Kristiania: H. Aschehoug & Co.
- Dixon, Robert Malcolm Ward. (1982). *Where Have All the Adjectives Gone? And Other Essays in Semantics and Syntax*. Berlin: Mouton.
- Enger, Hans-Olav. (2011). Kasusbortfallet enda en gang – og morfologisk teori. *Svenska språkets historia*, 11. 1–25.
- Enger, Hans-Olav & Kristoffersen, Kristian Emil. (2000). *Innføring i norsk grammatikk: morfologi og syntaks*. Oslo: Landslaget for norskundervisning/J.W.Cappelens Forlag a.s.
- Fenne, Hermund. (1976). *Stadnamn i Oddadalen og tilgrensande fjellområde* (Hovedoppgave i nordisk). Universitetet i Bergen.
- Ge, Wen. (2020). *I hvilken grad har oblike kasus noe å si for variasjonen i komposisjonsfuger i sammensatte stedsnavn med adjektiv som førsteledd? En undersøkelse av navnemateriale fra Ullensvang* (upublisert semesteroppgave). Universitetet i Oslo.
- Hagland, Jan Ragnar. (2004). Gammelislandsk og gammelnorsk språk. I Haugen, Odd Einar (red.), *Handbok i norrøn filologi* (2. utg.), 600-639. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hallaråker, Peter. (1997). *Innføring I Stadnamn: Innsamling Og Gransking*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haslum, Vidar. (2003). *Artikkelløse stedsnavn i norsk talespråk: en studie i onomastikk og dialektologi* (Doktoravhandling). Universitetet i Bergen.
- Helleland, Botolv. (1970). *Noko om stadnamn frå Hardangervidda vest* (Utrykt hovedoppgave i nordisk). Universitetet i Oslo.

Helleland, Botolv. (1989). Stadnamn i ubunden form. I Peterson, Lena & Strandberg, Svante (red.), *Studia Onomastica: festskrift till Thorsten Andersson den 23 februari 1989*.

Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Helleland, Botolv. (2005). Målsamlaren Halldor O. Opedal. I Opedal, Halldor O. (forfatter) & Hus, Oddmund (utgiver), *Hardingmålet : ord og vendingar og stil*, 239-254. Kinsarvik: Hardanger Folkeminnelag.

Helleland, Botolv. (2015). Gamle usamansette gardsnamn, *Hardanger, 2015*. 75-94.

Helleland, Botolv. (2020). Hardanger (språk). I *Store Norske Leksikon*.

https://snl.no/Hardanger_-_spr%C3%A5k

Helleland, Botolv. & Schmidt, Tom. (2016). Stedsnavn. I *Store Norske Leksikon*.

<https://snl.no/stedsnavn>

Heusler, Andreas. (1921). *Altisländisches Elementarbuch*. Heidelberg: C. Winter.

Hordanamn: <http://hordanamn.uib.no/lydkart/>

Hægstad, Marius. (1916). *Vestnorske maalføre fyre 1350. II. sudvestlandsk. 2. indre sudvestlandsk. færøymaal. islandsk. fyrste bolken*. Kristiania: Jakob Dybwad.

Indrebø, Gustav. (1921). Stadnamni i ei fjellbygd (Haukedalen, Fyrde i Sunnfjord) – ei oversyn. *Maal og minne*, 1921-3. 113–210.

Indrebø, Gustav. (1973). Kasus obliquus i norske stadnamn. I Stemshaug, Ola (red.), *Norsk stadnamngransking: ei artikkelsamling*, 150-186. Oslo: Det Norske Samlaget. (Opprinnelig utgitt i 1926).

Indriðason, Þorsteinn Guðmundur. (2014). Fallbeygðir fyrri liðir og tvær kenningar um orðhlutafræði. *Íslenskt mál*, 36, 9-30.

Iversen, Ragnvald. (1972). *Norrøn grammatikk* (7. utg. , revidert av E.F. Halvorsen). Oslo: H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

Johannessen, Ole-Jørgen. (2016). [Innledning] i *Bergens kalvskinn*, ix-xli. Utg. av Ole-Jørgen Johannessen.

Lid, Hallvard. (2015). *"Men Odda e' jo da naturle' sentere' fý oss, dao" Ei sosiolingvistisk gransking av variasjon og endring i dialekta i Ullensvang herad* (Masteroppgave).

Universitetet i Bergen.

Nafnið.is: <https://nafnid.is/>

Norsk ordbok. 1966–2016. *Ordbok over det norske folkemålet og det nynorske skriftmålet*.

Red. av Alf Hellevik. 12 bd. Oslo: Det norske samlaget.

Norsk stadnamnleksikon på Internett: <http://www.norskstadnamnleksikon.no/>

Olsen, Magnus & Rygh, Oluf. (1910). *Gaardnavne i Søndre Bergenshus Amt. Bd. 11, Norske Gaardnavne. Oplysninger samlede til Brug ved Matrikelens Revision*. Kristiania: W.C. Fabritius & Sønner A/S.

Opedal, Halldor Olson. (1960). *Hardingmålet. Ord og vendingar og stil*. Oslo: Universitetsforlaget.

Opedal, Halldor Olson. (1980). *Hardingmålet. Ord og vendingar og stil. II*. Oslo: Universitetsforlaget.

Rygh, Oluf. (1999). *Norske Gaardnavne : Oplysninger samlede til brug ved Matrikelens Revision : Forord og indledning*. Trondheim: TAPIR forlag. (Opprinnelig utgitt i 1898).

Rygh, Oluf & Kjær, Albert. (1907). *Gaardnavne i Jarlsberg og Larviks Amt. Bd. 6, Norske Gaardnavne. Oplysninger samlede til Brug ved Matrikelens Revision*. Kristiania: W.C. Fabritius & Sønner A/S.

Rønhovd, Jarle. (1997). *Norsk morfologi* (2. utg.). Oslo: Ad Notam Gyldendal AS.

Skjekkeland, Martin. (1997). *Dei norske dialektane. Tradisjonelle særdrag i jamføring med skriftmåla*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Stautland, Harald. (1976). *Opplysingar til stadnamn frå Sagvåg* (Hovedoppgave i nordisk). Universitetet i Bergen.

Stemshaug, Ola. (1985). *Namn i Noreg: Ei innføring i norsk stadnamngransking* (3. utg.). Oslo: Det Norske Samlaget.

Særheim, Inge. (2014). Side, Kråke og Mula: Teig- og naturnamn som er utvikla av oblik kasusform. I Strandberg, Svante (red.), *Namn och bygd*, 102, 83-89.

Thornæs, Geir. (2019). Ullensvang. I *Store Norske Leksikon*.

<https://snl.no/.versionview/997933>

Trones, Erlend. (2016). *Ullensvang, band 4: frå fjell til fjøre, stadnamn*. Bergen: Fagbokforlaget.

Veka, Olav. (1971). *Noko om stadnamn frå Sand i Ryfylke* (Hovedoppgave i nordisk). Universitetet i Oslo.

Vidsteen, Christian. (1885). *Oplysninger om Bygdemaalene i Hardanger*. Bergen: Griegs Bogtrykkeri.

Wetås, Åse. (2003). Gustav Indrebø (1926): «Kasus obliquus i norske stadnamn». Om proprium og kasusfleksjon. I Wetås, Åse & Schmidt, Tom (red.), *Gustav Indrebø og norsk namnegransking: den 10. nasjonale konferansen i namnegransking, Blindern 9. mai 2003*, 57-70. Oslo: Seksjon for namnegransking, Universitetet i Oslo.

Wetås, Åse (2005). Tveiten og Tortveit: Om opphavleg oblik form i stadnamn. I Nyström, Steffan (red.), *Namnens dynamik : utvecklingstendenser och drivkrafter inom nordiskt namnskick : handlingar från den trettonde nordiska namnforskarkongressen i Tällberg 15-18 augusti 2003*, 345-359. Uppsala: NORNA-förlaget.

Wetås, Åse (2008). *Kasusbortfallet i mellomnorsk: Ein komparativ studie av proprialt og appellativisk materiale* (Doktoravhandling). Universitetet i Oslo.

Aasen, Ivar. (1864). *Norsk grammatik*. Christiania: P. T. MallingsForlagsboghandel.

Appendiks

Navn som er valgt for granskinga etter krav under kapittel 5.2.

Navnene er registrert i det følgende formatet, med uttale, bestemthetsstatus og objektnummer:

stedsnavn	uttale	bestemthetsstatus	objektnummer
-----------	--------	-------------------	--------------

Med objektnummer kan man finne fram til tilsvarende stedsnavn i stedsnavndatabasen *Hordanamn*. Flere navneobjekt har et og samme stedsnavn. Med objektnummer kan man skille det ene navneobjektet fra det andre, når begge objektene har samme stedsnavn.

I noen tilfeller har et og samme navn flere aktuelle uttaler:

stedsnavn	uttale 1	bestemthetsstatus	objektnummer
	uttale 2	bestemthetsstatus	

Da teller alle uttalene hver for seg.

Navnegrupper er ordnet alfabetisk. *Brott-*, *goml-*, *kold-*, *long-*, *svort-* er framstilt straks etter *brott-*, *goml-*, *kold-*, *long-* og *svort-* henholdsvis. Først er fast sammensatte navn oppført, så kommer løst sammensatte navn. Navn som er ekskludert pga. usikker tolkning, unøyaktig uttaleopplysninger og dobbeltregistrering er oppført under hver enkel navnegruppe. Antall navn eller/og antall navn i ubestemt form er registrert i parentes, f.eks.

Bratt (5) – På *bratt-* er det fem aktuelle belegg.

mas. (4) – Fem av de fire beleggene er av hankjønn.

-e- (3, ub: 0) – Det er tre belegg av hankjønn med *e*-bøyning. Ingen belegg står i ubestemt form.

-a- (1, ub: 1) – Det er ett belegg av hankjønn med *a*-bøyning. Ett belegg står i bestemt form.

fem. (1) – Ett av de seks beleggene er av hunkjønn.

-a- (1, ub: 0) – Det er ett belegg av hunkjønn med *a*-bøyning. Det er ingen belegg i ubestemt form.

-e- (0) – Det er ingen belegg av hunkjønn med *e*-bøyning.

-ù- (0) – Det er ingen belegg av hunkjønn med *ù*-bøyning.

Navn i fast sammensetning (504)

Bratt- (5)

mas. (4)

-e- (3, ub: 0)

Brattebakkjen	brat`tebaKKen	b	Indrals0037
Brattestigjen	brat`testi:en	b	Agasoer0222 ⁴⁷
Bratteteigjen	brat`tetaien	b	AU058540100

-a- (1, ub: 1)

Brattasteg	brat`tastê:g	ub	MaageVE0045
------------	--------------	----	-------------

fem. (1)

-a- (1, ub: 0)

Brattabrekko	brat`tabrèkko	b	AT054510096
--------------	---------------	---	-------------

-e- (0)

-ù- (0)

Brott- (2)

mas. (0)

fem. (2)

-e- (1, ub: 0)

Brottebrekko	brat`tebrèkko	b	Haasete0413
--------------	---------------	---	-------------

-ù- (1, ub: 0)

Brottegòto ⁴⁸	brat`tUgå:to	b	AT054510042
--------------------------	--------------	---	-------------

NB: *Brattestitt* /brat`testêtt/ (EspeAUS0301) og *Brattatekjet* /brat`tatê:Ke/ (KraakVE0434) er ekskludert fordi *-stitt* og *-tekjet* ikke er sikkert tolket. *-et* /e/ i det sistnevnte navnet antas å være bestemt artikkel for intekjønnsord i entall. I så fall vil *Brattatekjet* ikke være aktuelt for granskinga.

Brei- (7)

⁴⁷ En og samme Brattestigjen er også registrert under Agasoer0285, dvs. dobbeltregistrering. *Brattestigjen* (Agasoer0285) er ekskludert.

⁴⁸ Navneobjektet heter også *Brottegòtena* /brat`tUgå:tUna/.

mas. (5)

-e- (4, ub: 0)

Breibakkjen	brai`ebaKKen	b	AT054510231
Breierinden	brai`erInden	b	Utnesda0482
Breieteigjen	brai`etaien	b	TronesV0149
Breiabakkjen ⁴⁹	brai`ebaKKen	b	AT054520025

-a- (1, ub: 0)

Breiabakkjen ⁵⁰	brai`abaKKen	b	AT054520025
----------------------------	--------------	---	-------------

fem. (2)

-a- (2, ub 2)

Breiasjør	brai`askå:r	ub	Aganord0393
Breiasjør	brai`askå:r	ub	AT054520003

-e- (0)

-ù- (0)

Djup- (14)**mas. (8)**

-e- (3, ub: 1)

Djupedal	ju:`peda:l	ub	RogdoVE0211
Djupedalen	ju:`peda:len	b	AT056540360
Djupedalen	ju:`peda:len	b	VelureV0416

-a- (5, ub: 3)

Djupabekk	ju:`pabèkk	ub	TronesU0009
Djupadal	ju:`pada:l	ub	Haasete0001
Djupadal	ju:`pada:l	ub	Kyrkjef0004
	ju:`pada:len	b	
Djupadalen	ju:`pada:len	b	Aakrene0039

fem. (6)

-a- (1, ub: 0)

Djupaskredo	ju:`paskrê:o	b	AT055B10015
-------------	--------------	---	-------------

-e- (4, ub: 4)

Djupestød	ju:`pestå:	ub	AS057540737
Djupevik	ju:`pevi:k	ub	AT057540013
Djupevik	ju:`pevi:k	ub	Fresvik0013
Djupevik	ju:`pevi:k	ub	Kvammen0039

⁴⁹ Navneobjekter har to uttaler/navneformer. Se straks under hankjønnsnavn på *breia-*.

⁵⁰ Se fotnote 49.

-ù- (1, ub: 1)

Djupevik	ju:ˈpUvi:k	ub	AT054B30002
----------	------------	----	-------------

Fagr- (5)

mas. (5)

-e- (0)

-a- (5, ub: 4)

Fagradal	fa:g`rada:l	ub	AU057530131
Fagradal	fa:g`rada:l	ub	Grimsnu0082
Fagraflòt	fa:g`raflå:t	ub	BleieVS0063
Fagraflòt	fa:g`raflå:t	ub	KraakVE0074 ⁵¹
Fagraflòten	fa:g`raflå:ten	b	BleieVS0480

fem. (0)

Flat- (6)

mas. (5)

-e- (4, ub: 1)

Flatestein	fla:`testain	ub	AT056520004
Flatevegjen	fla:`tevaien	b	TronesV0079
Flatevegjen	fla:`tevaien	b	TronesV0466
Flatekvaolen	fla:`tekvaolen	b	EspeAUS0125

-a- (1, ub: 1)

Flatastein	fla:`tastain	ub	AT056A30032
------------	--------------	----	-------------

fem. (1)

-a- (1, ub: 1)

Flataskòr	fla:`taskå:r	ub	AT054510428
-----------	--------------	----	-------------

-e- (0)

-ù- (0)

Gaml- (39)

mas. (23)

-e- (23, ub: 3)

⁵¹ En og samme Fagraflòt er også under KraakVE0096, KraakVE0108, dvs. dobbeltregistrering. De to er derfor ekskludert.

Gamlebranden ⁵²	gam`lebranden	b	AU055510022
Gamlebødnen	gam`lebø:dnen	b	AS057540018
Gamlefloren	gam`leflo:ren	b	AT055530260
Gamlefloren	gam`leflo:ren ⁵³	b	AT056540445
Gamlefloren	gam`leflo:ren	b	AT056N30194
Gamlefloren	gam`leflo:ren	b	AU057510177
Gamlefloren	gam`leflo:ren	b	BleieVS0415
Gamlefloren	gam`leflo:ren	b	TronesV0098
Gamlegarden	gam`lega:ren	b	AT055V10034
Gamlegarden	gam`lega:ren	b	AU057510047
Gamlegarden	gam`lega:ren	b	Fresvik0102
Gamlegarden	gam`lega:ren	b	VelureV0031
Gamlekaien	gam`leka:ien	b	Ytreals0503
Gamlestøl	gam`lestø:l	ub	AS056S20007
Gamlestøl	gam`lestø:l	ub	AT053530163
Gamlestøl	gam`lestø:l	ub	TronesV0270
Gamlestølen	gam`lestø:len	b	Fossdal0056
Gamlestølen	gam`lestø:len	b	Grafjel0033
Gamlevegjen	gam`leva:ien	b	AT055A10270
Gamlevegjen	gam`leva:ien	b	AU057510239 ⁵⁴
Gamlevegjen	gam`levè:jen	b	Djoenno0134
Gamlevegjen	gam`leva:ien	b	Hovland0315
Gamlevegjen	gam`leva:ien	b	Ytreals0160 ⁵⁵

-a- (0)

fem. (16)

-a- (16, ub: 0)

Gamlabruè	gam`labru:è	b	AU057510261
Gamlabuè	gam`labu:è	b	Djoenno0110
Gamlaløo	gam`lalø:o	b	AT055530043
Gamlaløo	gam`lalø:o ⁵⁶	b	AU058540070
Gamlaløo ⁵⁷	gam`lalø:o	b	Fresvik0158
Gamlaløo	gam`lalø:o	b	TronesV0405
Gamlasagjè	gam`lasa:jè	b	AT055520060
Gamlasagjè	gam`lasa:jè	b	AU058540125

⁵² Navneobjektet heter også *Branden* /bran`den/ og *Brandteigjen* /brann`taien/ (tonem 1 er reell her, Trones 2021 p.m.).

⁵³ /gam`lefloren/ er registrert. Kvantitetsmarkeringa til rotvokalen i sisteleddet er glemt (Trones 2021 p.m.).

⁵⁴ En og samme Gamlevegjen er registrert også under AU057530046, dvs. dobbeltregistrering. *Gamlevegjen* (AU057530046) er derfor ekskludert.

⁵⁵ En og samme Gamlevegjen er registrert også under Ytreals0217, dvs. dobbeltregistrering. *Gamlevegjen* (Ytreals0217) er derfor ekskludert.

⁵⁶ /gam`laløo/ er registrert. Kvantitetsmarkeringa til rotvokalen i sisteleddet er glemt (Trones 2021 p.m.).

⁵⁷ Navneobjektet heter også *Øvstaløo* /øfs`talø:o/. Dette er et aktuelt navn og er registrert under *øvst*-gruppa (fast sms.).

Gamlasmidjo	gam`lasmIGGo	b	AT056A30187
Gamlastòdè	gam`lastå:è	b	Djoenno0146
Gamlastòvo	gam`lastå:vo	b	AT055A10266
Gamlastòvo	gam`lastå:vo	b	KraakVE0283
Gamlastòvo	gam`lastå:vo	b	Loteull0313
Gamlastòvo ⁵⁸	gam`lastå:vo	b	AT056N30439
Gamlatuftè	gam`latUftè	b	AT055A10139
Gamlatuftè	gam`latUftè	b	Kyrkjef0605

-e- (0)

-ù- (0)

Goml- (2)

mas. (0)

fem. (2)

-a- (0)

-e- (2, ub: 0)

Gomleløo	gãm`lelø:o	b	AS057540012
Gòmleslaotto	gãm`leslaotto	b	EspeAUS0432

-ù- (0)

Grøn- (2)

mas. (1)

-e- (0)

-a- (1, ub: 1)

Grønasteg	grø: `nastê:g	ub	AT055530153
-----------	---------------	----	-------------

fem. (1)

-a- (0)

-e- (1, ub: 0)

Grønevikjè	grø: `nevi:Kè	b	Kyrkjef0302
------------	---------------	---	-------------

-ù- (0)

Høg- (2)

mas. (2)

⁵⁸ Navneobjektet heter også *Rannveigstòvo* /rann`vaistå:vo/.

-e- (2, ub: 0)

Høggjemuren	hø: `jemu:ren	b	TronesV0474
Høggjebrakjen	hø: `jebra:Ken	b	Skjelvi0197

-a- (0)

fem. (0)

NB: *Høgaskin* /hø: `gasjê:n/ (Ytreals0375) er ekskludert pga. usikker tolkning av *skin*. -*skin* kan ha med solskinn å gjøre, f.eks. at sola skinner lenge der eller at det kommer et sterkere gjenskin av sola derfra (Trones 2021 p.m.). I så fall vil navnet ikke være aktuelt for granskinga.

Idl- (10)

mas. (7)

-e- (6, ub: 1)

Idlestigjen	i:d `lesti:en	b	Aganord0355
Idlestigjen	i:d `lesti:en	b	AS053A20227
Idlestigjen	i:d `lesti:en	b	AT055520099
Idleteigjen	i:d `letaien	b	Ytreals0336
Idleveg	i:d `levè:g	ub	Kyrkjef0060
Idlevegjen	i:d `levaien	b	AU057530059

-a- (1, ub: 1)

Idlasteg	i:d `lastê:g	ub	MaageVE0036
----------	--------------	----	-------------

fem. (3)

-a- (0)

-e- (3, ub: 3)

Idlebrekke	i:d `lebrêkke	ub	Ytreals0053
Idlegjel	id `lejê:l	ub	MaageVE0068
Idleskør	i:d `leskå:r	ub	Hovland0036

-ù- (0)

NB: *Idlapal* /i:dl`a:pal /, /idl`a:pal/ (EspeAUS0187) er ekskludert pga. usikker tolkning av -*pal*.

Indr- (1)

mas. (1)

-e- (1, ub: 0)

Indrebøen	Ind `rebø:en	b	AS053A40013
-----------	--------------	---	-------------

-a- (0)

Hunkjønnsnavn med adjektiv i komparativ er ikke undersøkt, se 5.2.2 (d-kriteriet).

Inst- (13)**mas. (9)***-e-* (9, ub: 0)

Instebotnen	i:ns`tebåtnen	b	Ravnabg0614
Instedalen	i:ns`teda:len	b	BleieVS0215
Instegarden	i:ns`tega:ren	b	AT055530438
Insteteigjen	i:ns`tetaien	b	AS053A40297
Insteteigjen	i:ns`tetaien	b	AT053530053
Insteteigjen	i:ns`tetaien	b	AT055A10233
Insteteigjen	i:ns`tetaien	b	Djoenno0064
Insteteigjen	i:ns`tetaien	b	Indrals0381
Insteteigjen	i:ns`tetaien	b	RogdoVE0012

-a- (0)**fem. (4)***-a-* (4, ub: 0)

Instalø ⁵⁹	i:ns`talø:o	b	Fresvik0157
Instareino	i:ns`taraino	b	AS053A40269
Instatveitè	i:ns`tatvaitè	b	Agasoer0539
Instavikjè	i:ns`tavi:Kè	b	Tjoflot0098

-e- (0)*-ù-* (0)**Kald- (2)****mas. (2)***-e-* (2, ub: 1)

Kaldebekk	kal`debèkk	ub	Fossdal0003
Kaldedalen	kal`deda:len	b	BleieVS0414 ⁶⁰

-a- (0)**fem. (0)****Kold- (1)****mas. (0)**

⁵⁹ Navneobjektet heter også *Nedstalø* /nê:s`talø:o/, *Nyalø* /ny:`aløo/. Disse er aktuelle navn og er derfor registret under *nedst*-gruppa (fast sms.) og *ny*-gruppa.

⁶⁰ En og samme Kaldedalen er også registret under BleieVS0564, dvs. dobbeltregistrering. *Kaldedalen* (BleieVS0564) er derfor ekskludert.

fem. (1)*-a-* (0)*-e-* (0)*-ù-* (1, ub: 0)

Koldegjelè	kål`dUjê:lè	b	AT056520008
------------	-------------	---	-------------

Kvit- (3)**mas.** (0)**fem.** (3)*-a-* (0)*-e-* (3, ub: 3)

Kvitekleiv	kvi:`teklaiiv	ub	Skjelvi0056
Kviteskred	kvi:`teskrê:	ub	AT055520067
Kviteskred	kvi:`teskrê:	ub	AU056530024

-ù- (0)***Lang-*** (37)**mas.** (26)*-e-* (23, ub: 0)

Langjebakkjen	laN`jebaKKen	b	Fresvik0142
Langjebakkjen	laN`jebaKKen	b	TronesV0030
Langjebakkjen	laN`jebaKKen	b	Ytrejaa0134
Langjedalen	laN`jeda:len	b	Graskal0006
Langjedalen	laN`jeda:len	b	KraakVE0124
Langjedalen	laN`jeda:len	b	Refjell0176
Langjedalen	laN`jeda:len	b	Skjelvi0182
Langjekjosjen	laN`jeKo:sen	b	AU057510246
Langjeleikjen	laN`jelaiKen	b	TronesV0096
Langjeleikjen	laN`jelaiKen	b	TronesV0136
Langjerinden	laN`jerInden	b	EspeAUS0425
Langjerinden	laN`jerInden	b	Hovland0042
Langjerinden	laN`jerInden	b	Utnesda0483
Langjesteinen	laN`jestainen	b	Skjelvi0115
Langjeteigjen	laN`jetaien	b	AT056540009
Langjeteigjen	laN`jetaien	b	AT056N30177
Langjeteigjen	laN`jetaien	b	AU057520115
Langjeteigjen	laN`jetaien	b	Kyrkjef0005
Langjeteigjen	laN`jetaien	b	Kyrkjef0033
Langjeteigjen	laN`jetaien	b	RogdoVE0147
Langjeteigjen	laN`jetaien	b	Skjelvi0045

Langjevarden	laN`jeva:ren	b	AT054530064
Langjevegjen	laN`jevaien	b	TronesV0389

-a- (3, ub: 2)

Langabakkjen	laN`gabaKKen	b	BleieVS0638 ⁶¹
Langadal	laN`gada:l	ub	Grimsnu0101
Langastein	laN`gastain	ub	AS054V20003

fem. (11)

-a- (11, ub: 2)

Langabryggjo	laN`gabrYGGjo	b	Aakrene0021
Langafjøro	laN`gafjø:ro	b	Djoenno0050
Langagjætlo	laN`gajètlo	b	Hovland0066
Langarøysè	laN`garåisè	b	AT056A30028
Langarøysè	laN`garåisè	b	AU057530216
Langarøysè	laN`garåysè	b	Refjell0114
Langarøysè	laN`garåysè	b	Ytrejaa0383
Langaskørè	laN`gaskå:rè	b	Djoenno0144
	laN`gaskå:r ⁶²	ub	
Langaskørè	laN`gaskå:rè	b	MaageVE0355
Langasvò	laN`gasvå:	ub	Tjoflot0101

-e- (0)

-ù- (0)

NB: *Langades* /laN`gadê:s/ (AS053A20079) er ekskludert pga. noe usikker tolkning av *des*.

-*des* kan vise muligens til *dis* n. i betydning av «det å disa» «puslearbeid» (Norsk Ordbok 1: 1454). Ifølge merknaden om navnet er *Langades* en «grunn slåttemark mellom bergsnakkar, nedanfor Utetun. Jf. Des like ved» (HDN). Det er tenkelig at det gikk langsomt å slå graset på teigen (Trones 2021 p.m.). Hvis det er *dis* n. som ligger til grunn, vil *Langades* være et intetkjønnsnavn og derfor uaktuelt for denne granskinga.

Long- (14)

mas. (0)

fem. (14)

-a- (0)

-e- (6, ub: 6)

Longemyr	lån`gemy:r	ub	Kyrkjef0724
Longeskør	lån`geskå:r	ub	AS053A40079

⁶¹ En og samme Langabakkjen er også registrert under BleieVS0871, dvs. dobbeltregistrering. Derfor er *Langabakkjen* (BleieVS0871) ekskludert.

⁶² /lan`gaskå:r(è)/ er registrert hvor /n/ er feil (Trones 2021 p.m.). Jeg har rettet feilen.

Longeskòr	lån` geskå:r	ub	AS057540731
Longeskòr	lån` geskå:r	ub	AT055B10027
Longeskòr	lån` geskå:r	ub	EspeAUS0333
Longeskòr	lån` geskå:r	ub	Tjukkap0004

-ù- (8, ub: 7)

Longebrekk	lån` gUbrèkk	ub	Grimsnu0001 ⁶³
Longeskòr	lån` gUskå:r	ub	VelureV0148
Longeskòr	lån` gUskå:r	ub	Ytrejaa0133
Longetjødn ⁶⁴	lån` gUKødn	ub	KraakVE0280
Longereino	lån` gUraino	b	AU057510002
Longeskòr	lån` gUskå:r	ub	Aganord0333
Longeskòr	lån` gUskå:r	ub	AT053510207
Longeskòr	lån` gUskå:r	ub	AT055530215 ⁶⁵

Litl- (5)

mas. (3)

-e- (0)

-a- (3, ub: 3)

Litlabekk	lit` labèkk	ub	AT054510061
Litlateig	lit` lataig	ub	EikhamV0025
Litlateig	lit` lataig	ub	EikhamV0302

fem. (2)

-a- (0)

-e- (2, ub: 0)

Litleliè	lit` teli:è	b	AU056530007
Litleløo	lit` lelø:o	b	Ytreats0376

-ù- (0)

NB: *Litlegro* /lit` legro:/ (Haasete0409) er ekskludert pga. usikker tolkning av *-gro*. *-gro* kan vise til verb å gro «vekse, spire» eller «ungt vårgras» (Norsk Ordbok 4: 822; Trones 2021 p.m.).

Ljos- (1)

mas. (0)

⁶³ Det er godt mulig at *Longebrekk* (Grimsnu0001) og *Longebrekk* (Grimsnu0014) viser til samme navneobjekt, selv om merknadene viser at det førstnevnte er en lang, bratt brekke og det sistnevnte er en skredlaup. Dette kommer av at informantene hadde litt forskjellige oppfatning av samme navneobjekt (Trones 2021 p.m.).

⁶⁴ Navneobjektet heter også *Rogdatjørn* /råg` daKødn/.

⁶⁵ En og samme Longeskòr er også registrert under AT055530316, dvs. dobbeltregistrering. *Longeskòr* (AT055530316) er derfor ekskludert.

fem. (1)

-a- (0)

-e- (1, ub: 1)

Ljosetjødn	ljo:˘seKødn	ub	Agasoer0016
------------	-------------	----	-------------

-ù- (0)

Myrk- (1)**mas.** (0)**fem.** (1)

-a- (0)

-e- (1, ub: 1)

Myrkjekleiv	myr`Keklaiv	ub	AS053A40474
-------------	-------------	----	-------------

-ù- (0)

Nedr- (7)**mas.** (7)

-e- (6, ub: 0)

Nedrebakkjen	nê:˘rebaKKen	b	Hovland0300
Nedrebotnen	nê:˘rebåtnen	b	VelureV0589
Nedrebøen	nê:˘rebø:en	b	AT055530449
Nedremodnen	nê:˘remo:dnen	b	AT056540146
Nedreigjen	nê:˘retaien ⁶⁶	b	AT054510019
Nedrevegjen	nê:˘revaien	b	Ytrejaa0037

-a- (1, ub: 0)

Nedrastølen	nê:˘rastø:len	b	Grafjel0029
-------------	---------------	---	-------------

Hunkjønnsnavn med adjektiv i komparativ er ikke undersøkt, se 5.2.2 (d-kriteriet).

NB: *Nedrefljoto* /nê:˘rèfljo:˘to/ (AT053530361) er ekskludert pga. uviss tolkning av *-fljoto*.

-fljoto viser til fljote f., jf. sg. ub. /fljo:˘ta/, b. /fljo:˘to/; pl. ub. /fljo:˘tùr/, b. /fljo:˘tùna/, sms.

/fljo:˘tù-/ (Helleland 1970: 66). Hvis dette stemmer, vil navnet ikke være aktuelt for

granskinga mi, siden det vil være et hunkjønnsnavn sammensatt med adjektiv i komparativ.

⁶⁶ Med navneobjektet er også /nê:s˘te taien/ registrert. Det mangler markering av trykk og tonem ved sisteleddet. Det burde ha vært registrert /nê:s˘te tai'en/ (Trones 2021 p.m.). Dette er et aktuelt navn og er registrert under *nedst*-gruppa (løs sms.).

Nedst- (16)**mas.** (8)

-e- (8, ub: 0)

Nedstebødnen	nê:s`tebø:dnen	b	Agasoer0194
Nedstebøen	nIs`tebø:en	b	Kyrkjef0183
Nedsteflaten	nê:s`tefla:ten	b	Grimsn0015
Nedstegarden	nê:s`tega:ren	b	AS053A40489
Nedstegarden	nê:s`tega:ren	b	AT056A30088
Nedstegarden	nê:s`tega:ren	b	BleieVS0132
Nedstegarden	nê:s`tega:ren	b	Hovland0308
Nedstegarden	nê:s`tega:ren	b	KraakVE0077

NB: *Nedstegarden* /nê:s`tega:ren/ (Agasoer0243) er ekskludert, siden det er usikkert om navnet er i fast eller løs sammensetning pga. markeringa for tonem og trykk ved sisteledet.

-a- (0)

fem. (8)

-a- (6, ub: 0)

Nedstaløo ⁶⁷	nê:s`talø:o	b	Fresvik0157
Nedstaløo	nê:s`talø:o	b	Aganord0610
Nedstaløo	nê:s`talø:o	b	TronesV0006
Nedstaløo	nê:s`talø:o	b	TronesV0082
Nedstaskorvè	nê:s`taskårvè	b	BleieVS0111
Nedstaslaotto	nê:s`taslaotto	b	BleieVS0837

NB: *Nedstaslaotto* /nê:s`taslaot`to/ (AS053A40504) er utelukket, siden det ikke er sikkert om navnet er løs eller sammensatt pga. markeringa for tonem og trykk på sisteledet. Trones er litt usikker her, så jeg ekskluderer navnet for sikkerhets skyld.

-e- (2, ub: 2)

Nedsteskor	nê:s`teskå:r	ub	AS053A20084
	nIs`teskå:r	ub	

-ù- (0)

Ny- (49)**mas.** (37)

-e- (30, ub: 0)

Nyegarden	ny:`ega:ren	b	Agasoer0263
Nyegarden	ny:`ega:ren	b	AT054510218
Nyegarden	ny:`ega:ren	b	AT055530079
Nyegarden	ny:`ega:ren	b	AT056A30046
Nyegarden	ny:`ega:ren	b	AU057510073
Nyegarden	ny:`ega:ren	b	BleieVS0161

⁶⁷ Se fotnote 59.

Nyegarden	ny: `ega:ren	b	BleieVS0435
Nyegarden	ny: `ega:ren	b	Hovland0317
Nyegarden	ny: `ega:ren	b	Indrals0019
Nyegarden	ny: `ega:ren	b	KraakVE0333
Nyegarden	ny: `ega:ren	b	Tjoflot0106
Nyegarden	ny: `ega:ren	b	VelureV0034
Nyegarden	ny: `ega:ren	b	Ytreals0015
Nyegarden ⁶⁸	ny: `ega:ren	b	Ytreals0016
Nyeslaotten	ny: `eslaotten	b	AT054510267
Nyeslaotten	ny: `eslaotten	b	AT054510385
Nyeslaotten	ny: `eslaotten	b	AT054530104
Nyeslaotten	ny: `eslaotten ⁶⁹	b	AT054530107
Nyeslaotten	ny: `eslaotten	b	AT056N30545
Nyeslaotten	ny: `eslaotten	b	AT056N30578
Nyeslaotten	ny: `eslaotten	b	AT056N30613
Nyeslaotten	ny: `eslaotten	b	BleieVS0579
Nyeteigjen	ny: `etaien	b	AT056A30114
Nyeteigjen	ny: `etaien	b	AT056A30215
Nyevegjen	ny: `evè:jen	b	AS057540036
Nyevegjen	ny: `evè:jen	b	AS057540404 ⁷⁰
Nyevegjen	ny: `evè:jen	b	Djoenno0135
Nyevegjen	ny: `evaien	b	Fresvik0066
Nyevegjen	ny: `evaien	b	RogdoVE0159
Nyevegjen	ny: `evaien	b	TronesV0401

-a- (7, ub: 7)

Nyabø	ny: `abø:	ub	Loteull0067
Nyabø	ny: `abø:	ub	Refjell0158
Nyabø	ny: `abø:	ub	Tjoflot0046
Nyastøl	ny: `astø:l	ub	AT053510122
Nyastøl	ny: `astø:l	ub	AT055541001
Nyastøl	ny: `astø:l	ub	AU055510073
Nyaveg	ny: `avè:g	ub	Ytreals0132

NB: *Nyebranden* /ny: `e bran´den/ (AU055510028) er ekskludert. Uttalen viser at dette er ei løs sammensetning, men skriftmåten er fast sammensatt. Ut fra svaret jeg har fått fra Trones (2021 p.m.) er det ikke helt sikkert om sammensetninga her er fast eller løs, derfor utelukker jeg navnet for sikkerhets skyld.

fem. (12)

-a- (12, ub: 0)

⁶⁸ Navneobjektet heter også *Gardshydna* /ga:rs´hydna/.

⁶⁹ /ny`eslaotten/ er registrert hvor /y/ er feil (Trones 2021 p.m.). Jeg har rettet opp feilen.

⁷⁰ En og samme Nyevegjen er også registrert under AS057540458, dvs. dobbeltregistrering. *Nyevegjen* (AS057540458) er derfor ekskludert.

Nyafedlo	ny: `afèdlo	b	Ytreals0511
Nyabruè	ny: `abru:è	b	AU057510262
Nyabryggjo	ny: `abrYGGjo	b	AT056A30108
Nyaløo	ny: `alø:o	b	AT056A30010
Nyaløo	ny: `alø:o	b	AU057520087
Nyaløo ⁷¹	ny: `aløo	b	Fresvik0157
Nyarøysè	ny: `aråysè	b	KraakVE0340
Nyaskredo	ny: `askrê:o	b	AT056520024
Nyaskredo	ny: `askrê:o	b	Ytrejaa0372
Nyaslaotto	ny: `aslaotto	b	AS053A40561
Nyaslaotto	ny: `aslaotto	b	EspeAUS0317
Nyastòvo	ny: `astå:vo	b	AS053A20334

NB: *Nyaskredo* /ny: `askrê:o/ (AT056520024) er ekskludert, siden det er usikkert om navnet er i fast eller løs sammensetning pga. markeringa for tonem og trykk ved sisteledet.

-e- (0)

-ù- (0)

Raud- (8)

mas. (6)

-e- (6, ub: 1)

Raudestegjen	rèu`estê:jen	b	SamlenU0315
Raudesteinen	rèu`estainen	b	AT055A10188
Raudesteinen	rèu`estain	ub	AT056540041
	rèu`estainen	b	
Raudesteinen	rèu`estainen	b	BleieVS0098
Raudestøkkjen	rèu`estøKKen	b	MaageVE0387

-a- (0)

fem. (2)

-a- (2, ub: 0)

Raudaløo	rèu`alø:o	b	AS057540465
Raudarøysè	rèu`aråisè	b	AT055A10197

-e- (0)

-ù- (0)

Rund- (3)

mas. (3)

-e- (2, ub: 0)

Rundenuten	rUn`denu:ten	b	AU056540007
------------	--------------	---	-------------

⁷¹ Se fotnote 59.

Rundenuten	rUn`denu:ten	b	VelureV0588
------------	--------------	---	-------------

-a- (1, ub: 1)

Rundastein	rUn`dastain	ub	RogdoVE0126
------------	-------------	----	-------------

fem. (0)

Skarp- (6)

mas. (4)

-e- (2, ub: 0)

Skarpebakkjen	skar`pebaKKen	b	AT053510357
Skarpeteigjen	skar`petaiien	b	EspeAUS0220

NB: *Skarpefjordingjen* /skarpefjØ:rINjen [skarp-?]/ (AU058540072) er utelukket, siden det ikke er sikkert om adjektivet har bøyning eller ikke.

-a- (1, ub: 0)

Skarpagarden	skar`paga:ren	b	VelureV0436
--------------	---------------	---	-------------

-ù- (1, ub: 0)

Skarperinden	skar`pUrInden	b	AT054510064
--------------	---------------	---	-------------

fem. (2)

-a- (2, ub: 0)

Skarpabrekko	skar`pabrèkko	b	Loteull0065
Skarpaleiro	skar`palairo	b	Loteull0159

-e- (0)

-ù- (0)

Slett- (1)

mas. (1)

-e- (1, ub: 1)

Slettevodl ⁷²	slèt`tevådl	ub	Ytreals0023
--------------------------	-------------	----	-------------

-a- (0)

fem. (0)

Stor- (110)

mas. (55)

-e- (54, ub: 8)

⁷² Navneobjektet heter også *Inpao Muren* /i:n`pao mu:´ren/ (preposisjonsnavn).

Storebakkjen	sto:`rebaKKen	b	AS053A40450 ⁷³
Storebakkjen	sto:`rebaKKen	b	EspeAUS0169
Storebekk	sto:`rebèkk	ub	AS053A40359
Storebekkjjen	sto:`rebèKKen	b	Skjelvi0036
Storebekkjjen ⁷⁴	sto:`rebèKKen	b	Agasoer0033
Storebekkjjen ⁷⁵	sto:`rebèKKen	b	Agasoer0491
Storebotnen	sto:`rebåtnen	b	Skjelvi0147
Storedalen	sto:`reda:len	b	Fossdal0040
Storedalen	sto:`reda:len	b	Loteull0200
Storedalen	sto:`reda:len	b	Skjelvi0140
Storedalen	sto:`reda:len	b	Utnesda0095
Storefløten	sto:`reflå:ten	b	AT054510023
Storefløten	sto:`reflå:ten	b	AT054510341
Storefløten	sto:`reflå:ten	b	Fossdal0046
Storefossen	sto:`refåssen	b	MaageVE0180
Storegarden	sto:`rega:ren	b	KraakVE0018
Storegarden	sto:`rega:ren	b	Tjoflot0062
Storegarden	sto:`rega:ren	b	Ytrejaa0349
Storeknubben	sto:`reknUbben	b	Djoenno0140
Storekvelven	sto:`rekvèlven	b	RogdoVE0255
Storemuren	sto:`remu:ren	b	AT056N30705
Storemuren	sto:`remu:ren	b	TronesU0014
Storenakkjen	sto:`renaKKen	b	AS057540716
Størenuten	sto:`renu:ten	b	Ytreals0197
Størenuten ⁷⁶	sto:`renu:ten	b	Tjoflot0178
Storerinden	sto:`rerInden	b	Aganord0436
Storerinden	sto:`rerInden	b	Fresvik0193
Storerinden	sto:`rerInden	b	GjertVE0150
Storerymben	sto:`rerümben	b	Kyrkjef0504
Storestein	sto:`restain	ub	AT054510414
Storestein	sto:`restain	ub	AT055530207
Storestein	sto:`restain	ub	AT055530314
Storestein	sto:`restain	ub	AT056A30076
Storestein	sto:`restain	ub	BleieVS0679
Storestein	sto:`restain	ub	Fresvik0145
Storestein	sto:`restain	ub	Grimsnu0002
Storesteinen	sto:`restainen	b	Agasoer0145
Storesteinen	sto:`restainen	b	AT055A10006
Storesteinen	sto:`restainen	b	AT055A10030
Storesteinen	sto:`restainen	b	AT056A30221
Storesteinen	sto:`restainen	b	AU057510018

⁷³ En og samme Storebakkjen er også registrert under AS053A40496, dvs. dobbeltregistrering. *Storebakkjen* (AS053A40496) er derfor ekskludert.

⁷⁴ Navneobjektet heter også *Kvednhusbekkjjen* /kvèd`u:sbèKKen/, *Mylnebekkjjen* /mYI`nUbèKKen/.

⁷⁵ Navneobjektet heter også *Skredbekkjjen* /skrê:`bèKKen/.

⁷⁶ Navneobjektet kalles også *Nuten* /nu:`ten/.

Storesteinen	sto:`restainen	b	Beggevi0545
Storesteinen	sto:`restainen	b	BleieVS0454
Storesteinen	sto:`restainen	b	EspeAUS0569
Storesteinen	sto:`restainen	b	Fresvik0015
Storesteinen	sto:`restainen	b	Hovland0297
Storesteinen	sto:`restainen	b	Indrals0027
Storesteinen	sto:`restainen	b	Indrals0371
Storesteinen	sto:`restainen	b	MaageVE0372
Storesteinen	sto:`restainen	b	RogdoVE0096
Storesteinen	sto:`restainen	b	Tjoflot0088
Storesteinen	sto:`restainen	b	Ytkvalv0427
Storesteinen	sto:`restainen	b	Ytreals0221
Storevegjen	sto:`revè:jen	b	Tjukkap0704

-a- (1, ub:1)

Storastein	sto:`rastain	ub	AS053A40243
------------	--------------	----	-------------

NB: 1) *Storestein* (EikhamV0312) er ekskludert, siden uttalen ikke er registrert.

2) *Storedetten* /sto:`redèttèn/ (EikhamV0144) er ekskludert. Stedet kalles også *Store Dettefossen* /sto:`re dèt`tefåssen/. Det er usikkert om *-detten* i *Storedetten* viser til *dett* m. «(mengd av) noko som har dett / har dotte ned», som er kjent i målføret i Ullensvang, eller ei forkortet form av *Dettefossen* (Trones 2021 p.m.). *Dette-* i *Dettefossen* kan vise til verb *å detta* «falle, ramle» (Helleland 2021 p.m.). I så fall kan *-detten* være substantivering av verbet *detta* og være av hankjønn pga. suffikset *-en.*, dvs. et aktuelt navn for granskinga.

fem. (55)

-a- (45, ub: 2)

Storabjørkjè	sto:`rabjørKè	b	AT055530235
Storabjørkjè	sto:`rabjørKè	b	AT055530257
Storabjørkjè	sto:`rabjørKè	b	AT056A30130
Storabjørkjè	sto:`rabjørKè	b	Ytrejaa0368
Storabrekko	sto:`rabrèkko	b	AT054530037
Storabrekko	sto:`rabrèkko	b	Loteull0218
Storabryggjo	sto:`rabrYGGjo	b	Loteull0650
Storademmo	sto:`radèmmo	b	Utnesda0099
Storaf lunè	sto:`raflu:è	b	AT057530104
	sto:`raflu:nè	b	
Storafùro	sto:`rafU:ro	b	AU056530066
Storafùro	sto:`rafU:ro	b	Ytreals0188
Storagjelè	sto:`rajê:lè	b	AT056540063 ⁷⁷
Storagranè	sto:`ragra:nè	b	AT057530127

⁷⁷ En og samme Storagjelè er også registrert under AT056540126. *Storagjelè* (AT056540126) er derfor ekskludert.

Storakjeldo	sto:`raKèldo	b	AT055A10194
Storakjeldo	sto:`raKèldo	b	AT056A30154
Storakjeldo	sto:`raKèldo	b	AT057530390
Storali	sto:`rali:	ub	VelureV0106
	sto:`rali:è	b	
Storamyrè	sto:`ramy:rè	b	AT055V10031
Storamyrè	sto:`ramy:rè	b	Skjelvi0138
Storanipo	sto:`rani:po	b	Ravnabg0113
Storarenno	sto:`rarènno	b	Ytrejaa0064
Storarøys	sto:`raråys	ub	VelureV0311
Storarøysè	sto:`raråysè	b	AS057540529
Storarøysè	sto:`raråysè	b	AT054510135
Storarøysè	sto:`raråysè	b	AT055530031
Storarøysè	sto:`raråysè	b	AT055530255
Storarøysè	sto:`raråisè	b	AT056540408
Storarøysè	sto:`raråisè	b	AT056A30204
Storarøysè	sto:`raråysè	b	AT056N30214
Storarøysè	sto:`raråysè	b	AT056N30379
Storarøysè	sto:`raråysè	b	AT056N30672
Storarøysè	sto:`raråysè	b	BleieVS0436
Storarøysè	sto:`raråysè	b	Fresvik0057
Storarøysè	sto:`raråysè	b	KraakVE0440
Storarøysè	sto:`raråysè	b	MaageVE0248
Storaskòrè	sto:`raskå:rè	b	AU055510061
Storaskòrè	sto:`raskå:rè	b	Djoenno0160
Storaskredo	sto:`raskrê:o	b	EspeAUS0448
Storastytto	sto:`rastYtto	b	AS053A20475
Storasveo	sto:`rasvê:o	b	TronesV0219
Storatorvo	sto:`ratårvo	b	AT055520100
Storatveitè	sto:`ratvaitè	b	Grimsnu0053
Storavorrè	sto:`ravårre	b	Agasoer0255

-e- (6, ub: 6)

Storebjørk	sto:`rebjørk	ub	MaageVE0247
Storegjel	sto:`rejê:l	ub	Tjoflot0125
Storemyr	sto:`remy:r	ub	AS057540099
Storemyr	sto:`remy:r	ub	AU056540002
Storemyr	sto:`remy:r	ub	AU058540047
Storesvò	sto:`resvå:	ub	Haasete0423

-ù- (4, ub: 2)

Storeliè ⁷⁸	sto:`rUli:è	b	Agasoer0158
Storeliè ⁷⁹	sto:`rUli:è	b	Agasoer0204
Storerøys	sto:`rUråys	ub	VelureV0419
Storesvò	sto:`rUsvå:	ub	Ytrejaa0362

⁷⁸ Navneobjektet heter også *Liè* /li:è/.

⁷⁹ Navneobjektet heter også *Liè* /li:è/.

NB: 1) Stedsnavnposten med objektsnummeret AT056540437 er ekskludert. Navneobjektet har to navn *Storatjødnè* og *Tjødnè*, men uttalen for det førstnevnte som er aktuelt for granskinga mi, er ikke oppført.

2) *Stora-Grinda* /sto:`ragrIn`da/ (RogdoVE0151) er ekskludert. Det som ligger til grunn i sisteleddet er ikke umiddelbart *grind* f. (tonem 1), men *Grinda* /grIn`da/ (tonem 2, RogdoVE0229). *Grinda* er usikkert tolket. Muligens er *Grinda* ei forkortet form av *grind* f. i genitiv sg. eller flt. av f.eks. **Grindateigen*, jf. *Lunda* for *Lundagarden* (Helleland 2021, p.m.). I så fall vil det være vanskelig å vurdere om navnet er aktuelt for granskinga.

Stygg- (1)

mas. (1)

-e- (1, ub: 0)

Styggjenuten	stYG`Genu:ten	b	VelureV0593
--------------	---------------	---	-------------

-a- (0)

fem. (0)

Svart- (5)

mas. (3)

-e- (3, ub: 1)

Svartefossen	svar`tefåssen	b	AS057540815
Svartenuuten	svar`tenu:ten	b	Grimsnu0087
Svartestein	svar`testain	ub	AT053530178

-a- (0)

fem. (2)

-a- (2, ub: 1)

Svartadokkjè	svar`tadåKKè	b	MaageVE0081
Svartasvò	svar`tasvå:	ub	AU057520065

-e- (0)

-ù- (0)

Svort- (12)

mas. (2)

-e- (1, ub: 1)

Svortestein	svUr`testain	ub	AT055530551
-------------	--------------	----	-------------

-a- (0)

-ù- (1, ub: 1)

Svortebekk ⁸⁰	svUr`tUbèkk	ub	Agasoer0137
--------------------------	-------------	----	-------------

fem. (10)

-a- (0)

-e- (4, ub: 3)

Svortesvò	svor`tesvå:	ub	AT056540483
Svortesvò	svor`tesvå:	ub	AU057520123
Svortesvò	svor`tesvå:	ub	AU057530151
Svortesvòna	svår`tesvo:na	b	Vendone0032

-ù- (6, ub: 6)

Svortescred	svUr`tUskrê:	ub	Agasoer0130
	svå`rtesvå:	ub	
Svortesvò	svUr`tesvå:	ub	AS054A40222
Svortesvò	svUr`tUsvå:	ub	Ytrejaa0332
Svortetjødn	svUr`tUKødn	ub	Agasoer0023
Svortetjødn	svår`tUKødn [svUr`tU-?] ⁸¹	ub	AT053530033

Trong- (1)

mas. (1)

-e- (1, ub: 0)

Trongjedalen	tråN`jeda:len	b	Kyrkjef0104
--------------	---------------	---	-------------

-a- (0)

fem. (0)

Vaot- (8)

mas. (2)

-e- (2, ub: 0)

Vaoteteigjen	vao`tetaien	b	AT056N30176
Vaoteteigjen	vao`tetaien	b	Loteull0516

-a- (0)

fem. (6)

⁸⁰ Navneobjektet heter også *Svortescredbekk* /svUr`tUskrê:bèkk/.

⁸¹ Det er litt usikkert om rotvokalen i førsteleddet er /å/ eller /U/. Usikkerheten har ikke noe med bøyninga å gjøre, derfor er navnet inkludert, i motsetning til *Skarpefjordingjen* ovenfor.

-a- (0)

-e- (2, ub: 2)

Vaotekleiv	vao`teklaiv	ub	AT054510040
Vaotekleiv	vao`teklaiv	ub	Hovland0357

-ù- (4, ub: 4)

Vaotekleiv	vao`tUklaiv	ub	AT053530145
Vaotekleiv	vao`tUklaiv	ub	AT054510265
Vaotekleiv	vao`tUklaiv	ub	AT056540419
Vaotekleiv	vao`tUklaiv	ub	Ytrejaa0225

Ven- (1)

mas. (1)

-e- (1, ub: 1)

Veneflòt	vê:`neflå:t	ub	Ytrejaa0108
----------	-------------	----	-------------

-a- (0)

fem. (0)

Vetl- (64)

mas. (33)

-e- (33, ub: 4)

Vetlestein ⁸²	vèt`lestain	ub	AS053A40242
Vetlebekk	vèt`lebèKK ⁸³	ub	AS053A40463
Vetlebekkjen	vèt`lebèKKen	b	Agasoer0615
Vetlebekkjen	vèt`lebèKKen	b	AS057540475
Vetlebekkjen	vèt`lebèKKen	b	AT055530480 ⁸⁴
Vetlebekkjen	vèt`lebèKKen	b	AT056N30188
Vetlebekkjen	vèt`lebèKKen	b	Djoenno0055
Vetlebekkjen	vèt`lebèKKen	b	Hovland0060
Vetlebekkjen	vèt`lebèKKen	b	Ytreals0356
Vetledalen	vèt`leda:len	b	Ytrejaa0374
Vetleflakkjen	vèt`leflèKKen	b	RogdoVE0144
Vetlefoss	vèt`lefåss	ub	BleieVS0843
Vetlegarden	vèt`lega:ren	b	AS053A20367
Vetlegarden	vèt`lega:ren	b	AT055530576
Vetlegarden	vèt`lega:ren	b	AT056A30045

⁸² *Vetle-Storastein* er også registrert for navneobjektet, men uten uttale.

⁸³ Det står /vèt`lèKK/ i databasen. Dette er en registreringsfeil (Trones 2021 p.m.) og jeg har korrigeret den.

⁸⁴ En og samme *Vetlebekkjen* er også registrert under AT055530602, dvs. dobbeltregistrering. *Vetlebekkjen* (AT055530602) er derfor ekskludert.

Vetlegarden	vèt`lega:ren	b	Beggevi0004
Vetlegarden	vèt`lega:ren	b	Djoenno0039
Vetlegarden	vèt`lega:ren	b	Indrals0014
Vetlegarden	vèt`lega:ren	b	Tjoflot0060
Vetlegarden	vèt`lega:ren	b	TronesV0214
Vetlegarden	vèt`lega:ren	b	Ytrejaa0149
Vetlegarden ⁸⁵	vèt`lega:ren	b	EspeAUS0364
Vetleknubben	vèt`leknUbben	b	Djoenno0141
Vetlemodnen	vèt`lemo:dnen	b	AT055520059
Vetlenakkjen	vèt`lenaKKen	b	AS057540717
Vetlenuten	vèt`lenu:ten	b	Tjoflot0177
Vetlenuten	vèt`lenu:ten	b	Ytreals0190
Vetlerinden	vèt`lerInden	b	Aganord0437
Vetlerinden	vèt`lerInden	b	Fresvik0183
Vetlerymben	vèt`lerümben	b	Kyrkjef0503
Vetlestøl	vet`lestø:l	ub	Agasoer0241
Vetleteigjen	vèt`letaien	b	AT056A30158
Vetleteigjen	vèt`letaien	b	AT056N30308

-a- (0)

fem. (31)

-a- (23, ub: 2)

Vetlabryggjo	vèt`labrYGGJo	b	AS053A40201
Vetlademmo	vèt`ladèmmo	b	Utnesda0098
Vetlaflunè	vèt`laflu:nè	b	AS057540013
	vèt`laflu:è	b	
Vetlafonnè	vèt`lafännè	b	Aganord0419
Vetla-Glyggjing	vèt`laglYGGING	ub	AT055540011
Vetlakjeldo	vèt`laKèldo	b	AT056540468
Vetlaløo	vèt`lalø:o	b	AT055530124
Vetlaløo	vèt`lalø:o	b	Kyrkjef0610
Vetlamyrè	vèt`lamy:rè	b	AT055V10008
Vetlamyrè	vèt`lamy:rè	b	Ytreals0360
Vetlanipo	vèt`lani:po	b	Ravnabg0444
Vetlarøysè	vèt`laråysè	b	AT054510196
Vetlasaoto	vèt`lasaoto	b	AT055530151
Vetlaskòrè	vèt`laskå:r	ub	Indrals0304
	vèt`laskå:rè	b	
Vetlaslaotto	vèt`laslaotto	b	Fresvik0009
Vetlaslaotto	vèt`laslaotto	b	Hovland0016
Vetlastòvo	vèt`lastå:vo	b	AT056N30416
Vetlastytto	vèt`lastYtto	b	AS053A20474
Vetlatjødnè	vèt`laKødnè	b	AT056540068
Vetlatveitè	vèt`latvaitè	b	Grimsnu0052 ⁸⁶

⁸⁵ Navneobjektet heter også *Lambagarden* /lam`baga:ren/.

⁸⁶ En og samme Vetletveitè er også registrert under Grimsnu0060, dvs. dobbeltregistrering. *Vetletveitè* (Grimsnu0060) er derfor ekskludert.

Vetlatveitè	vèt`latvaitè	b	Ytreals0084
-------------	--------------	---	-------------

-e- (5, ub: 2)

Vetlegjelè	vèt`lejê:lè	b	AT056540205
Vetlejordè	vèt`lejo:rè	b	AS057540526
Vetlesvò	vèt`lesvå:	ub	Haasete0650
Vetletveitè	vèt`letvait	ub	AT053530286
Vetlegjelè	vèt`lejê:lè	b	AT056540205

-ù- (3, ub: 3)

Vetleli	vèt`IULi:	ub	AS054V20018
Vetlelø	vèt`IULø:	ub	Aganord0373
Vetlesvò	vèt`IUsvå:	ub	Ytrejaa0358

NB: 1) *Vetla-Grinda* /vèt`lagrIn`da/ (2 ganger, RogdoVE0153, RogdoVE0181) er ekskludert, se *Stora-Grinda* ovenfor for grunnen for ekskluderinga.

2) *Vetlafloko* /vèt`laflo:ko/ (Aganord0585) er ekskludert pga. usikker tolkning av *-floko*. *Floke* m. i betydning av «dott, skyfloke, ullfloke» er registrert av Opedal (1960: 41). *Floke* m. kan også være flatt markstykke (Norsk ordbok 2: 1562). *Floke* er et ukjent ord i målføret, men ut fra betydning og stedsforholdet er det mer sannsynlig at *floke* i den sistnevnte betydninga ligger til grunn i sisteleddet til *Vetlafloko* (Helleland 2021 p.m.; Trones 2021 p.m.). Merknaden om *Vetlafloko* sier at navneobjektet er «ei skòr som går oppover, der var fin slått; jf. Flokaskòr». I så fall vil navnet være i dativ flertall og dermed ikke være aktuelt for granskinga.

3) *Vetlabròto* /vèt`labrå:to/ (AS057540759) er ekskludert, siden det ikke er sikkert om det er bròte f. eler bròt n. som ligger til grunn i sisteleddet (Trones 2021 p.m.). Granskinga inkluderer ikke intetkjønnsnavn.

Ytr- (3)

mas. (3)

-e- (0)

-a- (3, ub: 0)

Ytradalen	Yt`rada:len	b	KraakVE0180 ⁸⁷
Ytrabødnen	Yt`rabø:dnen	b	Loteull0148

⁸⁷ En og samme Ytradalen er også registrert under KraakVE0218, dvs. dobbeltregistrering. *Ytradalen* (KraakVE0218) er derfor ekskludert.

Ytrabødnen ⁸⁸	Yt`rabø:dnen	b	VelureV0009
--------------------------	--------------	---	-------------

Hunkjønnsnavn sammensatt med adjektiv i komparativ er ekskludert.

Ytst- (9)

mas. (5)

-e- (5, ub: 0)

Ytstebekkjen	Ys`tebèKKen	b	Kyrkjef0172
Ytstedalen	Ys`teda:len	b	BleieVS0218
Ytstegarden	Ys`tega:ren	b	AT055530506
Ytsteteigjen	Ys`tetaien	b	Indrals0377
Ytsteteigjen	Ys`tetaien	b	Ytrejaa0110

-a- (0)

fem. (4)

-a- (4, ub: 0)

Ytstafjøre ⁸⁹	Ys`tafjø:ro	b	AT056N30206
Ytstareino	Ys`taraino	b	AS053A40271
Ytstatveitè	Ys`tatvaitè	b	Grimsnu0063
Ytstavikjè	Ys`tavi:Kè	b	Tjoflot0119

-e- (0)

-ù- (0)

NB: *Ytsta-Stor* /Ys`tasto:r/ (AS053A20425) er ekskludert pga. usikker tolkning av *Stor*, se kapittel 5.4.

Øvr- (10)

mas. (10)

-e- (7, ub: 1)

Øvrebakkjen	øv`rebaKKen	b	Hovland0299
Øvrebotten	øv`rebåtten	b	VelureV0590
Øvrebø	øv`rebø:	ub	AT055A10125
Øvrebøen	øv`rebø:en	b	AT055530422
Øvremodnen	øv`remo:dnen	b	AT055520089
Øvreteigjen	øv`retaien ⁹⁰	b	AT054510020
Øvrevegjen	øv`revaien	b	Ytrejaa0038

-a- (3, ub: 3)

⁸⁸ *Ytrebodnen* som er oppført i databasen, er feil (Trones 2021 p.m.). Her retter jeg den til *Ytrabodnen*.

⁸⁹ Navneobjektet heter også *Skarvet* /skar`ve/.

⁹⁰ Uttalen /øfs`te tai`en/ er også oppført. Det er registrert under *øvst*-gruppa (løs sms.).

Øvrabø	øv`rabø:	ub	TronesV0222
Øvrastøl	øv`rastø:l	ub	Aganord0396
Øvrastøl	øv`rastø:l	ub	AS057540825

Hunkjønnsnavn sammen med adjektiv i komparativ er ekskludert.

NB: *Øvrefljoto* /øv`refljo:to/ (AT053530362) er ekskludert, se *Nedrefljoto* ovenfor for grunnen. Ved AT053530362 er også *Fljoto* /fljo:`to/ oppført.

Øvst- (18)

mas. (13)

-e- (13, ub: 0)

Øvstebødnen	ø:s`tebø:dnen	b	Agasoer0186
Øvstebøen	øfs`tebø:en	b	AS053A40012
Øvstebøen	øfs`tebø:en	b	Kyrkjef0184
Øvstebøen	øfs`tebø:en	b	TronesV0107
Øvsteflaten	øfs`tefla:ten	b	Grimnsnu0016
Øvsteflòten	øfs`teflå:ten	b	AU057510197
Øvstegarden	ø:s`tega:ren	b	Agasoer0597
Øvstegarden	øfs`tega:ren	b	AS053A40493
Øvstegarden	ø:s`tega:ren	b	AT055530594
Øvstegarden	øfs`tega:ren	b	AT056A30089
Øvstekvelven	ø:s`tekvèlven	b	RogdoVE0254
Øvstestølen	øfs`testø:len	b	AU057520109
Øvstestølen	ø:s`testø:len	b	GjertVE0193

-a- (0)

fem. (5)

-a- (5, ub: 0)

Øvstaløo	ø:s`talø:o	b	Aganord0611
Øvstaløo	øfs`talø:o	b	TronesV0094
Øvstaløo ⁹¹	øfs`talø:o	b	Fresvik0158
Øvstastrandè	øfs`tastrandè	b	AU057510125
Øvstaløo	ø:s`talø:o	b	Aganord0611

NB: *Øvstaslaotto* /øfs`taslaot`to/ (AS053A40498) er ekskludert, siden det ikke er sikkert om navnet er løst eller fast sammensatt pga. markeringa for tonem og trykk ved sisteledet.

-e- (0)

-ù- (0)

NB: 1. *Øvstesaols* /øfs`tesaols/ (AS057540132) og *Øvstesaols* /øfs`tesaols/ (AS057540424) er ekskludert pga. usikker tolkning av *-saols*.

⁹¹ Se fotnote 57.

2. *Øvsta-Stor* /øfs`tasto:r/ (AS053A20447) er ekskludert fra granskinga pga. usikker tolkning av *Stor*, se kapittel 5.4.

Navn i løs sammensetning (54)

Inst- (8)

mas. (5)

-e- (5, ub: 0)

Inste Bekkjen	i:ns`te bèK`Ken	b	AT054510134
Inste Kjosén	i:ns`te Ko:´sen	b	AT054510067
Inste Rinden	i:ns`te rIn`den	b	AT055530042
Inste Rinden	i:ns`te rIn`den	b	VelureV0587
Inste Varden	i:ns`te va:`ren	b	Agasoer0197

-a- (0)

fem. (3)

-a- (3, ub: 0)

Insta Liè ⁹²	i:ns`ta li:´è	b	Indrals0756
Insta Myrè	i:ns`ta my:´rè	b	Ytrejaa0024
Insta Gjòtto	i:ns`ta jòt`to ⁹³	b	AT055A10015

-e- (0)

-ù- (0)

Nedst- (18)

mas. (6)

-e- (6, ub: 0)

Nedste Flaten	nê:s`te fla:`ten	b	Beggevi0006
Nedste Flaten	nê:s`te fla:`ten	b	Refjell0150
Nedste Garden	nê:s`te ga:´ren	b	Ytreals0117
Nedste Svingjen	nê:s`te svIN´jen	b	VelureV0609
Nedste Kvelvingjen	nIs`te kvèl`vINjen	b	Fossdal0204
Nedreteigjen ⁹⁴	nê:s`te tai´en ⁹⁵	b	AT054510019

-a- (0)

⁹² Navneobjektet heter også *Ini-liè* /i:´nili:è/.

⁹³ /i:nsta jòt`to/ er registrert i databasen. Her mangler markering av trykk og tonem ved førsteleddet (Trones 2021 p.m.).

⁹⁴ Se fotnote 66.

⁹⁵ Det står /nê:s`te taien/ i databasen. Tonem 1 burde ha vært satt opp med sisteleddet (Trones 2021 p.m.). Jeg fører opp markeringen for tonem 1.

fem. (12)

-a- (11, ub: 0)

Nedsta Brekko	nê:s`ta brèk`ko	b	AT054510346
Nedsta Fetè	nIs`ta fê:´tè	b	Ytrejaa0558
Nedsta Kleivè	nê:s`ta klai´vè	b	AT057530033
Nedsta Kringlo	nê:s`ta krING`lo	b	Agasoer0524
Nedsta Myrè	nê:s`ta my:´rè	b	Ytrejaa0050
Nedsta Rustè	nê:s`ta rUs´tè	b	VelureV0559
Nedsta Slaotto	nIs`ta slaot`to	b	AT053510321
Nedsta Slaotto	nê:s`ta slaot`to ⁹⁶	b	Hovland0160
Nedsta Slaotto	nê:s`ta slaot`to ⁹⁷	b	Ravnabg0105
Nedsta Slittè	nIs`ta slIt´tè [slIt´te?] ⁹⁸	b	AS053A20312
Nedsta Tveitè	nê:s`ta tvai´tè	b	EspeAUS0521

-e- (1, ub: 1)

Nedste Løyning	nIs`te låy`nING	ub	Indrals0414
----------------	-----------------	----	-------------

-ù- (0)

NB: 1) *Neste Lusen* /nêste lu:´sen/ er ekskludert pga. usikker tolkning av sisteleddet *Lusen*. For øvrig er skrivemåten *Neste-* feil. Det burde ha vært *Nedste*.

2) *Nedsta Klyvè* /nIs`ta klY:´vè/ (Loteull0140), som virker å være et hunkjønnsnavn (klyv f.), er en feilregistrering (Helleland 2021 p.m.; Trones 2021 p.m.). Uttaleforma skulle ha vært /klÿ:´ve/, altså klyv n. i bestemt form entall. Derfor er dette ikke aktuelt for granskinga.

Ytst- (9)**mas.** (5)

-e- (5, ub: 0)

Ytste Bekkjen	Ys`te bèK´Ken	b	AT054510140
Ytste Kjosén	Ys`te Ko:´sen ⁹⁹	b	AT055530504
Ytste Rinden	Ys`te rIn`den	b	VelureV0586
Ytste Teigjen	Ys`te tai´en	b	KraakVE0087
Ytste Varden	Ys`te va:´ren	b	Agasoer0196

-a- (0)

⁹⁶ 1) I databasen står det /nê:s`ta slaotto/. Trones (2021 p.m.) har glemt å sette opp markeringa av tonem og trykk for sisteleddet. 2) Som uttalen av navnet viser, heter navneobjektet også /slaot`to/.

⁹⁷ I databasen står det /nê:s`ta slaotto/. Trones (2021 p.m.) har glemt å sette opp markeringa av tonem og trykk for sisteleddet.

⁹⁸ Det er usikkert om sisteleddet ender på /è/ eller /e/. Usikkerheten har ingen betydning for adjektivbøyninga, derfor er navnet inkludert.

⁹⁹ Det står /"yste 'Ko:sen/ i databasen, som er det samme som /Ys`te Ko:´sen/ (Trones 2021 p.m.).

fem. (4)

-a- (4, ub: 0)

Ytsta Gjötto	Ys`ta jöt`to ¹⁰⁰	b	AT055A10017
Ytsta Liè ¹⁰¹	Ys`ta li: `è	b	Ytreals0757
Ytsta Myrè	Ys`ta my: `rè	b	Ytrejaa0023
Ytsta Skørè	Ys`ta skå: `rè	b	VelureV0508

-e- (0)

-ù- (0)

Øvst- (19)**mas. (9)**

-e- (9, ub: 0)

Øvste Flaten	øfs`te fla: `ten	b	Beggevi0007
Øvste Flaten	øfs`te fla: `ten	b	Refjell0151
Øvste Flaten	øfs`te fla: `ten	b	Ytreals0122
Øvste Garden	øfs`te ga: `ren	b	Indrals0515
Øvste Garden	øfs`te ga: `ren	b	Ytreals0118
Øvste Svingjen	ø: s`te svIN`jen	b	VelureV0608
Øvreteigjen ¹⁰²	øfs`te tai `en	b	AT054510020
Øvste Skolten	øfs`te skål `ten	b	Grafjel0434
Øvste Kvelvingjen	øfs`te kvèl`vINjen	b	Fossdal0014

-a- (0)

fem. (10)

-a- (9, ub: 0)

Øvsta Fetè	ø: s`ta fê: `tè	b	Ytrejaa0559
Øvsta Kringlo	ø: s`ta krING`lo	b	Agasoer0525
Øvsta Rustè	ø: s`ta rUs`tè	b	Agasoer0091
Øvsta Rustè	ø: s`ta rUs`tè	b	VelureV0560
Øvsta Slaotto	øfs`ta slaot`to ¹⁰³	b	Hovland0161
Øvsta Slaotto	ø: s`ta slaot`to ¹⁰⁴	b	Ravnabg0104
Øvsta Tveitè	øfs`ta tvai `tè	b	EspeAUS0039
Øvsta Tveitè	øfs`ta tvai `tè	b	EspeAUS0522

¹⁰⁰ /ys`ta jöt`to/ er registrert i databasen. /Ys`ta-/ er feilregistrert som /ys`ta-/ (Trones 2021 p.m.).

¹⁰¹ Navneobjektet heter også *Uti-liè* /u: t`ili: `è/.

¹⁰² Se fotnote 90.

¹⁰³ Det står /øfs`ta slaotto/ i databasen. Trones (2021 p.m.) har glemt å sette opp markeringa av tonem og trykk for sisteleddet.

¹⁰⁴ Det står /ø: s`ta slaotto/ i databasen. Trones (2021 p.m.) har glemt å sette opp markeringa av tonem og trykk for sisteleddet.

Øvsta Slittè	øfs`ta slIt´tè [slIt´te?] ¹⁰⁵	b	AT053510313
--------------	---	---	-------------

-e- (1, ub: 1)

Øvste Løyning	øfs`te låy`nIng	ub	Indrals0413
---------------	-----------------	----	-------------

-ù- (0)

NB: 1. *Øvste Lusen* /øfs`te lu:`sen/ (AT055A10091) er ekskludert pga. usikker tolkning av sisteleddet *Lusen*.

2. *Øvsta Klývè* /øfs`ta klY:´vè/ (Loteull0141) er ekskludert, se *Nedsta Klývè* ovenfor for begrunnelsen.

¹⁰⁵ Det er usikkert om sisteleddet ender på /è/ eller /e/. Usikkerheten har ingen betydning for adjektivbøyninga, derfor er navnet inkludert.